

ΠΑΝΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΟΣΑΚΤΩΝ.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

—————

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΑΙΟΥ 1867 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΑΙΟΥ 1868.

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΛΑΥΡΙΣΤΟΥ
ΥΕΩΝ ΑΡΙΘ. _____

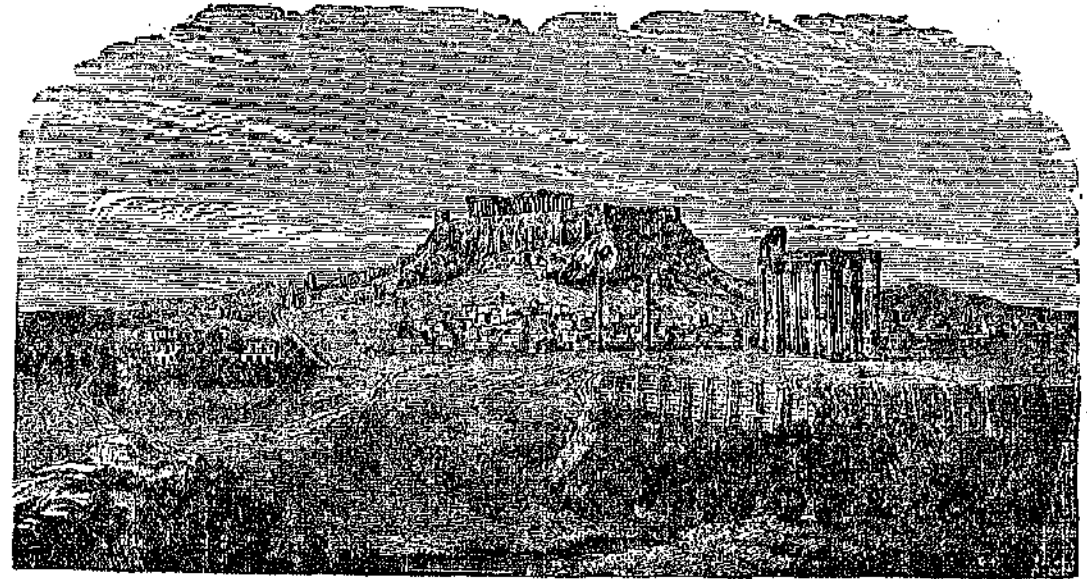
ΠΑΡΕΛΗΥΣΤΗΡΙΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ.

(ὅδὸς Περαιῶς.)

1868.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 417.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΠΝΥΚΟΣ.

Ὅταν τῶ μέσῳ τῶν σεισμῶν τῆς πατρίδος ἡμῶν γῆς, οἵτινες ὅμως οὐχὶ τὴν καταστροφὴν, ἀλλὰ τὴν δημιουργικὴν αὐτῆς ἀνάπλασιν προκγγέλλουσιν· ἐν τῷ μέσῳ πολυάθλων ἀγῶνων, παρελθόντων, παρόντων καὶ ἐσομένων, καὶ οὕς νεκραὶ πνευματικαὶ δυνάμεις, τὸ μέλλον κατασκευάζουσι, παρίστανται παλαίουςαι πρὸς τὰς ἀγρίας, τὰς τιτανεῖους δυνάμεις· τοῦ σκότους τὰς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μελαίνας θανάτου σκιάς ζητοῦσας ἐπὶ τὸ μέλλον ἡμῶν νὰ ἐπιβρίψωσι, κάλλιστον πρόκειται θέαμα, εἰς ὃ ἀσμένως ὁ ἐναγώνιος ἐπαναπαύεται νοῦς· νεολαία τὸ πολυπόθητον ἐκεῖνο μέλλον προσκονίζουσα, ἥτις ὡς ἐνθουσι παρ' ἱφίστειον ἀναβλαστάνουσα κρατήρα, τὴν νέαν τῆς πατρίδος πλάσιν αἰσίως προσιωνίζουσι. Οἱ δὲ γεραίτεροι ἡμεῖς μετὰ στοργῆς περιέπομεν αὐτὴν ὡς ἀναπολοῦσαν τὸ πάλαι ποτὲ εὐδαίμον τῶν πατέρων ἔαρ τὸ μετὰ μακροῦς χειμῶνάς· κατὰ τὴν ἐπαρχομένην παλιγγενεσίαν μέλλον πάλιν ν' ἀνακύψῃ.

Ἐγὼ δὲ πρὶν ἢ κατὰ καθήκον ἐκθέσω τὰ περὶ τῶν νεανίσκων τούτων τῶν ἐνταῦθα προσερχομένων, ὅπως δώσωσι καὶ δημοσίᾳ λόγον τῶν κατὰ τὸν παρε-

χόμενον σχολικὸν ἐνικυτὸν λογικῶν αὐτῶν ἀγῶνων, δι' ὧν τὸ καὶ' ἐκποῦς συγκαταρτίζουσι τὸ μέλλον, ἐπιτρέποντες ἡμῖν νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τῶν εὐθύμων καὶ εὐκινήτων αὐτῶν ὄψεων τὰς χρυστὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, ἐν τοιαύτῃ, λέγω, χαρμωδῶν πανηγύρει ἐνταῦθα παριστάμενος, μετὰ δεκατρεῖς ἐτέρας παρελθούσας ὁμοίως περιόδους, καὶ ἐπόμενος τῷ κάλλιστα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐκπαιδευτηρίῳ κειμένῳ ἔθιμῳ, θέλω προσπαθῆσαι νὰ στρέψω σήμερον μεθ' ὑμῶν τὸ βλέμμα εἰς σημεῖόν τι τοῦ τηλαυγοῦς τῆς ἀρχαιοτάτης ἕστρου, λέγων βραχέα τινα περὶ πνυκός (α). Διότι τὰ ἐρημικὰ ἐκεῖνα καὶ γεραρὰ λείψανα τῆς προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας, οἱ μάρτυρες ἐκεῖνοι τῆς τῶν πατέρων ἀρετῆς· εἰς μίμησιν προφορῶσι τοὺς νεωτέρους· εὐγνωμοσύνη δὲ ἐφείλεται δικαία, διότι ταῦτα ὑπὲρ ἡμῶν εὐγλωττότερον τῶν ζώντων συνηγόρησαν πρὸς τοὺς σήμερον παρωτισμένους λαούς. Ἡ δὲ ἐπιβροχὴ αὐτῶν ἐπὶ τὸν πολιτικὸν καὶ ἐθνικὸν ἡμῶν βίον, μαγάλη οὐσα καὶ ἀγαθοποιός, σημαίνει ἀτρυχλὸς καὶ

(α) Κατὰ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς αἱ πλάγαι πτώσεις τοῦ πνυκὸς σχηματίζονται· πνυκός, πνυκί κ.τ.λ. ἀλλ' εἴτις τούτου εὐθεμία, νυκίζω, ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἡ ἀνορθολογία αὐτὴ εἰς τὴν νεωτέραν ἡμῶν γλῶσσαν ἀνωμαλία. Ἄλλ' εἰς τὸν εὐκαίρως συνησθένον ἀκαθαρτικὸν σὺλλογον ἀπάσεται καὶ ταῦτο μετὰ πολλῶν ἄλλων νὰ λήσῃ· πολλοὶ δὲ τινες καὶ ἰκανοὶ ἐκ τῶν περὶ τὰ θίκαια παρ' ἡμῖν δεινῶν παρεχόμενοι ἐν αὐτῷ εὐκολώτερον θέλουσιν ἀνυρεῖν τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν ἄδικα.

της ήμετέρας προόδου τούς διαφόρους βαθμούς διότι δεν είναι άψυχοι τινες λίθοι, οίσοι παρίστανται εις τούς άνακτοροσύνας και έν τώ παρόντι μόνον ζώντας άνθρωπους, άλλ' είναι σύμβολα ζωής τώ παρελθόν μετ'α τοῦ μέλλοντος έν τώ τῆς ανθρωπότητας βίω συνάπτοντα. Καί άλλως δέ είναι αξιόλογος ή σπουδή αύτη και οίμια μάλιστα ήμιν και πρός τήν ήμετέραν παιδείαν, εἴπερ τι άλλο, συντελοῦσα (α) διότι δεσμός μυστηριώδης συνέχει ήμᾶς πρός άπαντα τόν άρχαίον έλλητισμόν.

Οὐδέις δέ εὔ φρονών, ἀποβλέπων εις τάς καθ' ήμᾶς ανάγκας τῶν κοινωνιῶν, ὧν ή εύημερία είναι έν πολλοῖς προίον τῶν Ουαυμασίων έφαρμογῶν τῶν Θετικῶν επιστημῶν, ήθελεν ὑπολάβει ὡς πολυτελειότεραν και πως ματαιώσπουδον τήν τῆς αρχαιότητος μάθησιν, έν τῷ μέσῳ μάλιστα τσοφύτων και τηλικούτων περι τᾶ τόν ὕλικόν βίον ἀποβλέποντα ήμετέρων ελλητίσεων και αναγκῶν. Διότι, ἔταν έν προνοίας κυβερνητικῆς, ή εἰς εθνικῆς αὐτοθουλίας, ἐπέλυη ποτέ και παρ' ήμῖν ή εύκαταί εκείνη κοινωνική κατάσταση, ή ἀπό τῶν Θετικῶν επιστημῶν μέγα μέρος τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἀρυσμένη, και τότε ή διά τῆς αρχαιότητος γνώσις τοῦ ήθικοῦ και αισθητικοῦ καλοῦ οὐχ ήττον παρίστανται ήμῖν άφευκτος' ἐπειδή ὡς θεία τις ἐπί αὐχμηροῦ πεδίου αὐρῆ θέλει ἐπιπνεῖ δρόσον τῷ ὑπόζυρον μετριζόουσα τῶν παρασκευαστικῶν τοῦ ὕλικου βίου γνώσεων. Κατά τοῦτο δέ μάλιστα ὑπερέχει τῷ ήμετέρον εθνῶς άλλων έν τῇ ελλητικῇ χερσονήσῳ οίκούντων λαῶν, οἵτινες ἐστερημένοι τοῦ κατά θείαν εὐμοιρίαν ήμῖν ἐπιπολάζοντος θείου τούτου δωρήματος, τοῦ τήν ψυχῆν τῶν εθνῶν ἐξευγενίζοντος, δύνανται νά κινδυνεύουσι πάχιον νά παρασυρθῶσιν, ἄμα τῇ ἀναπτύξει αὐτῶν, ὑπό τοῦ χειμᾶρόν τοῦ ὕλισμοῦ τοῦ δυστυχῶς κατακλύζοντος πολλὰς τῶν συγχρόνων ήμῖν κοινωνιῶν.

Ὁ δέ περί πνευκῆς λόγος είναι αξιόλογον ἀγωνισμα ἀρχαιολογίας, ἱστορίας, πολιτικῆς και ρητορείας. Διότι ένταῦθα ή ἀστακή και ή πολιτική ελευθερία, διαμορφοῦνται τῷ πρώτῳ, ὡς δυνάμεις Ουαυμασίας τήν εθνικῆν δραστηριότητα προάγουσαι, τᾶ κράτι-

(α) Διά τούτα συμφέρει παρ' ήμῖν ή αρχαιότης νά διδάσκηται οὐχί ὡς νεκρά τις ἱστορία, άλλ' ὡς ήμψυχῆς τις εθνικῆς βίος, πρός τῶ Ουαυμασίας ήθελε συντελεῖ ή ήμετέρα γλώσσα και ή ἱστορική παράδοσις, ἄν ἐκπαιδευόμεν νά καταρτισώμεν εθνικῶν τι σύστημα ἐκπαιδύσεως, οὐχί καταστρέφον, άλλὰ συμπληροῦν τήν παράδοσιν. έν τῷ μέσῳ π. χ. πολυαριθμῶν ἐπιγραφῶν ἀρχαίων, ὁ έν τοῖς γυμνασίοις ελληνοῦσαι δέν ήθελε ποιεῖσθαι νά προσέλθῃ εις τινά ἐξ αὐτῶν, έν έν τῇ χρησιμεύεισιν αὐτοῦ περιεχέτω ἐκλογῆς ἐπιγραφῶν κατά χροῖον και εἶδος σκοπίμους καταρτισμένη, ὁμοιοτύπως δέ και ἐτε κοινοῖς γράμμασι καχαγαγμένη' τοῦ ὅπερ ήθελεν εὐκολοῦναι αὐτῷ και τήν ἀνάγνωσιν και τήν κατάληψιν τῶν ταιούτων μνημείων, καλῶς και άλλως συντελοῦντων εις γνώσιν τῆς γλώσσας, διότι πάμπολλαι τῶν περιεχομένων μορφῶν λέξεων και λόγων δέν ἀπεγνώσιν έν τοῖς συνήθει τῶν ἀρχαίων κειμένων.

στα τῶν εὐρωπαϊκῶν πολιτευμάτων στοιχεῖα διατύπωσαν. ένταῦθα ποτε, έν τῷ μέσῳ εθνικῆς ζωῆς εὐρωστούσης και ἐναρμονίου, παρήχθησαν αἱ θεῖαι ἐκείναι ἐμπνεύσεις τῆς μεγαλοφυῆς ὑπό τῶν εὐγενεστάτων παρρημιωμένων ἀψιθυμιῶν' ἐκείναι δέ ἐδημιούργησαν τᾶ καλλιτεχνικά, τᾶ καλλιλογικά, τᾶ πολιτικά ἐκείνα ἀριστουργήματα, δι' ὧν ἀκριτοῦδε οἱ μεγάλοι πάντων τῶν εθνῶν πολιταί παιδεύονται, ἀφ' ὧν και ὁ φιλόσοφος και ὁ ρήτωρ και καλλιτέχνης ἐμπνεόνται. άλλ' ένταῦθα, ἔταν τῷ κράτος τῆς ἀρετῆς και τῆς φιλοπατρίας ἐλευθεῶς ἀντικατέστησεν ή ἐθνοβόρος τυραννία τοῦ ὄχλου, ἐρμαίου γινόμενου φαύλων κολάκων' και ή πολυμήχανος ἀσέβεια τήν εὐσεβῆ και γαλήνιον πίστιν εις τούς θεῖους και ἀνθρωπίνους νόμους, ένταῦθα, λέγω, και ἐξέπνευσεν ή τῶν προγόνων ελευθερία, έν τῷ μέσῳ ἀγρίων και ἀκολάστῳ φωνῶν. Ὅποιαι λοιπόν ὑποθέσεις βυθίας μελέτης πρός τόν φιλοσοφοῦντα πολιτικῶν ὁποῖα ἐθνοφυεῖ μαιήματα πρός τᾶ πολυπαθῆ λείψανα τῶν ἐνδόξων ἐκείνων προγόνων!

Α'. α)

1. άλλὰ σήμερον δέν θέλομεν ἐνδιατρίψει εις τήν τοπογραφικῆν ἐξέκρίθωσιν, οὐδέ εις τήν χρονολογικῆν συζήτησιν, οὐδέ εις τήν πολιτικῆν και ἱστορικῆν ἔρευναν τῶν περι πνευκῆς τῷ μέν δίδει εις παρασκευῆν ταιούτης ὑποθέσεως ὁ χρόνος κατά τῷ παρόν ἔτος ἐξέλιπεν ήμῖν, εις άλλᾶ οὐχ ήττον προσφιλή και σπουδαία ἔργα ἀσζολοούμενοις, τῷ δέ και διότι τῷ ἔργον ήθελεν οὕτως ἀποδῆ μακρότερον τοῦ δέοντος και ήττον πρός τάν παρόντα καιρόν και τόπον οἰκείον. Ἢ πρόθεσις λοιπόν ήμῶν είναι σήμερον πολὺ μετριώτερα' διότι ἐπιθυμοῦντες συμβολῆν τινά μόνον εις τῷ περί πνευκῆς νά προσενέγωμεν θέλομεν προσπαθῆσαι διὰ νέων τινῶν λόγων νά συντελέσωμεν ἐκ τοῦ προχείρου εις τήν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ σχήματος τῆς πνευκῆς' αὐτῷ δ' ἐλπίζομεν, ὅτι θέλουσιν ἀνκιρεθῆ και οἱ κυριώτατοι κατά τῆς παραδεδειγμένης θέσεως αὐτῆς λόγοι.

Αλλὰ ταιούτα ἐπιχειροῦντες προσκροῖομεν εις τήν γνώμην περιωνύμου τινός έν τῇ μουσοτρόφῳ Γερμανικῆ ἱεροφάντου τῶν ελληνίδων Μουσῶν, ὅστις γενεῶν ἄλλῃ ἀνδρῶν λογίων ἐμυσταγώγησεν εις τᾶ ἄδυστα τῆς ελλητικῆς ἐπιστήμης' ἀπιγήματα δέ τινά τῶν μουσολήπων αὐτοῦ λόγων μέχρις ήμῶν ἀφικνοῦνται. Γνωστῶν είναι, ὅτι ὁ έν ἀρχαιολόγος περιφανῆς Πέλκερας, ἐκ τινος σημειώσεως, έν τοῖς χειρογράφοις τοῦ μακαρίτου καθολογτοῦ Οὐλερίχου εὐρεθείσας, ὁρμώμενος και ἀναπτύσσων τήν γνώμην αὐτοῦ, ἔγραψεν ὑπερεβδωμηκοντάσελίαν σοφῆν

πραγματεῖαν (α), δι' ἧς ἐπιχειρεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τῷ ὄφ' ήμῶν καλούμενον πνῦξ είναι τῷ πάλαι κελαορικῶν, τῷ δέ βῆμα βωμῆς τοῦ ὄφιστου Λιδῶ. Ἐτεροι δέ σοφοὶ ἄνδρες παρρηκούθησαν αὐτῷ ὁ Γοτλίγγιος (β) και ὁ Κούρτιος, (γ) ὅστις μετ'α τοῦ περικλεοῦς ἀρχιτέκτονος Βοιτιγέρου και ἐπισκεψάμενος τόν τόπον και ἀνασκαφῆς τινάς ἐπιχειρήσας τήν γνώμην ἐκείνην ἐζήτησε νά στηρίξῃ. άλλ' οὐδόλω; ἀποδειλιώμεν εις ἀγῶνα πρός ταιούτους ἀποδυόμενοι ἄνδρες, οὐχί εις τᾶς ἀσθενεῖς ήμῶν δυνάμεις πέποιθότες, άλλ' εις τόν ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἔρωτα τόν καταπλέγοντα τᾶς εὐγενεῖς ἐκείνας ψυχάς. Διότι πολλὰκις μὲν σχέσις τις τοῦ ζητούμενου, ἀτελέστερόν ποτε, καιπερ ὑπό πολυμυθῶν ἀνδρῶν ἐξετασθεῖσιν, τῶν ἐξεταζόντων εις ἑτερόν τι τῶν ἀποδεικτέων ὄλων προσκειμένων, μετ'α ταῦτα δέ ἰδιαίτατα, και περ ὑπό μετροῦ ἀνδρός, ἐξακριθωθεῖσιν, ἔλην κατέδειξε τήν ἀλήθειαν. Ἄν δέ, ὡς ἐλπίζομεν, ὁ ήμετέρος λόγος ἀποδειχθῇ ὁρθῶς ἔχων, πρώτοι οἱ ἄνδρες ἐκείνοι θέλουσιν ἀναμφιβόλως σπεύσει ν' ἀσπασθῶσι τήν ἀλήθειαν, χαίροντες, ὅτι αἱ σοφαὶ αὐτῶν ἔρευναι κέρεσχόν τήν ἀρομήν εις τελεσφόρον τινά συζήτησιν και ἀριστικῆν τοῦ ζητούμενου εὐρεσίαν.

2. Ὅθεν, διά τήν σοφίαν τοῦ περί πνευκῆς ἔργου τῶν περί τόν Βέλκερον, περιλαθόντων πάντα τᾶ ἀξιόλογα περί τῆς ὑποθέσεως ἀρχαίχ χωρία, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ νά ἐπαναλάβωμεν ὅσα καλῶς ἐκαί περιέχονται, ὁκράβοντες ἐξετάζομεν ἀμέσως τούς ισχυροτάτους τῶν λόγων, καθ' οὓς ἐκτοπίζεται ή πνῦξ.

α. Ὁ τόπος είναι ἀκαταλληλότατος εις ἐκκλησίαν' διότι ή κλίσις, ἀντι νά ἦναι ἀπό τῆς περιουρείας εις τῷ κέντρῳ, είναι ἐξ ἐναντίας ἀπό τοῦ κέντρου, παρ' ὅ τῷ λεγόμενον βῆμα, εις τήν περιφέρειαν.

β. Ὁ τόπος, ὡς ἔχει, είναι λίαν ἐκτεθειμένος και εις τόν κᾶσινα τοῦ ἡλίου και εις τᾶς πνοάς τῶν ἀνέμων' ἔτι δέ ή φωνή τοῦ λέγοντος δέν ήθελε φθάνει μέχρι τῶν κατά τᾶ ἄκρα ἐκροατῶν.

γ. Ἐκ τοῦ τόπου τούτου δέν φαίνεται ή θάλασσα, κατά τόν παρὰ Πλουτάρχου λόγον, καθ' ὅν οἱ τριακοντα μετέθεσαν τήν πνῦκα, ὅπως ἀποτρέψουσι τούς ἐκκλησιάζοντες τῆς θέας τῆς Ὑαλάσσης, ἧτις ἀνεκαλεῖ αὐτοῖς τᾶ τῶν πατέρων τρόπαια. Τούς δέ λοιπούς λόγους ἀναφέρομεν κατωτέρω.

3. εἰς ἔχει σήμερον ὁ περί οὗ ὁ λόγος τόπος, ἀναντιρρήτῳ είναι, ὅτι δέν ἠδύνατο νά χρησιμεύσῃ εις ἐκκλησίαν' διότι πλῆν τῶν πρό τοῦ βῆματος ἀ-

(α) Πρακτικά τῆς έν Βερολίνο ἀκαδημίας τῶν επιστημῶν, 1832, σελ. 267—330. Der Volkstanz des höchsten Zeus, oder die pnyx.
(β) Gossling C. W. Das Pelasgion und die pnyx in Aithon 1853.
(γ) Curtius, Attische Studien, Γοττίγγη 1832.

κροατῶν, πάντες οἱ λοιποὶ ὄπισθεν καθήμενοι, ἐνεκα τῆς ἀπό τοῦ κέντρου εις τήν περιφέρειαν κλίσεως, ὅτε νά βλέπωσιν ἠδύνατο τόν ἀγορεύοντα, ἐπιπροσθόντων τῶν προκαθημένων, οὔτε πρό πάντων νά διακρίνωσι τ' ἀκούμενα, τῶν ἡχητικῶν κυμάτων ἀντανακλωμένων ἤδη και μάλιστα ἀποβροφωμένων ὑπό τῶν σομμάτων και τῶν ἱακτιῶν τῶν προκαθημένων (α).

Αλλὰ δύναται τίς ποτε νά παραδεχθῇ λογικῶς, ὅτι, μόνον μετὰξδ τῶν έν Ἀθήναις καταστραφέντων μνημείων, τούτο τῷ ἐξεταζόμενον, τῷ καθ' ήμᾶς ή πνῦξ, διέμεινεν ἀναλλοίωτον και ἀλώβητον;

β)

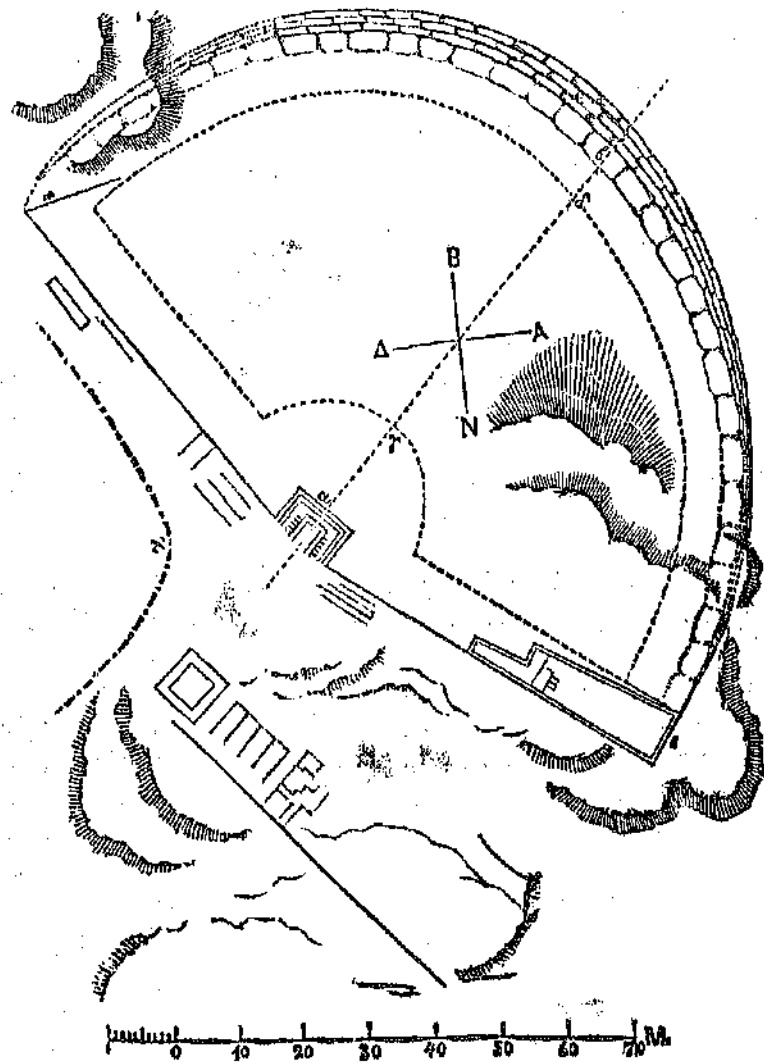
4. Ὅτι ή πνῦξ ἦτο θεατροειδῆς ἐκ πολλῶν ἀρχαίων χωρίων μαρτυρεῖται Ὁ Πολυδεύκης (β) λέγει ὅτι ἦτο «τόπος παρὰ τήν ἀκρόπολιν, έν ᾧ πάλαι ἐκκλησιάζον» ἦτο δέ «κατεσκευασμένος οὐκ εις θεῶν ἔργου πολυπραγμοσύνην,» άλλὰ ακτά τήν παλαιάν «ἀπλότητα.» Ἐστέρειτο δηλαδή τοῦ μεγαλοπρεποῦς και πολυτελοῦς ἐνθέατροις περιστυλίου (περιπάτου), τοῦ ἐμπροσθεν προστύλου, τῆς ποικίλης, κατά τήν σκηνῆν διακοσμήσεως. Ἄν δέ διανοηθῶμεν, ὅτι οὐ μόνον έν Ἀθήναις τῷ διονυσιακῶν θεάτρῳ, μετ'α ταῦτα μάλιστα, άλλὰ και ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τᾶ θεάτρα ἐχρησίμευσον πολλὰκις ὡς τόπος πολιτικῶν συνελεύσεων, ή δέ σκηνῆ τότε ἀντικαθίστα τῷ βῆμα (γ), θέλομεν ἐννοήσαι, ὅτι ή σχέσις τοῦ θεατροειδοῦς σχήματος τῆς πνευκῆς πρός τῷ κυρίως θεατρικῶν σχήμα δέν είναι τυχαία, διότι κατ' ἀμφοτέρα προῦκειτο νά καθῆται ἀνέτω; τῷ πλῆθος, ν' ἀκούῃ και νά βλέπῃ τούς ἀγορεύοντας, ή ἄδοντας. άλλὰ τῷ θεατροειδῆς κατά ταῦτα δέν συνίσταται μόνον εις τῷ ἡμισυκλικῶν τοῦ σχήματος' ή ἀπό τῆς περιουρείας πρός τῷ βῆμα, έν τῇ πνευκῇ, ὡς ή πρός τήν σκηνῆν έν τοῖς θεάτροις κλίσις, είναι ὅρος ἔτι μάλλον ἀπαρῆκτητος. Μοί φαίνεται λοιπόν ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας, ὅτι ή πνῦξ ἦτο κατά τούτο μάλλον θεατροειδῆς και ὅτι οἱ ἐκκλησιάζοντες ἐκάθηντο έν γένει ὑψηλότερον τοῦ ἀγορεύοντος. Ὅθεν ὁ Δημοσθένης λέγει (δ) «τῆ δ' ὕστεραιῆ ἔμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ μὲν πρυτανεῖς τήν βουλήν ἐκάλουν εις τῷ βουλευτήριον ὕμεις δέ εις τήν ἐκκλησίαν ἐπορεύεσθε, και πρῖν ἐκείνην (τήν βουλήν) χρηματίσαι και προβουλεύ-

(α) ἴδε έν τῷ πινάκι αβ και ἴδιως έν τῷ σχήμ. 2.
(β) Η'. 132.
(γ) Μυλλέρ. ἀρχαιολ. Η. 5. 202. Διό και ή λέξις θεάτρον σημαίνει πολλὰκις αὐτῷ τῷ πολιτικῶν ἀκροατήριον και ἐν γένει πᾶν ἀκροατήριον. Ὅθεν ὁ Ἀγάθων παρὰ Ἠλέκ. (συμπροσ. σελ. 80) λέγει πρός τήν Σωκράτη «φαρμάττει με βιάλει, ὁ Σώκρατες, ἐνα θεροσηθῶ διά τῷ εἶσθαι τῷ θεάτρῳ» (ἴσως παρῆντας) προσδοκῶν μάλωλον ἔχειν ὡς εὔ ἐρεῦντες.
(δ) Η. Στεφ. Αἰνδ. Ι. 243. Ρείσκ. 284.

και, πᾶς ὁ δῆμος ἄνω καθῆστο, καὶ μετὰ ταῦτα ὡς εἰσῆλθον ἢ βουλῆ... ἔτσι ὁ δῆμος κατείχετο ἤδη τὰς ἐν τῇ πρυκί θέσεις ἐπὶ τῶν ἐδαφίων, καὶ περιέμεναν ἀνυπομονῶς τὴν ἀκούσιν τινὰ τῶν ἀπὸ τοῦ βήματος. Διότι τὸ ἄνω δὲν φαίνεται σημερινὸν ἐν ταῦτα τὴν λόφον τῆς πρυκῆς ὡς πρὸς τὴν πόλιν,

σης γενναίως; ὅπερ τῆς πρυκῆς ἀγωνίζεται διότι ἀντιτασσόμενος τῷ Βελκέρῳ οὐ μόνον παραδέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ βήματος εἰς τὴν περιφέρειαν κλίσιν, ἀλλὰ καὶ διατείνεται, ὅτι αὐτὴ οὐδόλως ἀπέχει πρὸς τοὺς ἀρμυζοντας εἰς τόπον ἐκκλησίας ἄρου.

Β. Ἀλλ' εἶναι, ἐπανκλαμβάνομεν, δυνατὸν μόνον

Ἀεροσχεδιάγραμμα τῆς Πρυκῆς.

Σχῆμα 1, ἐπιπεδογραφία τῆς Πρυκῆς.
 α τὸ βῆμα καὶ ἐκτεταμένον ὁ λαξευτὸς τοίχος — ὅριον τῆς κλιμακωγῆς γῆς (α) καὶ ἔχον θεμελίων λαξευμάτων.
 βε τὰ ἡμικυκλοτερέα τοίχους.
 γ τὰ τελευταία κάτω ἐδάφια.
 δ αὐτὰ πάροδοι.
 εὐ ὁ περίπατος.
 ζ τὸ ἄνω ἄκρον ἐδάφια.

ἀλλὰ τὰς θέσεις ἐν γένει τῶν ἐκκλησιαζόντων εἰς πρὸς τὸν περὶ τὸ βῆμα τόπον καὶ τὰ περίε. Δὲν ἐπικινυόμεν λοιπὸν ὅσα φιλοτιμότερον μέλλον ἢ εὐστοχώτερον λέγει περὶ τοῦτου (α) ὁ ἡμέτερος Α. Πάγκαλης, ὅστις ἄλλως μετ' εὐφυίας οὐ τῆς τυχού-

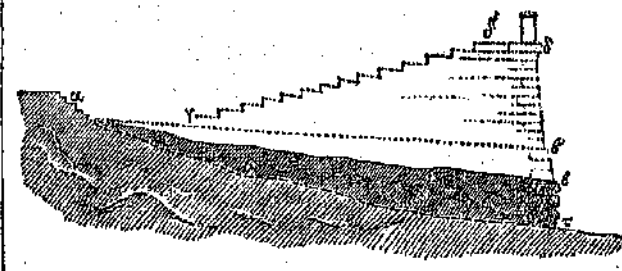
(α) Antiqu. hellén. II pag. 381.

ἢ πνύξ μηδεμίαν ἐν Αθήναις νὰ ὑποστῇ ἄχρι τοῦδε μεταβολήν; Ἐξ ἐναντίας καὶ ἡ πνύξ ἔπαθε πάντως δεινὰ παθήματα, καθ' ὃ μάλιστα μέρος ἢ καταστροφὴ ἦτο καὶ εὐκολωτέρα καὶ χρησιμωτέρα πρὸς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας λίθων, κατὰ τὸ ἀντιστοιχοῦν δηλαδὴ πρὸς τὸ ἐν θεάτρῳ κοίλον ὥστε ἐκείνου ὅλως ἐκλιπόντος, περιώζεται ἡμῖν σήμερον ὁ στερεοβάτης αὐτοῦ μόνον, καὶ αὐτὸς δὲ ἄνωθεν ἠρωτηρικῶς σμένος. Ὅθεν ματαίως, οὕτως ἐχούσης τῆς πρυκῆς, ζητεῖται τὸ κατάλληλον ἢ ἀκατάλληλον αὐτῆς. Διὰ ταῦτα πρὸ πάντων πρέπει νὰ ἀνορθώσωμεν αὐτὴν, ὅπερ ἐν γένει δὲν εἶναι δύσκολον.

Ἄν ἀπὸ τοῦ βήματος (α) μέχρι τῆς περιφέρειας β' (Σχ. 2) φαντασθῶμεν τὸ ἔδαφος ὑψοῦμενον μέχρις α'

ρίζοντιοῦ ἐπιπέδου, ἀπαιτεῖται ἢ ἐπιβάσει τοῦλάχισον ἐνδὲς ἔτι δόμου λίθων ὁμοίων τοῖς ὑποκειμένοις, ἢτοι πλέον ἢ δύο ἔτι (β' β) περίπου μέτρων ὕψος. Τὰ ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦτου (β) λοιπὸν μέχρι τῶν θεμελίων τοῦ ἡμικυκλοτεροῦς τοίχους ἀποτελοῦσι πάντως τὸν στερεοβάτην μόνον (soûhassement) τῆς πρυκῆς. Εἴτα κατὰ τὴν οὕτως εὐρεθείσαν γραμμὴν τὴν περατοῦσαν τὸ ὀριζόντιον ἐπίπεδον πρὸς τὸν στερεοβάτην (κατὰ τὸ σημ. β), πρέπει, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, νὰ ὑποθέσωμεν περιθέουσαν τὸ ἡμικυκλοτερέα τοίχος βάσιν τινὰ (ἢ πῶδα τοῦ ὑπερκειμένου τοίχου) ἐμφαντικὴν τοῦ ὀριζοντίου τῆς πρυκῆς ἐδάφους. Εὐκόλως δὲ ἀντὶ τοῦ ἐλλείποντος δόμου ὑποθέτομεν τριπλοῦν τινὰ ἐν εἶδει βαθμίδων, ὡς παρατηροῦμεν τοῦτο εἰς πῶδας τειχῶν ἀρχαίων, καὶ οὕτως ἀποτελεῖται ἡ ζητούμενη βάση. Ἄνωθεν δὲ αὐτῆς, κατὰ τὰ ὁμολογημένα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑψωθῇ τοίχος παχὺ, στερεὸν καὶ κεκλιμένον ἔσωθεν, 1/100 διὰ τὴν στερεότητα, ὕψους δὲ περίπου 40 ἐπιμέτρων, ἀλλ' ἀκριβέστερον ἔσωθεν ὠκοδομημένον διὰ συνόμων, ἢτοι τετραγωνικῶν, μικροτέρων καὶ ἐπιμελέστερον λελαξευμένων λίθων. Τὸ τοίχος δὲ τοῦτο ἄνωθεν ἤθελε καταλήγει εἰς γείσον, ὑπὲρ ὃ ἤθελε περιθεῖαι αὐτὸ θορακτεῖον ἐν εἶδει ἀττικού (δ). Ἐσωθεν δὲ, καὶ ἄνωθεν τοῦ κοίλου, ἤθελε περιθεῖαι τὰ ἔκτρα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἡμικυκλίου περίπατος (δ' δ), συνιστάμενος εἰς ἀπλοῦν τι ἡμικυκλοτερές καὶ ὀριζόντιον ἐπίπεδον. Ἐκείθεν δὲ ἤθελε κυρίως ἀρχεσθαι ἔσωθεν τὸ ἀντιστοιχοῦν τῷ ἐν τοῖς θεάτρῳ κοίλῳ μέρος τῆς πρυκῆς, ὅπερ ἤθελε κατέρχεσθαι ἐγκεκλιμένον μέχρι σημείου τινός, (γ) ἀπέχοντος τοῦ βήματος περὶ τὰ 10—12 μέτρα (αγ), ἔτινα ἤθελεν ὀρίζει τὴν ἡμιδιάμετρον τοῦ πρὸς τὴν ἐν τοῖς θεάτρῳ ὀρχήστραν ἀντιστοιχοῦντος μέρους τῆς πρυκῆς, ὅπερ ἦτον ὀριζόντιον καὶ φαίνεται ὅτι ἦτον ἐπεστρωμένον διότι ἐκ τῶν τριῶν τοῦ βήματος βαθμίδων, αἱ μὲν δύο ἀνώτερα ἔχουσι 0,31 μέτρον ὕψος, ἡ δὲ κατωτέρα 0,38, τοῦτέστι 0,07 πιδυκῶς κατείχετο ἢ ἐπίστρωσις. Ἐν τῷ κοίλῳ (δ' γ) ἀναγκαιῶς τοποθετοῦμεν ἐδώλιον ἄπλᾶ ἀπελείποντο δὲ πάροδοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ ἐκείτο τὸ βῆμα, ἐκατέρωθεν καὶ ἔξωθεν ὁποσοῦν κεκλιμέναι διὰ τὴν ῥοσιν τῶν ὑδάτων. Μαρτυρεῖ δὲ μάλιστα τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τοῦ καταστραφέντος μέρους τῆς πρυκῆς αὐτῆς ὁ στερεοβάτης αὐτῆς καὶ τὸ ἐκτακτὸν μέγεθος τῶν λίθων, ὅπερ οὕτως οὐδέμια εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν μέχρι τῶν Πελασγῶν, ὅπως ἐξηγήσωμεν. Οὕτω κατασκευάζεται τὸπος, ὄντως κατὰ τὸ οὐσιώδες αὐτοῦ μέρος, θεατροειδῆ, λίαν εὐρύχωρος, ἐνετος καὶ δεξιώτατος καὶ πρὸς τὸ ὄρθον καὶ πρὸς τὸ ἀκροῦν τὸν ἐνταῦθα ἀγορεύοντα. Πρὸς τοῦτους δὲν ἀναγκαιῶς νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ὅλως ἀπίθανόν τι θαυμά, καθ' ὃ τοῦ-

το μόνον τὸ μνημεῖον, διὰ εἰκοσιδύο περίπου αἰώνων, ἐν τῷ μέσῳ τασούτων ἐν Αθήναις βαρβαρικῶν καταστροφῶν, ἔμεινε οὐδ' ἦτον ἀναλλοίωτον.
 Β. Ἀλλὰ διὰ τί οἱ Ἀθηναῖοι, ἀντὶ νὰ προτιμήσωσι φυσικὴν τινὰ κλιτὸν βράχου, κατασκεύασαν τόσον ὑψηλὸν στερεοβάτην καὶ τοίχος; διότι ἐπὶ βράχου μὲν συνήθως ἐλαξεύοντο τὰ θέατρα, ἀλλ' οὐχὶ ὅμως καὶ πάντοτε ὁ δὲ ἐνταῦθα τόπος, ἐνθα ἐκ τῆς ἀγορᾶς μετατέθη ἡ ἐκκλησία, φαίνεται κλιθεωμένος ὑπὸ παραδόσεων καὶ χρησμών (α), ἴσως δὲ καὶ εἰδικῆς τινός λατρείας διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα ἦτο ἀναγκαιῶς ὁ ἀσφαλῆς ἐκείνος στερεοβάτης. Πρὸς τοῦτοι ἀντὶ βράχου, κατασκευάσθη τοίχος, διότι πᾶσα πρὸς Δ. νεύουσα κλιτὸς τῶν παρακειμένων λόφων ἤθελεν ἀφαιρέσει τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας θέαν τῆς πόλεως; ἂν δλόκληρα τὰ ἄνω τοῦ λόφου δὲν ἀπεκόπτοντο, ἐν ᾧ διὰ τοῦ τεχνητοῦ τοῦτου ὑψώματος ἐπιτυγχάνετο καλλίστη καὶ ποικιλωτάτη αὐτῆς θέα, ἀπὸ τοῦ περιθέοντος μάλιστα περιπάτου. Ἀλλὰ πῶς ἠφανίσθη ὅλως ὁ ἄνωθεν μέχρι τοῦ ὀριζοντίου ἐπιπέδου τοίχος τοῦ κοίλου καὶ μέρος τοῦ τασούτου

Σχῆμα 2, τομὴ τῆς Πρυκῆς κατὰ τὸ αβ. (Σχ. 1.) διὰ τῆς αὐτῆς κλιμακῆς.

α τὸ βῆμα μετὰ τῶν ἀναβαθμῶν καὶ κάτωθεν τριῶν βαθμίδων. αὐ ἡ νῦν κλιτὸς τοῦ ἐδάφους τῆς Πρυκῆς, ὅφ' ὃ δι' ἐπιτηγμένης γραμμῆς περισταται ὁ βράχος.
 αγ τὸ ἐπίπεδον τὸ ἀντιστοιχοῦν τῇ ὀρχήστρᾳ.
 γδ τὸ κοίλον.
 δ' ὁ περίπατος καὶ τὸ ἐν εἶδει ἀττικού θορακτεῖον.
 ε τὸ γείσον.
 εδ' ε' ὁ καταστραφέντος τοίχους.
 εε ε' περὶ τοῦ τοίχου, ἢτοι ὁ καταστραφέντος τριπλοῦς δόμος, κατὰ μῆκρῳ τῶν περὶ τῶν τειχῶν σχεδιασθείς.
 εε ε' ὁ στερεοβάτης, ὃ δι' ἐγλωδιστάτων λίθων, ὃ νῦν σωζόμενος.

ἀσφαλτοῦς στερεοβάτου, ἔτι δὲ ἡ γῆ ἢ ἐπιγωννύουσα κατωφερῶς τὸν τοῦ κοίλου τόπον; Ἡ γεινίασις τοῦ τοίχους τῆς πόλεως καὶ τῶν πειραικῶν πυλῶν, κατὰ τὰς ἐναντίον τῶν Αθηνῶν παλλάκις γενομένης ἐχθρικός προσβολῆς, ταῦτα μόνον ἤρκειον νὰ ἐξηγήσωσι τὴν καταστροφὴν τοῦ μνημείου, ἂν καὶ τασούται ἄλλαι αἰτίαι καταστροφῆς; δὲν παρίστατο κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους τῆς δουλείας, τοῦ σκῆτους καὶ τῆς βαρβαρότητος, κατὰ πάντων τῶν ἐν Αθήναις

(α) Αθήν. Β'. 214. Μὴ περιδιδόμεν... τὴν θεῶν χρησιμῆς καθωσιωμένην πῶν ἀφρημένην τοῦ δήμου.

μνημείων, ὧν πλείστα καὶ οὐ τῶν τυχόντων καὶ ὄλιγα ἐξέλιπον. Ἄλλ' ἐνταῦθα δύναται τις πρὸς τοῦτοις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πρυκῆς, ὁ συγκρατῶν τὴν τοῦ κοίλου γῆν τοίχος, ἐκτὸς τῆς οἰκουμένης πόλεως, μετὰ τινὰ ἐποχὴν, κείμενος, ἀλλὰ παρ' αὐτὴν, ἦτο, οὕτως εἶπεν, καὶ προχειρότατον τι λατομεῖον ἀφθονοῦν παρέχον καὶ εὐπρόριστον λίθον πρὸς τὰς πλησίον γινομένης οἰκοδομῆς, ὅν δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτραπῶσι τοῦ νὰ ἐπωφεληθῶσιν οἱ ἐπελθόντες βάρβαροι κατακτηταί. Δύναται τις δὲ καὶ εὐκόλως ν' ἀνεύρη τὰ ἴχνη τῆς τοιαύτης λατομῆσεως τῶν μεγάλων συνόμων λίθων ἐπὶ τῆς υποκειμένης τῆς στερεοδότης κατωφερείας, εὖθις πολλὰ διαφόρου μεγέθους συντρίμμια πρυκῆς πέτρης φέρονται κατακυλισθέντα. Ἔστω ἡ πνύξ, κυρίως εἶπεν, κατὰ τὸ πλείστον ἐξέλιπεν, ὡς ἦδη ἐλέγχθη, καὶ σώζεται σήμερον μέρος μόνον τοῦ στερεοβάτου καὶ τοῦ βήματος μετὰ τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ λαξευμάτων τοῦ βράχου.

Περὶ δὲ τῶν χωμάτων εὐληπτον εἶναι, ὅτι ταῦτα κατ' ὀλίγον στεροῦμενα τῶν συγκρατούντων αὐτὰ λίθων, καὶ ἐκχυόμενα κατ' ἀρχὰς κατελίπαλλον κρητοροειδῆ τινὰ ὄφρον, ἧτις τέλος ἐξέλιπε παραφερομένη ἐκ τῶν ἀπ' ἀνατολῶν, βορρᾶ καὶ νότου ὑετίων βρομάτων. Τὴν δὲ καταλιπομένην ἀνωμαλίαν κατ' ὀλίγον ἠφάνιζεν ὁ ὕμβρος καὶ διενοήλυε τὸ ἄροτρον, ὅπερ ἐν τῇ πληρῇ σιείρῳ τούτῳ πεδίῳ ἐπιπύων ἐσμερον οἱ ἐλεσινῶς ποτε τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἀντικαταστήσαντες βόες, ἐλαυνόμενοι ὑπὸ γεωργοῦ οὐδὲ ὑποπτεῖοντος, ὅτι ἀντὶ τοῦ μυκηθμοῦ τῶν μηχανάζοντων αὐτοῦ ζώων, ἀντήγον ἄλλοι ἐνταῦθα αἱ φωναὶ τῶν παραθωνομάχων. Πρὸς τοῦτοις ἀν παρατηρήσωμεν, ὅτι εἰς τὰ μέσα καὶ μάλιστα τὰ κάτω ἄκρα τῆς πρὸς τῆς πρυκῆς κατωφερείας ἡ ἐπίχουσις εἶναι μεγάλη, καὶ ὅτι κατὰ τὰς ἀνακαταστάς τὰς πρὸς κατασκευὴν τῆς εἰς τὸ ἀστεροσκοπεῖον ἀγοῦσης ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ βράχου λαξευμάτων, ὧν πολλὰ εἶναι θεμέλια, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐπίχουσις ἐγένετο ἰκανῶς παχὺ ὡς πρὸς τὴν τόπον, ταῦτα, λέγω, ἀν παρατηρήσωμεν, δὲν δυνάμεθα ν' ἀπορῶμεν περὶ τῆς ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ βραδείας ἐκτοπίσεως τοῦ ἐπὶ τῆς πρυκῆς χώματος. Αἱ δὲ περὶ τῶν ὀλίγων ἐπιχώσεως, μείζονες μάλιστα οὖσαι, προὑποθέτουσιν ἰκανὴν καὶ ἄλλην γῆν ἐπιπρῶσασαν ἐκ τῶν παρακειμένων βράχων καὶ ἐκ τῶν περὶ τὴν πνύξ οἰκῶν (α).

Υ

7. Παρατηροῦντες δ' ἐν γένει ὅτι ἡ ἐπίχουσις τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων εἶναι λίαν ἀνώμαλος,

(α) Λεξικ. βυζ. 6. 282. 30. (11 πνύξ) ἐκλήθη οὕτως, ὅτι πνύξ ἐστὶ περὶ αὐτὴν τὰ οἰκίσματα καὶ ἀντίον, ἠολλέον, ἐν ὅτι ἀνωτέρω.

ἐπιθυμοῦμεν, κατὰ παρέκβασιν, νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τινὰ περίστασιν μὴ ἰκανῶς παρατηρηθείσαν. Γνωστὸν εἶναι ὅτι αἱ ἰδιωτικαὶ ἐν Ἀθῆναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος οἰκίαι ἦσαν ἐν γένει εὐτελεῖς καὶ δι' ὧμων πλίνθων ὀικοδομημέναι· ὅθεν καὶ οἱ ληστεύοντες δὲν παρεβιάζον πάντοτε τὰ κλειθρα, ἀλλὰ πολλάκις διώρυττον τὸν τοίχον (α), ὡς σήμερον εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβῇ. Ὅθεν ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ γλώσσῃ καλεῖται ὁ ληστής, καὶ ἐν γένει ὁ κακοῦργος ἢ ἀπλῶς ὁ ὑβρίζόμενος τοιχωρῦχος. Ἐπιταί λοιπὸν, ὅτι καταρρέουσαν τῶν τοίχων, δὲν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι λόγον νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν ἐκ τῶν πλίνθων αὐτῶν γῆν εἰς ἀνοικοδόμησιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ περὶ ἰσοπεδώσεως τῶν πόλεων νόμος, ἂν ὑπῆρχεν, οὐσιωδῶς διέφερε τοῦ καθ' ἡμᾶς, ἢ ἀπὸ τῶν παλαιῶν, ἀρχαίων ἢ ἐγκαταλειμμένων οἰκιῶν κατὰ βρῆσιν γῆ ὕφονεν ἀνωμάλως τὸ ἐδαφος τῆς πόλεως. Ὅπου λοιπὸν ἡ πόλις ἦτο πολὺ κατακρημένη, ἢ ἀνύψωσις τοῦ ἐδάφους ἐγένετο μείζων καὶ πολλὴ ταχυτέρα, ἢ ὅπου εἶχεν ἐρημώθη. Ὅπως π. χ. κατὰ τὰς περὶ τὴν ἀττάλειον στοᾶν ἀνασκαφὰς ἀνεκαλύφθησαν ὑπ' αὐτὴν λείψανα ἀρχαιοτέρου τινὸς μνημείου, ὅπερ λοξῶς διέτεμεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς γηλῆς τοῦ νῦν ὑπογείου τούτου μνημείου, ἧτοι ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὸ ἀρχαιοτέρου ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων, μέχρι τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ καίτοι ἡ στοᾶ, τὸ βάθος εἶναι 5 περίπου μέτρων· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐδάφους τῆς στοᾶς· μέχρι τοῦ σήμερον ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων τὸ βάθος εἶναι 3 μόνον σχεδὸν μέτρων. Ἄν λοιπὸν ὑποθέσωμεν τὸ νῦν ὑπόγειον ἐκεῖνο μνημεῖον κατὰ 300 ἢ 200 μόνον ἔτη ἀρχαιοτέρον τῆς στοᾶς, ἐπειδὴ τὰύτην ἔκτισεν Ἄτταλος 6'. ὁ βασιλεὺς τῆς Περγᾶμου, (158—138 Π. Χ.), ἔπεται ὅτι τὸ ἐδαφος τῆς πόλεως ἐν διαστήματι 208 ἢ 308 ἐτῶν (ἧτοι ἀπὸ τοῦ 458 ἢ 358—150 Π. Χ.) ὑψώθη κατὰ 5 μέτρα. Ἀπὸ δὲ Ἀττάλου μέχρι τοῦδε, ἧτοι εἰς διάστημα 2047 ἐτῶν (150 Π. Χ. + 1867 Μ. Χ.), ὑψώθη κατὰ 3 μόνον μέτρα. Ἡ δὲ παράδοξις αὐτῆς διαφορᾶ προέρχεται, κατὰ τὰ προλεχθέντα, ἐκ τοῦ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῶν Ἀθηναίων μέχρις ἐποχῆς τινος πρὸ τοῦ Ἀττάλου ἦτο πολὺ κατακρημένον, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐν μεταγενεστέρῃ ἐποχῇ, ἠρημώθη.

8. Τὸ ἀρχαῖον λοιπὸν ἐδαφος τῶν Ἀθηναίων πολὺ ἀπέχεν ἐν γένει τοῦ συστήματος ἐκεῖνου τῆς ἰσοπεδώσεως, ὅπερ κατὰ τὰς νέας πόλεις ἐπιζητεῖται. Οὕτω π. χ. ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Διόλου, οὐ μακρὰν τοῦ πύργου Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρῆστου, οἴκου

(α) Οὕτως ὁ ψευδοβουλιανός, περιγράφων τὴν ληστείαν τῆς ἐν Ἰπῆτοις οἰκίας τοῦ Ἰπάρχου λίαν· εἰπεὶ δὲ γὰρ ἦν ἦδη νύξ βαθεῖα... φασὶ μὲν ἔσθαι τὸ τοίχος ὡς διαρτημένος καὶ διαρτητός γε, καὶ οὕτως ἄνθρωπος τούτῳ παρῆι καὶ ἄλλος ὁμοίως (Λεξικ. ἢ 4, 17).

τοῦ Κ. Νέγρη, ἐν ᾧ ἀρχαῖον τι ἐδαφος εὐρέθη κατὰ 4 μέτρα καὶ 0,40 βάθος, μέχρι τοῦ πύργου, ἐν ᾧ ἐπίσης φαίνεται τὸ σύγχρονον αὐτῷ ἀρχαῖον ἐδαφος, τοῦτο ὑφόμενον κατ' ἀρχὰς, εἶτα ταπεινοῦται ἔλιγον Β. Α., ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Κ. Λύττικα κίωνων, καὶ ἐκ τοῦ ἀντικρῦ τοῦ οἴκου τούτου ἐπιστυλίου τοῦ ἐν τῇ βίβασι τοῦ τοίχου τοῦ παρακειμένου στρατῶνος, ὅπερ παραδόξως εἶναι εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ θέσιν. Εἶτα τὸ ἐδαφος ὑψοῦται μέχρι τοῦ προστύλου τῆς στοᾶς τῆς ἀρχηγέτιδος Ἀθηνᾶς (πύλης τῆς ἀγορᾶς)· ἐκεῖθεν δὲ ταπεινοῦται πάλιν πρὸς τὴν ἀττάλειον στοᾶν, ἧτις ἐκεῖθεν καίτοι ἐπὶ ἐδάφους πολλὴ ἐτι ταπεινότερου. Ἀντικρῦ δὲ σχεδὸν τοῦ μνησθέντος οἴκου τοῦ Κ. Νέγρη, ἡ ἀδριάνειος στοᾶ ἐκτίσθη, μεταγενέστερον ἴσως, ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐδάφους. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ ἐν ταῖς κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Γ. Σκουζῆ θεμελίαις ἀνασκαφῆς, καθ' ἃς εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τὸ κάλλιστον ἐκεῖνο μωσαϊκὸν τὸ πρὸς τὴν τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἐνικουτοῦ, περὶ οὗ ἄλλοτε ἀνηνέγκομεν (α), τὸ ἀρχαῖον, ἧτοι τὸ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐδαφος, ἐκεῖτο κατὰ 3 σχεδὸν μέτρα βαθύτερον· ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ μακαρίτου Κορομηλᾶ τὸ ἐδαφος ἦτο κατὰ πολλὰ μέτρα βαθύτερον, διότι ἐνταῦθα ὁ τόπος ἦτο παραγγώδης. Ἀλλαχοῦ δὲ οὐ μακρὰν τοῦ Βαρβακείου, περὶ τὸ νεωτερικὸν θέατρον, κατὰ τὴν ἀποθήκην τὴν χρησιμεύσαν ποτε εἰς κεραιῶν τῶν Ἰταλῶν, ἀνεσκαπτομένων τῶν θεμελιῶν αὐτῆς τάφρων, ἀνευρέθη γωνία τις τοῦ ἀρχαίου τοίχου, καθ' ἣν ἡ γηλῆ αὐτοῦ, ἧτοι τὸ ἀρχαῖον ἐδαφος, μόλις ἐκεῖτο καθ' ἐν καὶ ἡμισυ μέτρον βαθύτερον. Ἐκ δὲ τοῦ Λυσικρατείου μνημείου, μόλις δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἀσφαλῆς τι περὶ τοῦ κατὰ τοὺς τόπους τούτους ἐδάφους. Τὸ δὲ Ὀλυμπεῖον, τὰ θέατρα καὶ τὸ Θεσπιον εἶχον, οὕτως εἶπεν, ἑκάστον ἴδιον ἐδαφος ὡς πρὸς τοὺς περὶ αὐτὰ τόπους. Ἐν γένει δὲ εἶπεν, οἱ κατώρυχες λίθοι τῶν θεμελιῶν πάντων τῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηναίων σώζονται σχεδὸν ὡς εἶχον πάλαι· διότι ὑψωθέντος πανταχοῦ κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦττον τοῦ ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων, τίς εἶχε συμφέρον ν' ἀνακατήνη πολλὰ μέτρα, ἵνα ἐξέχγη μετὰ δυσκολίας ἀπλοῦς λίθους; Ὅθεν καὶ ἐνταῦθα ἐπέρχεται ἡμῖν νὰ λυπηθῶμεν, διότι ἡ ἀδειξίως γενομένη ἀνοικοδόμησις τῶν νεωτέρων Ἀθηναίων κωλύει ἡμᾶς σήμερον τοῦ νὰ λύσωμεν πάντα σχεδὸν τὰ τοπογραφικὰ αὐτῶν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ζητήματα.

Β

Ἀλλὰ κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην παρέκβασιν, εἰς ἣν παρεξερτάπημεν ἐξηγουῦντες τὴν ἐξάφάνισιν τοῦ

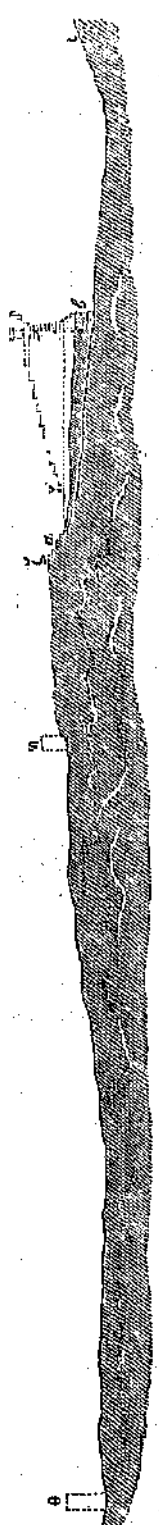
(α) Περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ θρασυλλείου μνημείου, ἐν Ἀθην. 1861. ἐν σελίδι 13.

προχώματος τῆς πρυκῆς, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ὡς ἀνωρθῶθη, ἐκ τῶν ἡδὴ προταχθέντων, ἡ πνύξ εἶναι καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς καταλληλοτάτος εἰς ἐκκλησίαν τόπος.

1. Ὁ δεύτερος λόγος τοῦ Βελκέρου, καθ' ὃν ὁ τόπος, ὡς ἔχει, εἶναι λίαν ἐκτεθειμένος εἰς τὸν καύσωνα καὶ εἰς τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων ὡς πρὸς ἐκκλησίαν· ἐτι δὲ ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ ῥήτορος δὲν ἤθελε φθάνει μέχρι τῶν κατὰ τὰ ἄκρα ἀκρατῶν, οὕτως ὁ κατὰ τῆς πρυκῆς ἀναρτητὸς λόγος, μετὰ τὴν κατὰ τὰ εἰρημνῆ ἀνάρθρωσιν αὐτῆς, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη τοῦ λοιποῦ ὑπόστασιν. Διότι ἕκαστὸν ἐπὶ τοῦ στερεοβάτου τοίχου (β' δ), περὶ τὰ δέκα μέτρα ὑψηλοῦ, βορειοανατολικῶς δὲ κεκλιμένου, οὐδὲ ὁ ἥλιος καθ' ἄλλην τὴν πρωτὴν ἤθελεν ἐνοχλεῖ τοὺς ἐκκλησιάζοντας, διότι ὁ περιφερὴς ἐκεῖνος τοίχος ἤθελεν ἰκανῶς σκέπει αὐτοὺς ἀπ' ἀνατολῶν. Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ θαλασσιὰ αὔρα, ἐπιπνέουσα κατὰ τὴν θερμὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ἤθελεν εὐάρεστως μετριάζει τὸν καύσωνα· γνωστὸν δὲ εἶναι, ὅτι αἱ ἐκκλησιαὶ συνακαλοῦντο συνήθως κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς τοίχος ἰκανῶς ἤθελε καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα σκέπει τοὺς ἐκκλησιάζοντας ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, οἵτινες μάλιστα εἶναι ἐν Ἀθῆναις ὀχληροὶ καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ, διακριστεροῦ συνήθως ἔντος. Ὅθεν ἐξ ἐναντίας δύσκολον ἦτο νὰ εὐρέθῃ καὶ κατὰ ταῦτα καταλληλότερος πρὸς τὸν σκοπὸν τόπος. Περιττὸν δὲ ἀποθάνει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οὕτω καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τοῦ βήματος εὐκολώτατα εἰς ἅπαν διεδίδοτο τὸ ἀκροατήριον· διότι οὐδὲν μεταξὺ τοῦ ἀγορευόντος καὶ οὐδενὸς τῶν ἀκρατῶν ἐπεπρόσθει, τῶν μὲν πρὸ τοῦ βήματος χαμιλωτέρων καθημένων τῶν δὲ λοιπῶν ἐπὶ ἀναφορῆς κλίσεως πρὸς τὴν περιφερείαν φερομένης, δι' ἣ καὶ πάντες ἀκωλύτως ἔβλεπον τὸν λέγοντα. Ἄρα οἱ λόγοι αὗτοι, ἂνευ τῆς ἀφείκτου ἐπανορθώσεως τοῦ τοίχου καὶ τοῦ προχώματος, ἤθελεν εἶσθαι ἀκαταμάχητοι, οὐδὲ ὅλως τοῦ λοιποῦ ὑφίστανται. Ὅθεν οὐχὶ εὐλόγως ὁ ἡμέτερος Λ. Παγκαθῆς (α), ἐν ᾧ δικαιολογεῖ τὸν τόπον τῆς πρυκῆς ὡς ἔχει, ζητεῖ καὶ ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ Βελκέρου, οὕτως καὶ οἱ λόγοι οὗτοι μόνον μετὰ τὴν ἀνάρθρωσιν, οὐ μόνον ἀπ' ἐαυτῶν πίπτουσιν, ἀλλὰ καὶ τρέπονται μάλιστα κατὰ τῆς γνώμης τῶν ἀντιδρῶντων.

2. Ὁ τρίτος κατὰ τῆς πρυκῆς λόγος τοῦ Βελκέρου στηρίζεται ἐπὶ τινος ἀνεκδότου ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, καθ' ὃ οἱ τριάνοντα μετέθεσαν τὴν πνύξ, ὅπως ἀποτρέψωσι τοὺς ἐκκλησιάζοντας τῆς θέας τῆς θαλάσσης, ἧτις ἀνεκάλει αὐτοῖς τὰ τῶν πατέρων τράπαια. Ἐπιταί λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι ἐκ τῆς πρυκῆς ἦτο ὁρατὴ ἡ θαλάσση·

(α) Ἐῖθα ἀνωτέρω.

Σχῆμα 3. Τομή τοῦ λόφου τῆς πρυκῆς ἀπὸ ΒΑ—εἰς ΝΔ.
α τὸ βῆμα.
αγ τὸ ἀντίστοιχον τῆ ἐπιπέδου ἐπιπέδου.
β τὸ κῶλον.
βδ τὸ καταστροφῶν μέρος τῆς πρυκῆς.
ζ ὁ περίβολος τῆς πρυκῆς.
η τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, πλαγίως.
θ τὸ μακρὸν σκέλος, πλαγίως.
ι λόφος τῶν νυμφῶν, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή Ἔρως Διός.

(α) Forchhammer topograph. σελ. 17.

ἐπειδὴ δὲ ἐκ τοῦ περι οὗ ὁ λόγος τόπου, οὔτε ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης ἡμικυκλοτεροῦς ἐκτάσεως, ὡς ἔχει, οὔτε ἀπὸ τοῦ βήματος φαίνεται ἡ θέσις, ὁ Βέλκερος ἐξάγει ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἔκειτο ἡ πρυκῆ. Πρὸς ταῦτα παρατηροῦμεν, ὅτι σοφοὶ ἄνδρες, ἐν οἷς ὁ Φορχάμερ (α) θεωροῦσι τὸ ἀνεκδότον τοῦτο ὡς ἀνοπόστατόν τινα καὶ παράλογον φῆμιν. Ἀλλ' ἂν ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸ πίστιν, τί μὲν ἐμπελαύνθησαν οἱ τριάνοντα, ὅπως τὴν δλιγρχικὴν καὶ ἐδαρμωτοῦσαν αὐτῶν ἐκκλησίαν ἐγκαταστήσωμεν εἰς τόπον, ἐνθα αἱ ἀναμνήσεις ἦσαν ἐξῆπτον τὰ δημοκρατικὰ πάθη, εἶναι ἀσκοπον νὰ ἐρευνησωμεν ἐνταῦθα. Οὐδέποτε ὅμως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ἂν τις λέγει ὅτι τὸ προκείμενον μνημεῖον εἶναι ἔργον τῶν τριάνοντα, κατὰ τὴν ὀκτάμηνον αὐτῶν καὶ παραχώρησιν κυβερνητικὴν. Θεωροῦντες δὲ τὸν τόπον τοῦτον ὡς ὁμολογουμένως πνύκην λέγομεν ὅτι, κατὰ τὴν προταχθεῖσαν ἀνάρθωσιν αὐτῆς, ἀπὸ τῶν μέσων ἤδη ἐδωλίων μέχρι τῶν κατὰ τὰ ἄκρα ἀνωτέρων ἐξ ἐναντίας ἡ θάλασσα εἶναι βεβαίως ὁρατὴ. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος ἡμῶν δὲν εἶναι καὶ ἀνεπίδεκτος ἐνστάσεως· διότι γνωστὸν εἶναι ὅτι τὸ τεῖχος τῆς πόλεως διήρχετο ἐπισθεν τοῦ τόπου τούτου (η) ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω ἔκειτο τὸ βόρειον μακρὸν σκέλος (θ). Ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸς τὰ κάτω τῆς ἐτέρας κλιτύος τοῦ πνυκίου λόφου καὶ πολὺ χαμιλώτερον καίμενον, ἐτι δὲ καὶ ἐνεκα τῆς πλαγίας διευθύσεως αὐτοῦ, οὐδὲ ὡς ἠδύνατο νὰ ἐπιπροσθῆ τὴν θέσιν

τῆς θαλάσσης. Τὸ τεῖχος ὅμως τῆς πόλεως, ἐπισθεν καὶ οὐ μακρὰν τοῦ βήματος, καὶ τοι ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ πνυκίου λόφου κατωφερείας, ἀλλ' ὑψηλότερον τοῦ σκέλους καίμενον, καὶ διὰ τὸ ὕψος αὐτοῦ, οὐχ ἦσαν ἠθέλεν ἐπιπροσθῆ, ἀπὸ τῶν πλείστων τοῦλάχιστον σημείων, τὴν θέσιν τῆς θαλάσσης, ἥτις μόλις ἴσως ἠθέλεν εἶσθαι ἐλευθέρα ἀπὸ τινῶν ἀνωτάτων ἐδωλίων. Ἀλλὰ παράλογον δὲν εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο οὕτω διατεθειμένον, ὥστε ἡ ἀπὸ τῆς πρυκῆς θέσις τῆς θαλάσσης νὰ μὲν ἐλευθέρα. ἠδύνατο δὲ τοῦτο εὐκόλως νὰ συμβαίη, χαμιλωτέρου ἐνταῦθα καταλειπομένου τοῦ τεύχους, ἥτοι παραλειπομένου τοῦ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς (α) πλινθίνου ἀνωτέρου μέρους αὐτοῦ· διότι ἀνάγκη προύσης, ἡ ἀναπλήρωσις ἦτον εὐποριστοτάτη ἢ πλατυτέρω ἐνταῦθα κατασκευαζομένων τῶν τοῦ τεύχους θυρωμάτων, ἅπερ ἀναφέρονται ἐπίσης ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς. Ταῦτα δὲ οὐδὲ ὡς ἐξηθεύζον τὸ ὄχρωματικὸν σύστημα τοῦ τόπου, διότι παρέκειτο, ὡς εἶπομεν, καὶ τὸ μακρὸν σκέλος, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρυκῆ ἠδύνατο ἐν ἀνάγκη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τόπος ἀμύνης ἀπὸ τοῦ ἐπισθεν τοῦ βήματος περιβόλου αὐτῆς (ζ) καὶ ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ἐδωλίων.
3. Λείπεται νῦν νὰ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν πραγματικῶν τοῦ Βελκέρου λόγων τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸ σχῆμα καὶ τὴν θέσιν τῆς πρυκῆς. Λέγει δὲ ὅτι ὁ πρὸς τὸ κέντρον τῆς πρυκῆς ἐν τῷ βράχῳ λαξευτῆς κύβος εἶναι οὐχὶ τὸ βῆμα, ἀλλὰ βωμὸς τοῦ ὑψίστου Διός· διότι, κατὰ τὰ ἀρχαιότερα ρητορικὰ ἔθιμα, καθ' ὅ οἱ ἀγορεύοντες ἵσταντο σχεδὸν ἀκίνητοι (β), τὸ βῆμα ἔπρεπε νὰ ἦναι πολὺ μικρότερον. Ἀλλ' ὁ Πλοῦταρχος λέγει περὶ τοῦ Κλέωνος (γ) «ἐν τῷ δημηγορεῖν ἀνακραγῶν... καὶ ἄδρῳ μετὰ τοῦ λέγειν χρησάμενος, ἅπερ ὑπέθεουσιν ἰκανῶς εὐρύχωρον τὸ βῆμα· εἶναι ὅμως δυνατὸν ν' ἀσχημῶνῃ τις ἐν πολὺ ἐτι βραχυτέρῳ βήματι. Ἀλλ' ὁ ἕτερος λόγος τοῦ Βελκέρου, θεωροῦντος τὸ προκείμενον ὡς βωμὸν, διότι δύο ὑπόκεινται ἀναβαθμοὶ, ἐν ᾧ ἂν ἦτο βῆμα, ἠθέλεν ἔχει ἕνα μόνον, εἶναι ἐτι ἀσθενέστερος· διὰ τί τὸ βῆμα, ἐν ᾧ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ἴδιόν τινα τόπον τοῦλάχιστον διὰ τὸν γραμματέα, ἔπρεπε πάντως νὰ ἦναι καὶ πάντοτε βραχυτέρον τοῦ βωμοῦ, καὶ διὰ τί οὗτος πρέπει πάντοτε ἐπὶ ἐνὸς μόνου νὰ βαίη ἀναβαθμοῦ; Ἐξ ἐναντίας δυσκολώτατον φαίνεται μοι ν' ἀποδοθῆ τοιοῦτο σχῆμα, ὅσον τὸ τοῦ ἡμετέρου βήματος

(α) Ἴδε O. Müller de munimentis Athenensium κτλ. Gotting καὶ Antiqu. hellén. tom. II ἀριθ. 771 σελ. 381—391. καὶ τὸν αὐτόν ἐκ τοῦ Μυλλέρου λεγομένου πίνακα.
(β) «Καλὴ ἀδριάς.» Δημοσθ. περὶ παραπροσθ. καὶ Ant. hellén. ἐνθα ἀνωτέρω.
(γ) Ἐν βίῳ Νικίου β, καὶ Antiqu. hellén. ἐνθα ἀνωτέρω.

τος, εἰς βωμὸν· διότι οἱ βωμοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦσαν κυρίως περίοπτοι, ἐν ᾧ τὸ ἡμέτερον τοῦτο σχῆμα συνεχῆται μετὰ τοῦ ἐκατέρωθεν λαξευτοῦ τοίχου, ὅστις πρὸς τούτοις καὶ ἀποτελεῖ ἐκατέρωθεν ἐξείας μετὰ τῶν πλευρῶν τοῦ σχήματος γωνίας, ὅπερ καθιστᾷ ἐτι μᾶλλον στενόχωρον τὸν πρὸς τὸν ἀποδοθῆ βωμὸν τόπον. Οὕτω δὲ οὐ μόνον πολλὰ τελεταί, ἐλευθέραν περὶ τὸν βωμὸν κίνησιν ἀπαιτοῦσαι, εἶναι ὅλως ἀνεφικτοί, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς θυσίας καὶ τελετῆς θέαμα κατὰ πολὺ ἐλαττοῦται· διότι οἱ περὶ τὸν ἱερεῖα οὐδέποτε δύνανται νὰ σταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἄλλως, ἢ στρέφοντες τὰ νῶτα εἰς τὸν βωμὸν ἢ πλαγίως μόνον. Ἐπερ ἠθέλεν οὐσιωδῶς δυσκολῶναι τὰ τῆς θυσίας ἔργα. Πρὸς τούτοις τὸ σχῆμα τοῦτο ἠθέλεν εἶσθαι ἐνθεν μὲν βωμὸς, εἰς γωνίαν τοίχου προσηκόμενος, ἐκείθεν δὲ ἐσχάρη, ὅπερ δύσκολον εἶναι νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι δὲν ἀντέβαινεν καὶ εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθιμα. Τέλος ἅπορον φαίνεται μοι, πῶς ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὴν περιφέρειαν κλίσις, ἢν, ὡς ἔχει, παραδέχεται ὁ Βέλκερος, ὡς οὐδεμίαν ἐνταῦθα μεταβολὴν προτεινῶν, ἢς ἐνεκα μάλιστα θεωρεῖ τὸν τόπον ἀκατάλληλον εἰς ἀεροαθήριον πολιτικόν, πῶς ἡ αὐτὴ, λέγω, κλίσις φαίνεται αὐτῷ καλῶς ἔχουσα καὶ οἰκία πρὸς πλῆθος εἰς θυσίαν παριστάμενον, ἐν ᾧ τοῦτο πρόκειται νὰ ἴδῃ μᾶλλον ἢ ν' ἀκούσῃ τὰ γινόμενα.
Ὁ Κούρτιος μάλιστα μετὰ θαυμαστῆς πολυμαθείας, ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν θέσεως τῆς ἀγορᾶς ζητεῖ νὰ πορισθῇ λόγους ὑπὲρ τοῦ πελασγικοῦ καὶ τοῦ ὑψίστου Διός. Ἀλλ' αἱ περὶ ἀμφιβόλων αὐτῶν συζητήσεις ἐμμέσως τὸ προκείμενον ἀφορῶσαι, δὲν εἶναι οἰκεια εἰς τὸν ἡμέτερον σκοπὸν, καθ' ὅ ἂν τῶν πραγματικῶν κυρίως λόγων ἐπιλαμβανόμεθα. Πρὸς τούτοις ὁ σοφὸς ἐκείνος ἀνὴρ, τὰ τοῦ σχήματος τοῦ περι οὗ ὁ λόγος κύβου ἐρμηνεύων, ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ αὐτὸ βωμὸν καὶ τὸν ἀναβαθμὸν παραβάλλει πρὸς τὴν πρυκῆν. Ἀλλὰ καὶ ἂν μετὰ τὰ εἰρημένα ἠθέλε τις νὰ προτείνῃ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ λεγόμενος οὗτος βωμὸς ὑψύτου ἐτι ὑπὲρ τὸ ἐν μέτρον, ὥστε νὰ ἦναι δυνατὸν ὁ θύτης, ἱστάμενος οὕτως ἐπὶ ἐπιπέδου κατὰ 2,50 μετρ. ἀνωτέρου τοῦ λοιποῦ ἐδάφους, ν' ἀποβλέπῃ εἰς τοὺς θεατὰς, ἀντὶ τοῦ νὰ στρέφῃ αὐτοὺς τὰ νῶτα, καὶ νὰ ἔχῃ οὕτως ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὸ ἀνώτερον καὶ νῦν δὴθεν ἐλλείπον μέρος τοῦτο τοῦ βωμοῦ, ὑπὲρ τὸ ἐν μέτρον ὑψηλοῦ, οὐχ ἦσαν ἄλλα προκύπτουσι ἀτοπήματα. Διότι ὁ βωμὸς ἐκείνος οὐδὲ οὕτως ἀπέβαινεν ὡς πρὸς τὸ πλῆθος περίοπτος, οὐχ ἦσαν δὲ ἡ περὶ αὐτὴν κίνησις ἦτον ἀδύνατος· πρὸς τούτοις καὶ τὸ θέαμα τῆς θυσίας διατέλει οὐχ ἦσαν ἐλλιπὲς καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ὑπερηχία οὐχ ἦσαν δυσχερῆς καὶ ἀδέξιος. Ἐξ ἐναντίας

ἂν θεωρήσωμεν τὸ προκείμενον ὡς βῆμα, εἰς οὐδεμίαν, ὡς εἶδομεν, προσκρούομεν δυσκολίαν. Αἱ πλαγίαι μικραὶ βαθμίαι, ἐχρησίμευσον εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ ρήτορος, ὁ δὲ ἀναβαθμὸς ἦτο λίαν ἀναγκαῖος τῷ γραμματεῖ τοῦλάχιστον, ὡς ἦδη ὑπαδείξαμεν, ὅστις δὲν ἠδύνατο ν' ἀναβαίη εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγορεύοντος κατεχόμενον βῆμα, ἀλλ' οὐχ ἦσαν ἔπρεπε νὰ κατέχῃ ὑψηλὸν τινα, ὑποκείμενον τῷ βήματι, τόπον ὅθεν ὑπὲρ τοῦ ἀκροτάτου ἱστάμενος ἠδύνατο ν' ἀναγινώσκῃ.
4. Ἐτερον λόγον κατὰ τῆς ἐνταῦθα θέσεως τῆς πρυκῆς ἐπιτάσσει ὁ Βέλκερος αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον ἡμικυκλοτερές τεῖχος, ὅπερ, ὡς λέγει, πελασγικόν ἐν, παριστᾷ λίαν ἀρχαίον χαρακτηρισμὸν. Ἀλλ' εὐστόχως ἀντιπροσέτηξεν ὁ Α. Βαγκάβης (α) ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τοιχοδομίας, καθ' ὅ οἱ λίθοι εἶναι πρὸς τὸ τετραγωνικὸν λελαξευμένοι, καὶ οἱ δόμοι ἐριζόντιοι, δὲν εἶναι κυρίως πελασγικόν, ἀπαντᾷ δὲ καὶ εἰς πολλὰ μεταγενεστέρως ἐποχάς· ἐτι δὲ ἡ περὶ τοῦ συννόμου λίθου λαξευτῆς ταινίας οὐδὲ ὡς τὸν ἀπλοῦν ἐκείνον καὶ ἀπερίττον πελασγικὸν τρόπον ἐμφαίνει. Εἰς ταῦτα δὲ δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ὁ λόγος οὗτος τοῦ Βελκέρου, ἂν εἰς μόνον τὸ μέγεθος τῶν λίθων ἀπέβλεπε, ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὑπόστασιν τινα, ἐπὶ τῇ ὑπόθεσιν μόνον, ὅτι τὸ περι οὗ ὁ λόγος τεῖχος μέρος τοῦ κυρίως μνημείου ἀπετέλει. Ἀλλ' ἠδὲ ἀπεδείξαμεν, ὅτι τὸ τεῖχος τοῦτο, μετὰ τινος ἐλλείποντος νῦν δόμου, ἦτο μόνον ὁ ὑποκείμενος τῷ μνημείῳ στερεοβάτης (soubassement), ἐπὶ σκοπῇ ἰσοπεδώσεως καὶ συνοχῆς τῶν χωμάτων κατασκευασθείς· ὅθεν βεβαίως ἀρμοδιώτατον παρίσταται εἰς αὐτὸν τὸ τοιοῦτον τῆς τοιχοδομίας εἶδος, εἰς οἰανδήποτε ἐποχὴν καὶ ἂν ἀνήκῃ. Τέλος οὕτω διάκρισις καὶ ἀντίθεσις, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ἀποτελεῖται μετὰ τὸ κατὰ τὸν στερεοβάτου καὶ τοῦ ἀνεγχομένου μνημείου, ἐπιμελέστερον καὶ διὰ στενοτέρων δόμων ἐξωθεν κατασκευασμένου. Τοῦτο δὲ παρατηρεῖται καὶ ἀλλαχοῦ καὶ εἰς τείχη μάλιστα πόλεων. Ἀλλὰ καὶ ὁ στερεοβάτης τοῦ κατὰ τὴν ἱεράν ὁδὸν ναοῦ τῆς φίλης Ἀφροδίτης, καὶ περ εἰς μεταγενεστέρως, ὡς γνωστὸν, ἐποχὴν ἀνήκοντος, εἶναι οὐχ ἦσαν πελασγοειδῆς, ἀνευ μάλιστα τῶν ταινιῶν. Πρὸς τούτοις διὰ τῆς τοιαύτης διαθέσεως τῆς πρυκῆς καὶ διακρίπεται ἡ ὀχληρὰ ἐκείνη μονοτονία, ἢν ἠθέλε παριστᾷ τοῖχος συνεχῆς καὶ ὁμοιόμορφος, ἢ ἢν περὶ πρὸς ὑψους, ἂν τὴν ἐπιφάνειαν, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀνάρθωσιν, ποικίλλουσιν οὐ μόνον ἡ ὑπαδεικνυμένη ἀντίθεσις, ἀλλὰ καὶ ἡ βάσις, ἢ ὁ πόνος τοῦ τοίχου ὁ χαρίζων τὸν στερεοβάτην τοῦ ὑπερκείμενου μνημείου (β' δ), καὶ

(α) Antiqu. hellén. II. pag. 583.

τὸ περὶ τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ τείχους γέισον καὶ τὸ ἐν εἰδει ἀττικῶν ἄνωθεν αὐτοῦ περιθέον θωρηκτεῖον (δ). Ἐὶ δὲ ἐκτακτὸν μέγεθος τῶν λίθων τῶν ἀποτελούντων τοὺς δόμους τοῦ σταροεὐράτου τούτου ἐπιμαρτυρεῖ μάλιστα, ὅτι ἀνέκειτό ποτε μέγας τις καὶ βεβαίως ἐγκύβητος καὶ ἐπιθεωροῦσά τὴν ἡμετέραν περὶ τῆς ἀνορθώσεώς τῆς πρυκῆς γνώμη. Ὅθεν, τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ κατὰ τὸν Βέλκερον ἀπὸ τοῦ τείχους τούτου προσδιορισμὸς τοῦ τόπου ὡς πελασγικῶς παρίσταται, κατὰ τὰ προειρημένα, λίαν ἀποτετολημμένον.

δ. Ἡ δὲ ἐπὶ βράχου τινὸς τοῦ λόφου τῶν νομῶν ἀντιστρόφως κεχαρραγμένη ἐπιγραφή ΣΟΙΔ ΣΟΡΟΗ, ὅρας Διδί, ἐξ ἧς ὁ Βέλκερος ζητεῖ νὰ πορισθῇ ἀποδειξίς τινα ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ κτ' ἡμῶν πρυκῆ θέσεως τοῦ βράχου τοῦ ὑψίστου Διδί, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίη, εἰμὴ τὸ κατ' αὐτὴν νότιον ὄριον, ἦτοι τέμα τεμένους τινὸς τοῦ Διδί τοῦ ὁμολογουμένου ἐκεῖ που πλησίον λατρευομένου. Δυναμὴν μάλιστα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι διὰ τὴν θέσιν τῶν γραμμῶν, ἐπὶ ἐπιπέδου ἐξῴθεν κεκλιμένου ὡς πρὸς τὸν ἀναγνώσκοντα, ἡ ἐπιγραφή αὕτη σημαίνει σαφῶς τὴν ἐνταῦθα ἰκανῶς τῆς πρυκῆς ἀπέχον ἄκρον τοῦ τεμένους τούτου, οὕτως τὸ βραχίον τέμα πολλὸ ἐστὶ τῆς πρυκῆς ἀπωτέρω ἐκεῖτο. Ἐὶ δὲ νότιον τοῦτο ἄκρον, ἦτοι ἡ πλευρὰ ἐχωρίζετο πρὸς τούτους καὶ διὰ μεταξὺ κειμένου φραγγυώδους ἢ βραχυώδους ὄριου ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ ἡμικυκλοτερὲς πείλος τῆς πρυκῆς τόπου. Φαίνεται δὲ ἡ ἐπιγραφή αὕτη κεχαρραγμένη δεξιῶθεν ἀριστερῶς ἀγούσης ποτὲ εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν νομῶν ὑψηλότερα οἰκήματα τῆς συνοικίας ταύτης.

Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ λόφου Ἀθερδῆνον περὶ τὴν πρύκκα ἀνακαλυφθεῖσαι ἐπὶ εὐκαταλίω πινάκων ἐπιγραφαὶ (α), ἐν αἷς ἀναφέρεται ὁ ὑψίστος Ζεὺς, ἐπίσης οὐδὲν ἄλλο, ὡς πρὸς ἡμᾶς, δύναται νὰ σημαίνωσιν, εἰμὴ ὅτι, ὡς εἰδωλὸν τι λατρείας τοῦ ἀγοραίου Διδί ἐκεῖτο κατὰ τὴν πρύκκα (β), οὕτως ἠδύνατο νὰ ἦναι ἰδρυμένον καὶ παρ' αὐτὴν ἑτερόν τι τοῦ ὑψίστου Διδί, οὐ μάλιστα τὸ τέμενος ὠρίζετο διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ μνησθέντος βράχου ἐπιγραφῆς ἢ ὅτι τοῦ θεοῦ τούτου ἢ λατρείας, ἐγκαταλειφθείσης τῆς πρυκῆς, ἐπεκράτησέ ποτε καὶ μέχρι τῶν ἐτέρων αὐτῆς ὄριων, ὑπερπηδήσασα, κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, καὶ αὐτὸ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ βραχυώδες καὶ φραγγυώδες ὄριον, οὕτως ἐμνήσθημεν ἠδῆ. Αἱ πρὸς ταῦτα δὲ οὐδεμίαν ἔχοντες ἀντιλήψιν, οὐχ ἦσαν οὐδὲν ὡς θεωροῦμεν τὴν περίστασιν ταύτην. οὔτε ὡς οὐδὲν τὴν θέσιν τῆς πρυκῆς ἀναρῶσαν, οὔτε ὡς ἕλωσιν συνηγοροῦσαν ὑπὲρ

(α) Corp. Inscr. I. ἀρ. 498—503.
(β) Ἀγοραῖος Ζεὺς ἱδρύεται . . . καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σχελ. Δριστρ. I. π. 410 καὶ Ἀθήνα, hollén, II. σελ. 385.

τῆς ἀντὶ τοῦ βράχου αὐτοῦ θέσεως τοῦ ὑψίστου Διδί.

Περὶ δὲ ἐτέρας τινὸς ἐπιγραφῆς ὅρας πρυκῆς, ἡ τις λέγεται ὅτι εὑρέθη κατὰ τὴν θέσιν τῆς πρυκῆς (α), ἢν ἀξιολογῶν ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι οὕτως ἐπὶ στήλης παρὰ τὴν πρύκκα ἰδρυμένης ἦτο, ὡς λέγεται, κεχαρραγμένη, ἠθέλομεν βεβαίως θεωρήσει αὐτὴν ὡς ἰσχυρὸν λόγον ἀποδείξεως ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης.

δ. Τελευταῖον ἐπιτάσσομεν τὸ ἐπὶ τῆς περὶ πρυκῆς σιωπῆς τοῦ Παισανίου στηριζόμενον ἐπιχείρημα τοῦ Βελκέρου. Ἡ παράλειψις αὕτη βεβαίως δὲν ἠθέλεν ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἐν τῷ Παισανίᾳ ἄπορον. Ἀλλ' ἀν' ἄλλο διότι ὁ περιηγητὴς ἐκεῖνος ἀναφέρει μὲν ὁπωσδήποτε, ἀλλὰ οὐδὲν ὡς, τὸ πελασγικὸν, σιωπῶν δὲ τὴν πρύκκα, ἠδύνατο νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι ἐνταῦθα ἐκεῖτο τὸ πελασγικὸν καὶ οὐχὶ ἡ πρύκκα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἠδύνατο τις νὰ διςχυρισθῇ περὶ τῆς ἐνταῦθα θέσεως καὶ πολλῶν ἄλλων μνημείων ἀντὶ τοῦ πελασγικοῦ, ἢ τῆς πρυκῆς. Ἐπὶ τοῦ Παισανίου ἐσώζοντο βεβαίως πολὺ ἀξιολογώτερα λείψανα τῆς ἐγκαταλειφθείσης πρυκῆς ὅθεν, καὶ ἀλλοῦ ἢν τοποθετήσωμεν αὐτὴν, τούτο οὐδὲν ὡς λείπει τὴν ἀπορίαν τοῦ Βελκέρου ὡς πρὸς τὴν περὶ ἀξιολόγου τινος μνημείου, τῆς πρυκῆς, σιωπῆς τοῦ ἡμετέρου περιηγητοῦ. Ἀλλ' ἢν τὸ πελασγικὸν, ὑπερβολίως ὡς τείχος τῆς Ἀροπόλειος ἀναφέρει ὁ Παισανίας (β), ἄνευ περιγραφῆς, διότι ὑπ' ἐκείνην κείμενον, ἦτο κυρίως εἰπεῖν τόπος καὶ οὐχὶ μνημεῖον, ἐκεῖτο οὕτως ἐνταῦθα, ἢ ἑλληνικῶς τῆς ὑπὸ τοῦ Παισανίου ὑποδείξεως τοῦ περιέργου τοῦλάχιστον σχήματος καὶ τοῦ τείχους τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μνημείου ἠθέλεν εἶσθαι ἐπίσης ἄπορος. Ὅθεν κατὰ πάντα λόγον ἡ ἀπορία αὕτη οὐδὲν ὡς δύναται νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ τῆς ἐναντίας ἡμῶν γνώμης· διότι ἡ σιωπὴ αὕτη εἶναι ἄρα δυσεξηγήτος μόνον προκειμένης τῆς πρυκῆς, καὶ δὲν εἶναι ἐπίσης δυσεξηγήτος, προκειμένου τοῦ πελασγικοῦ;

Τὴν δὲ δημόδιον παράδοσιν, κατ' ἢν ὁ τόπος οὕτως λέγεται *σκάλα τοῦ Δημοσθένους*, εἴτε ἀπὸ τοῦ περιηγητοῦ Χανδλέρου, εἴτε ἄλλοθεν προέρχεται, οὐδὲν ὡς θεωροῦμεν σπουδαῖον τινα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης λόγον· διότι καὶ αὕτη, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα περὶ ἄλλων μνημείων, ἄδεν κατὰ γὰρ κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ μάλλον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς κατὰ τὸν προηγούμενον πρὸ πάντων αἰῶνα, οὕτως εἰπεῖν, ἀναγεννησῶσιν παρ' ἡμῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ.

7. Τέλος παρατηροῦμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος λόφου καλλίστη εἶναι ἡ θέα, διότι οὐ μόνον ἡ

(α) Ἐφημ. ἀρχαιολογικῆς, ἀρ. 1290 σελ. 774, ἔτους 1883—Ἀθήνα, hollén, I. ἀρ. 899 σελ. 379.
(β) Ἄττικ. ΚΠ. 37.

Ὁθλασσα, κατ' ἢ ἐλέχθη, εἶναι ἐκείθεν ὄρατὴ, ἀλλὰ, μάλιστα ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ ἄρα ἐδώλια περιπάτου, καὶ ὅλη σχεδὸν ἐπιπόκειται ἡ πόλις· γνωστὸν δὲ εἶναι, πόσον ἐφιλοτιμοῦντο οἱ ἀρχαῖοι οὕτω νὰ τοποθετῶσι τὰ μνημεῖα, ὥστε νὰ ἦναι καλλίστη ἢ ἀπὸ αὐτῶν ἄπασις. Ἀλλ' εἰς οὐδένα ἀναντιρρήτως ἄλλον ἐν Ἀθήναις καὶ περὶ αὐτῆς τόπον, ἢ τὴν πρύκκα, ὡς ἀναρῶσθαι, ἐφαρμόζονται ὅσα περὶ τοῦ τόπου τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐκκλησίας ἀναφέρουσι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς· ὁ Λουκιανὸς (α) ἀναφέρει, ὅτι ἐκεῖθεν ἐφαίνετο πλησίον ὁ Ἄρειος πάρος· ὁ Ἀριστοκράτιον (β) ὅτι ἐφαίνοντο τὰ προπύλαια· ὁ Πλούταρχος (γ) ὅτι ἡ Ὁθλασσα, καὶ ὅτι ἡ πρύκκα ἐκεῖτο παρὰ τὸ Μουσεῖον καὶ τὴν εἰς τὴν πειραικὴν ὁδὸν ἄγουσαν· ὁ Φιλόχορος (δ), ὅτι ἀντικρὺ ἐφαίνετο ὁ Λυκαβηττός. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ τόπος ἦτον ὑψηλός, διότι συνήθως εἶναι ἡ φράσις ἀναβαίνειν εἰς ἐκκλησίαν καὶ ὅτι ἐκεῖτο παρὰ τὴν ἀρόπολιν (ε). Ὁ Αἰσχίνης (ζ) καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (η) καὶ ἄλλοι ἀναφέρουσι, ὅτι περὶ τὴν πρύκκα ἦσαν πικρὰ αἱ οἰκίαι· καὶ νῦν δὲ περὶ τὸν τόπον τοῦτον πλείστα ἀπικνῶσι λαξεύματα θεμελίων οἴκων καὶ παθῶν (λάκκοι) τὴν οἰκονομίαν ἀναγγέλλοντα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ τόπος, οἷος ἀνωρθῶθη, ἦτο λίαν εὐρύχωρος, λίαν κατάλληλος εἰς ἐκκλησίαν καὶ ἰκανῶς ἀπὸ τοῦ κρύσωνος καὶ τῶν ἀνέμων πεφυλαγμένος, ὅσον τοῦλάχιστον τὰ καλλίστα τῶν θεάτρων. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὑπὲρ τὸ δέον δύσπιστον θεωροῦμεν τὴν περὶ τῆς ἀληθοῦς τῆς πρυκῆς θέσεως δυνάμενον ν' ἀμφιβάλλῃ.

Τοῦ δ' ἐμοῦ νῦν συντελουμένου ἔργου, αἰτούμαι συγγνώμην παρὰ τῶν σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν τὴν γνώμην ἀντέκρουσα, εὐγνωμόνων. αὐτοῖς ὅτι ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν πολυτελοῦς τραπέζης ψιχία τινὰ συλλεξάμενος καὶ εἰς τὴν τῶν τόπων γνώσιν ἐγκύψας, ἀπεδύθην εἰς τὸν ἀγῶνα τούτον, χάριν τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς τούτους ἐπιθυμῶν νὰ συντελέσω τὴν κατὰ δύναμιν εἰς τὴν περὶ τοῦ τοπογραφικοῦ καὶ ἀρχιτεκτονικοῦ τῆς πρυκῆς ζητημάτων λύσιν. Καὶ τούτου ἐλπίζω, ὅτι ἐπέτυχον, κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις· διότι ἐνόμιζον ἀπείσιον τὸ ν' ἀγνοῖται καὶ αὐτὸς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐπαλλεν αὐτὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἡ καρδία τοῦ πολιτικοῦ σώματος τῆς τῶν ἡμετέρων πατέρων κοινωνίας. Εὐχομαι δὲ εἶτι ἀτελέστερον, ἢ ἀσθενέστερον εἶπον, ἄλλοι ἐμοῦ ἰκανώ-

(α) Δις κατηγοροῦμαι, 9, καὶ ἀντίη. hollén, ἐνθα ἀνωτέρω.
(β) Ἐν λ. προπύλαια, ὁμοίως.
(γ) Θεμιστοκλ. 19, Θασ. 19, ὁμοίως.
(δ) Παρὰ Λαυδῆ ἐν λ. Μετων, ὁμοίως.
(ε) Πολυδ. II 132, ὁμοίως.
(ζ) Κατὰ Τιμαρχ. § 81, ὁμοίως.
(η) Ἐκκλησιας, 244—ἰπ. 799, ὁμοίως.

τεροι ν' ἀναπληρώσωσιν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων.

Εὐχομαι δὲ μάλιστα ἡ πύξ, οὐχὶ ἡ ὀχλοκρατικὴ ἐκείνη πύξ, ἢ γενομένη ποτὲ κανίστρα τῶν ἀγρίων καὶ χυδαίων παθῶν τοῦ ὄχλου, ὅστις, ὡς πολυκέφαλός τις τύραννος, τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας εἰς θάνατον, εἰς εἰρατὴν, ἢ τοῦλάχιστον εἰς ματαίους στεναγμοὺς καὶ ἀπραξίαν κατεδικάζεν· ἀλλὰ σεμνὴ τις ποτε τῶν ἐν τῷ πανελληνίῳ ἀρίστων ἐκκλησίᾳ νὰ βουλεύηται τὰ βέλτιστα τῷ κοινῷ τῶν Ἑλλήνων· οἱ δὲ λοιποὶ πολῖται, οὐχὶ νὰ ζητῶσι τὰ καπηλεύοντα καὶ αὐτὰ τῆς πολυπαθοῦς πατρίδος ἀνασάξια, ἀλλ' εἰλικρινῶς ταῖς νόμοις πειθόμενοι καὶ τὸ κοινῷ συμφέρον πρὸ τοῦ ἰδίου τιθέμενοι νὰ ἐργάζονται, ἕκαστος οὐ ἐτάχθη, εἰς κοινὴν εὐημερίαν, εὐσεβῶς καὶ φιλοστόργως πρὸς ἰσορῶν τῆς πατρίδος τὴν ὄψιν ἀτενίζοντες.

Εἴθε δὲ καὶ ἐγὼ αὐτός, πολὺς ἐν τῷ ψυχρῷ γήρατι, θερμὸν ἐκ κταυνύσεως αἰσθανόμενος τὸ δάκρυ ἐπὶ τῶν παρειῶν, ν' ἀτενίσω ποτὲ ἐν τοιούτῳ ἀνδρῶν συλλόγῳ εἰς ὄψας προσφιλεῖς, ἀναπολούσας μοι τῆς ποθεινῆς μὲν ἐμοί, ποθεινῆς δὲ καὶ ὑμῖν ποτὲ ἐσομένης γαληνίους ἐσθίας ἡμέρας, καθ' ἃς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος προτείνων καὶ τὰς τῶν προγόνων ἡμῶν ὑποθήκας, ἃς καθ' ἡμέραν, ὡ φιλτατοὶ παῖδες, ἐδιδάσκεσθε, ἐπικαλούμενος, ἐπεχείρουσιν νὰ περιστέλλω τὰς νεανικὰς ὑμῶν ὀφθαλμοὺς, νὰ κατασιγάω τὰ ἀποτρεπτικὰ τοῦ καθήκοντος ὑμῶν πάθη· διότι ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίαν, οὐδεμίαν γαλήνην, καὶ νὰ τρέψω τὸ ζωηρὸν ὑμῶν βλέμμα πρὸς τὸ πολυπόθητον ἐκεῖνο μέλλον, ὑπὲρ οἱ καλῶς μόνον παιδευθέντες καὶ νὰ παρασκευάσωσι δύναται καὶ νὰ ἐπιταχύνωσι (*).

Γ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ἘΝ ΑΜΕΡΙΚῆ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 415.)

Δ.

Ἐλευθερία ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ χαρακτήρ, αἱ ἐξέεις, τὸ πνεῦμα λαοῦ τινος μορφοῦνται καὶ διαπλάσσονται ἐκ τῶν περιστάσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη. Ἀπόδειξις δὲ τούτου ἡ Ἀμερικῆ, ἥτις κατακλήθη ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἀνθρώπων δύο εἰδῶν ἐκ τυχοδιωκτῶν, καὶ ἐξ ἐκείνων οἵτινες κατεδιώκοντο διὰ λόγους θρησκευτικούς. Οἱ μὲν τυχοδιώκται, κατέγοντες ἀπερράντους γαίτας, ἔσαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνυπότακτοι εἰς πᾶσαν πειραξίαν, ἐδίδον εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν τὸ πριτήριον παραδειγμα τῆς πρακτικῆς ἐλευ-

(*) Ὁ ἀνωτέρω λόγος ἀπηγγέθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἑλλην. Ἐκπαιδευτηρίου τὴν ἡμέραν τῶν ἐπιπέσιον ἐξετάσεων.

θερίαι· οί δὲ φεύγοντες τὸν θρησκευτικὸν διαγῶν, ἀστῆροι, ψυχροί, δογματικοί, διέσπειρον ἀρχάς καὶ ἔξεις συμφώνους πρὸς τὸν ἴδιον αὐτῶν χαρακτήρα. Καὶ μὲν καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ ἔξεις παρακαμάσασαι σήμερον, χρησιμοποιοῦσιν ἀντὶ προσωπείου εἰς τὴν ὑπέρβασιν καὶ τὴν κερδοσκοπίαν ἀγωνίζονται ὅμως ἐνθέρμως καὶ ἐπιδεικνύονται. Ἡ ἐλευθερία ἐν τοσοῦτῳ ἐπέζησεν οὐ μόνον ὡς αἰσθημα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνάγκη. Ἐπειδὴ ἔπρεπε κατ' ἀρχάς νὰ κατοικήθωσιν αἱ νεκρὰ ἐκεῖνα ἀποικίαι, ἔπρεπεν εἰς ἀνάγκης νὰ δοθῶσι τοιαῦτα ὑπερήματα ὥστε νὰ σαγηνευθῶσιν ἄποικοι. Οἱ πρότεροι νομοθέται, ἐννοήσαντες κάλλιστα τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἐψήφισαν νόμους προστατεύοντας τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀπέδωκαν μετὰ πολλῆς εὐκολίας τὸν τίτλον καὶ τὰ δικαιοῦματα τοῦ πολίτου εἰς τοὺς ξένους· ἐν μόνον ἔτος δικιμονῆς ἤρκει νὰ παρασχηθῶσιν τὸν ἄποικον δικαιοῦμα ψήφου. Ἰδοὺ πῶς μυριάδες ἀποίκων ἐκ πάσης χώρας καὶ πάσης θρησκείας συβύδονταν, συνατέλεσαν εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν πλοῦτον ἐνὸς ἔθνους, τὸ ὅποιον ἐν τῷ διαστήματι μὲν μιᾶς μόνης ἐκατονταετηρίδος ἐτάχθη μετὰ τῶν πρώτων ἔθνων τοῦ κόσμου, μετὰ μικρὸν δὲ θὰ κατεξουσίασεν πᾶσαν τὴν ἀμερικανικὴν ἡπειρον.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ δηλολογήσωμεν ὅτι, κατ' ἐξίμμετον τινὰ εὐνοίαν τῆς τύχης, ὁ λαὸς οὗτος ἔτυχεν εὐθὺς εἰς ἀρχῆς μεγάλων ὁδηγῶν, τοῦ Οὐάσιγκτον, λέγω, τοῦ Ἐρρερσον, τοῦ Φραγκλίνου, τοῦ Μονρόη, τοῦ Μάδισον, τοῦ Πατρικ-Ἰββόικου, τοῦ Ἀῆ, τῶν Κῶ, τοῦ Ἀδάμ καὶ ἄλλων. Τὰ εὐγενῆ τούτων παραδείγματα κατέδωκαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ σπέρματα ἀνεξαρτησίας, τὰ ὅποια αὐτὴ ὑπερφιλανθεία, οὔτε ἡ φιλορημασία οὐδέποτε θέλουσι κατορθώσαι νὰ καταστήσωσιν ἐντελῶς ἄγονα.

Ὁ Ἀμερικανὸς, ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, ἀπολαύει εὐθὺς ἀμέσως τῆς πρώτης τάτης ἐλευθερίας, τῆς ἐγγραφῆς· λέγω ἢ μὴ ἐγγραφῆς τῆς γεννήσεως αὐτοῦ εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων. Ἄλλοτε ἦτο σὴν ἠδὲ, καὶ τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον ἐτι ὑπὸ πολλῶν, νὰ γράφεται ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως εἰς φύλλον ἀντιτύπου τινὸς τῆς Βίβλου, ὅπερ φυλασσόμενον μετ' ἐπιμελείας καὶ μεταδιδομένον κατὰ κληρονομίαν εἰς τὰ τέκνα, ὠνομάζετο Βίβλος τῆς οἰκογενείας. Τὸ ἀντίτυπον τοῦτο θεωρεῖται ἱερὸν, ἀναγνωρίζεται ὡς κῆρος ἔχον ὑπὸ τῶν δικατηρίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ δίδεται δικαστικὸς ὄρκος πρὸς τὰ καθολικῶν, καὶ Ἰουδαίων, καὶ Τούρκων, καὶ Κινεζῶν.

Καθὼς δὲ ὁ Ἀμερικανὸς εἶναι ἐλεύθερος γεννώμενος, οὕτω καὶ ἀποθνήσκων· τουτέστι παραγγέλλει νὰ ἐνταφιασθῆ ὅπως θέλει, ὅπου θέλει, ὅταν θέλῃ, συνάδειαν ἔχον πρὸς τὴν ἐπιπέπον, ἐποχουμένην, καὶ μουσικὴν στρατιωτικὴν παιανίζουσαν.

Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ἐλευθερίας καθίστα τὸς Ἀμερικανὸς ὀλίγον κοινωνικὸς καὶ, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰς ἄκρον ὑπερφιλανθούς. Καὶ εἶναι μὲν οὐσιωδῶς εὐπρόσβιτοι, ἀνεκτικοί, πρόθυμοι μάλιστα περὶ τὸ ὑπηρετεῖν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' οὐδέποτε οὐδέ κατ' ἐλάχιστον προλαμβάνουσι τὴν ἐπιθυμίαν σου· καὶ τοῦτο, διότι φοβοῦνται μὴ πράξωσι τι ἐναντίον τῆς θελήσεώς σου, τὴν ὅποιαν πάντοτε πρέπει νὰ σέβωνται. Ἐὰν παραδείγματος χάριν σὲ ἴδωσι ποτε κινδυνεύοντα νὰ πέσῃς εἰς βράθυρον εἰς ἀπροσεξίαν, στοιχηματίζω ὅτι δὲν θὰ σ' ἐμποδίσωσιν, οὐχὶ εἰς ἀδιαφορίας ἢ κακίας, ἀλλ' ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ σέβασθαι τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἄλλου· μήπως, λέγουσι, δὲν εἶναι ἐλεύθερος νὰ μεταβῇ ὁ θέλων εἰς τὰ ἡλύσια παιδία; Ἔσο (μὲ συμπαθείαν) ποιητῆς τραγικῆς, λυρικοῦ, ἐπαποῦς, μυθολογικοῦ, μόνον εἰσὸδήμα ἔχων τὸ πρῶτον τῶν ποιησῶν σου, καὶ ἔπο συγχρόνως φίλος ἐκτομυμριούχου Ἀμερικανοῦ. Συγκατανεύσω νὰ μὲ καταδικάσῃς· νὰ ἀναγκάσω ἕλξῃς σου τὰς ποιήσεις· ἐὰν, βλέπων σὲ ν' ἀποθνήσκῃς τῆς πείνης, σοὶ δώσῃ καὶ ὀβολὸν χωρὶς νὰ ζητήσῃς.

Δυσκόλως Ἀμερικανὸς ἀποφασίζει νὰ ἀπουσίμῃ εἰς γυναῖκα μίαν τῶν μικρῶν ἐκεῖνων ὑπερησίων, τὰς ὅποιας εἰς Εὐρώπῃν νομίζομεν καθήκον ν' ἀποδίδωμεν· φέρ' εἶπεν νὰ τεῖνῃ τὴν χεῖρα εἰς αὐτὴν ὀλισθήσασαν κατ' ὄδον, ἢ θέλουσαν ν' ἀναβῆ εἰς ἄμαξαν· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀπουσίμῃ τοιαύτην, ἡ γυνὴ οὐ μόνον δὲν λέγει αὐτοῦ αὐτισμῶν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀτενίζει τὸν εὐγενῆ ξένον μὲ ἥθος· στυρνὸν, ὡς ἂν ἔλαγε· «Καὶ τίς σ' ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ μὲ συνδράμῃς χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζῃς;» Ἐν συντόμῳ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον σέβας ἔχουσι πρὸς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, ὥστε οὐ μόνον δὲν συκοφαντοῦσιν, ἀλλ' οὔτε ἀπλῶς δὲν καταλογίζονται. Ποτὲ οὔτε διακονοῦσι μυστικῶς, οὐτ' ἐφευρισκῶσιν ὡς ἀλλαγῶ ψεύδος ὅπως προσβάλωσι τὴν ἀγαθὴν ὑπόληψιν· οὐδεὶς ἐξελέγχει τὰς πράξεις τοῦ ἄλλου. Ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτὴ δίδει εἰς τὸν Ἀμερικανὸν σπικνίαν ἠθικὴν δύναμιν.

Εἰς τὸ Νεοεβέρκον ὑπάρχουσι πολλοὶ πτωχοί, καὶ ὅμως οὐδέποτε ἤκουσά τινα παραπονούμενον ἐπὶ σκοπῶ νὰ ἐλαύσῃ τὴν συμπάθειαν τῶν ἄλλων. Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ κατάσταση αὐτοῦ, δὲν γογγύζει, ἀλλὰ καὶ παλαίει στωικῶς ἔχων γενναϊότητα. Πρὸς τοὺς χρωμαλιέτας αὐτοῦ φέρεται ἡπίως καὶ εὐγενῶς, καὶ ἀποφεύγει ἐπιμελῶς πᾶν δυνάμενον νὰ βλάβῃ τὴν ὑπόληψιν ἀνθρώπου δυστυχούς. Ἐὰν ποτε σοὶ ἀπουσίμῃ ὑπηρεσίαν, δὲν ἀξιοῖ εὐγνωμοσύνην, ὅπως καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους εὐγνώμων. Ἀὐτὸν σὲ βοῦνθαι ἐκ μεγαλοφυχίας ἢ ἐκ φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἐκ πληροῦ τὸ κοινωνικὸν ἐκεῖνο καθήκον, τὸ ὅποιον παραγγέλλει τοὺς ἰσχυροὺς νὰ συντρέχωσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀπόρους.

Καθ' ὅδον οὐδέποτε προσαγορεύονται, καὶ ἂν συντηθήσαν πολλὰκις, ἐκτὸς μόνον ὁσάκις παρουσιάσθησαν, ὡς λέγομεν, πρὸς ἀλλήλους· ἀλλ' οὐδέ τὰς γυναῖκας αὐτὰς, τὰς ὅποιας γνωρίζουσι, προσαγορεύουσι κατ' ὄδον, ἐὰν αὐταὶ πρώται δὲν νεύσωσι τὴν κεφαλὴν.

Πολλὰκις τὰ λεωφορεῖα δέχονται ἀριθμὸν ὁδοπατρῶν ἀνώτερον τῶν θέσεων. Ἐὰν δὲ παρουσιασθῆ τις κύρια, ἀμέσως παραχωρεῖ τις ἀνὴρ τὴν θέσιν αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἐκεῖνη καταλαμβάνει, χωρὶς καὶ νὰ εἴπῃ «εὐχαριστῶ», διότι νομίζει ὅτι χρεὸς εἶχεν ὁ κύριος νὰ πράξῃ τοῦτο.

Ἐν καιρῷ βροχῆς, εἴτε πάντες ζητοῦσι καταφύγιον, τὰ λεωφορεῖα μεταβάλλονται εἰς θέκτρον ὅπως παραδόξως πρὸς τὸν ἀσυνείθιστον ξένον. Αἱ ἐκ τοῦ ὠραιοῦ φύλου, ἀναβαίνουσαι σωρηθὸν καὶ μὴ εὐρίσκουσαι θέσεις ἐλευθερίας, κάθονται εἰς τὰ γόνατα τῶν ἀνδρῶν διὸ πολλὰκις λεωφορεῖα, ὡς ἐγὼ αὐτὸς εἶδον, περιέχουσι διπλάσιον κατὰ γράμμα ἀριθμὸν. Τὸ θέμα ἦτο κομικώτατον. Κατ' ἀρχὰς αἱ γυναῖκες ἐκάθονταν μετὰ συστολῆς εἰς τὴν ἄκρον τῶν γονάτων ἡμῶν· μετὰ ταῦτα, ἀνατινασσομένης τῆς ἀμάξης, ἀνέβησαν παρεπᾶν, ἕως οὗ ἐξαπλωθεῖσαι μετεμόρφωσαν ἡμᾶς εἰς ἀληθεῖς καλῆδρας. Καὶ τὸ περιεργότερον, οἱ ἄνδρες οὔτε λέξιν προφέρουσι, ἀλλὰ κάθονται σοβαροπρόσωποι, ὅπως ἀνύμοιοι πρὸς τὰς ζωνῆρας ἐκεῖνας κυρίας, αἵτινες γλωσσοκοποῦσαι δυνατὰ, κυχίζουσι καὶ χειρονομῶσιν ὡς μικρὰ παιδία.

Πολλὰκις ἔτυχε νὰ ἴδω Ἀμερικανούς, αἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἐργαστήριον μουσικῆς, ἤνοιξαν, χωρὶς καὶ λέξιν νὰ προφέρωσι, κύμβαλον, ἐκάθοντο πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὸν πῆλον φέροντες στραβὸν, ἐψάλον μὲ φωνὴν ἐξῆκον, οὐρανομήκη καὶ ὑποκόπον, ὕμνον σαύτης ἢ ἐκείνης τῆς θρησκείας, οἷον τῆς καθολικῆς, τῆς ἰουδαϊκῆς, τῆς διαμαρτυρομένης ὡς καὶ αὐτῆς τῆς μορμονικῆς. Καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὕμνου, χωρὶς καὶ νὰ συσταλῶσι τὸν ἐργαστηριάρχην καὶ τοὺς ἀγοραστὰς, ἐσηκώθησαν, περιήλθον τὸ ἐργαστήριον, ἐπεθεώρησαν καὶ ἐψηλάφησαν τὰ πάντα· ἔλαβον εἰς χεῖρας αὐλὸν, βιολίον, κιθάραν ἢ σάλπιγγα, ἐδοκίμασαν αὐτὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησαν μὴδὲν ἀγοράσαντες.

Καὶ μὴ νομίσατε ὅτι ταῦτα πράττουσι μόνον ἄνδρες· καὶ γυναῖκες μετὰ τὸ πλήθος ἀγοραστῶν εἰσερχόμεναι, ἀνοίγουσι τὸ κύμβαλον, παίζουσι πόλιμας καὶ βάλαια, ἢ καὶ τραγουδοῦσι· πολλὰκις δὲ καὶ θέλουσαι νὰ δοκιμάσωσι τὴν μουσικὴν, τὴν ὅποιαν ἤλθον νὰ ἐκλέξωσι, παρακαλοῦσι τὸν ἐργαστηριάρχην καὶ τοὺς ὑπηρετάς νὰ συντραγουδήσωσι χάριν ἀρμονίας μὲ αὐτάς. Καὶ εὐθὺς, ἐπειδὴ οὐδεὶς τόλμη νὰ μὴ ὑπακούσῃ εἰς κυρίαν, καὶ ἐργαστηριάρχην καὶ ὑπηρετὰ ἀφίγουσι τὸ ἔργον αὐτῶν, καὶ περιστοιχίζουσι τὴν κυρίαν, κατασπαράττουσι τὰ ὠτὰ σου δι' ἑωσφορικῆς ἀρμονίας.

Αἱ παρθέναι διάγουσιν εἰς τὴν Ἀμερικανὴν βίον ἀπαράλληλον πρὸς τὸν βίον τὸν ὅποιον διάγουσιν εἰς τὴν Εὐρώπῃν αἱ νέαι. Φοροῦσαι πλοῦσια ἐνδύματα περιφέρονται μόναι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Μόλις γίνωσι δωδεκαετείς καὶ φέρουσι μεταξωτὰς ἐσθῆτας· ἐπισκέπτονται ἀδιακόπως τὰ ζαχαροπλαστεία, πρῶγουσι πολλὰκις τῆς ἡμέρας παγωτὰ καὶ αἰωνίως κροκαλίζουσι ζαχαρωτὰ. Ὅταν δὲ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε ὁ πατήρ ἐρωτᾷ ποτε αὐτὰς πού ἔλειπον τῶσας ὥρας. Καὶ τὸ μὲν ὄρος, συνοδουόμεναι ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος αὐτῶν, ἂν ἔχωσιν, ἔχουσι δὲ πάντοτε, τρέχουσιν εἰς τὴν πόλιν, ὑπάγουσιν εἰς τὸ θέκτρον, εἰς τὴν ἐξοχὴν, ταξιδεύουσι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἢ καὶ ἐπὶ ἀτμοπλοίου· τὸν δὲ χειμῶνα τρέχουσιν ὅλην τὴν νύκτα ἐπὶ ἐλεύθερον, καὶ ἔχουσι ἀντικλειδίον ἐκπνέοντα εἰς τὰ ἴδια ἐν σιωπῇ, τῶν δωματίων αὐτῶν κειμένων μακρῶν τῶν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός.

Πολλὰκις παρθέναι, ἀνήκουσαι εἰς ἐντιμοτάτας οἰκογενείας, ἔχουσι φίλας καὶ φίλους, τοὺς ὁποίους πολλὰκις οὔτε γνωρίζουσιν οἱ γονεῖς. Ἀμερικανὸς τις μὲ ἐθεοβαίωσεν ὅτι ἐπισκέπτετο τακτικῶς κατ' ἐκάστην νεανίδα τινὰ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ὅμως ποτὲ οὐδ' ἐχαίρεισεν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὐδέποτε ἠρώτησαν πῶς ἦτο. Ἡ μὲν νέη οὐδέποτε παρουσίασε τὸν νέον εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, οὔτοι δὲ, σεβόμενοι τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, οὐδέποτε ἀπήτησαν τὴν παρουσίαν. Πολλὰκις μάλιστα καὶ ἀνεχώρουν ὅτε αὐτὸς εἰσῆρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν.

Γνωρίζω κυρίαν, ἀνήκουσαν εἰς ἐντιμον οἰκογένειαν, ἐντιμον δὲ οὕτω καὶ αὐτὴν ἦτις, ὅτε ἦτο ἀνύπκνδρος, προσεκάλεσε πέντε νέας καὶ εἰς νέους εἰς δεῖπνον, τὸ ὅποιον εἶχε προετοιμασθῆ κατ' ἐπιταγὴν τῆς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Καὶ οἱ νέαι καὶ αἱ νέαι, πάντες εὐπρεπεῖς, δεχθόντες τὴν πρόσκλησιν συνουθύμηταν, ἔπιον καμπανίτην καὶ μόλις τὴν τρίτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐχορίσθησαν ἢ διαπᾶν ἀνέβη εἰς ἐξαιρέσιον δαχμῆς. Μετὰ ταῦτα ἔφερον ἀμάξας, ἔλαβε σύντροφον ἕνα τῶν νέων ὅπως τὴν συνοδείῃ μὲχρι τῆς οἰκίας, καὶ παρεκίνησε τὰς ἄλλας πέντε νὰ πράξωσι καὶ αὐταὶ τὸ ἴδιον· ἐπανήλθον δὲ πᾶσαι εἰς τὰ ἴδια περὶ τὴν ἀγῆν εὐθυμοὶ καὶ ζωηραὶ, ἀλλὰ καὶ καθαρὰν ἔχουσαι τὴν συνείδησιν. Τὸ πρᾶγμα ἐφάνη παραδόξον καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Νεοεβέρκον, καθάσον μάλιστα ἡ νέη ἦτο δεκαοκτὴ ἐτῶν· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ συλλάβῃ ἀποπὸν τινὰ ὑποψίαν οὔτε δι' αὐτὴν, οὔτε διὰ τὰς ἄλλας πέντε. Ἀλλὰ πλῆθιον τοῦ τοσοῦτου πρὸς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν σεβασμοῦ, ἀπορεῖ τις βλέπων τὴν φρικτὴν ταύ-

ραννίαν, ἥτις σώζεται ἐπὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἕνεκα
 θρησκευτικῶν τινῶν ἑθίμων· ἡ αὐστηρότης παρα-
 δείγματός· χάριν μεθ' ἧς τηρεῖται· ἡ Κυριακὴ εἶναι
 ἀκατανόητος· πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ δὲν κινεῖται
 τὴν Κυριακὴν ἄμαξα· οὔτε οἱ ἔχοντες ἴδια ὀχήμα-
 τα τοιμῶσι ν' ἀναβῶσιν εἰς αὐτά· τὰ ἀτυμπλοῖα
 μένουσιν ἀκίνητα, οἱ σιδηρόδρομοι ἔρημοι καὶ τὰ
 ἐργαστήρια κλειστά· πᾶν συμβόλαιον, γινόμενον ἐν
 ἡμέρᾳ Κυριακῆς, θεωρεῖται ἄκυρον· ἐν δὲ τις πτω-
 χὸς ἐργασθῆ ὅπως κερδήσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, κα-
 ταδικάζεται πρὸς δόξαν τοῦ ὑψίστου.

Ἢ αὐτὴ αὐστηρότης ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ εἰς δει-
 πτερον νόμον, τὸν τῆς ἐγκρατείας, δυνάμει τοῦ ὁποῖου
 ἀπαγορεύεται μὲν ἡ *Λιανικὴ* πώλησις τοῦ οἴνου καὶ
 τῶν σικερών, ἐπιτρέπεται δὲ *χρονθρικῶς* ἡ μέθη. Οἱ
 ὑδροπῆκται, ζητοῦντες νὰ δικαιολογήσωσι τὸ ἀπα-
 γρευτικὸν αὐτῶν σύστημα διὰ τινῶν χωρίων τῆς
 Βιβλίου, κατόρθωσαν ἐπὶ τέλους ν' ἀνακαλύψωσι τινα·
 ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα βεβαιύοντα τὸ ἐναντίον.
 «Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου», λέγει ὁ
 Δαυὶδ.

Διδάσκαλός τις ἐκήρυττε μίαν τῶν ἡμερῶν ἐναν-
 τίον τοῦ οἴνου· ἐπειδὴ δὲ τις τῶν ἀκρατῶν ἀντέ-
 ταξεν αὐτῷ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου, ὁ
 ἱεροκλήρξ δὲν ἐδίστασε ν' ἀποκριθῆ εὐθὺς ὅτι ὁ Χρι-
 στοῦ· ἠπατήθη go a head.

Καὶ ἐν μὲν Νεοεβραϊκῷ οὐδέποτε ἐτηρήθη ὁ γε-
 λατός αὐτῶν νόμος· ἀλλαχοῦ ὅμως συνέβησαν καὶ
 λυπηρὰ τινα, ὡς διηγεῖται ἐφημερίς τις τὴν ὁποίαν
 ἔχω ὑπ' ὄψιν. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Οἴου, ἀριθμὸς τις κυ-
 ρίων ἐκ τοῦ χωρίου Λογάν, συνενοήθησαν ὅπως κα-
 ταδικώσωσι τοὺς τοιμητῆρας, ὅσοι δὲν ἔπαυον πωλοῦν-
 τες οἶνον καὶ σικερα. Λαθούσιν δὲ πελέκεις, σφυρία
 καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὄργανα, μετέβησαν κατ' ἀρχάς
 εἰς ἐργαστήριον παντοπόλου, ὅστις ἐπόλει κρυφίως
 οἶνον καὶ βράκιον. Ἰδὼν οὗτος μακρόθεν τὸ γυναι-
 κῆριον ἐκείνο στίβος ἐρχόμενον μεθ' ὀρμῆς καὶ ση-
 μαίαν ἔχον ἐφ' ἧς ἀνεγνώσκοντο ταῦτα· «θάνατος
 εἰς τοὺς πωλοῦντας διάφθοράν», καὶ καταληφθεὶς
 ὑπὸ πανικοῦ φόβου, ἔσπευσε νὰ κλείσῃ τὴν θύραν
 καὶ τὰ παράθυρα, καὶ ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδὲ-
 ρα. Ἐν τούτῳ ἔφθασαν αἱ ἀρειμάνιοι κυρταὶ καὶ
 ἐπειδὴ κατέσκασι τὸν ἐργαστηριάρχην ν' ἀνοίξῃ δὲν
 εἰσηκούθησαν, συνέστησαν τακτικὴν πολιορκίαν.
 Καὶ ἐν πρώτοις μὲν συνέτριψαν τὴν θύραν διὰ τῶν
 πελέκειν, εἶτα δὲ εἰσῆλθον ἀλαλάζουσαι. Καὶ τὰ
 μὲν πικνοτάκ εἶδη ἐσεβάσθησαν, ἐκτός τινῶν γλυ-
 κισμάτων, τὰ ὅποια παιδιὰς ἕνεκα μετενάστευσαν
 εἰς τὰ θυλάκια τῶν ἡρώϊδων· πρὸς τὰ βαρέλια ὁ-
 μως καὶ τὰς φιάλας ἐδείχθησαν ἀδυσώπητοι κατα-
 συντρίψασαι ἀνεξαιρέτως πάντα. Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ
 ζῦλος, τὰ ροῦμι, ὁ οἶνος καὶ τὰ λοιπὰ σικερα συνε-

κρότησαν λίμνην, εἰς ἣν ἔμεινε μόνον νὰ δοθῇ ὄνομα
 Ἰπερήφανος διὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο αἰ ἀμαξί-
 νες τοῦ χωρίου, μετέβησαν ἐκείθεν εἰς τὸ κατάστη-
 μα πλουσιωτάτου οἰνεμπόρου· ἀλλ' ἐνταῦθα εὗρον
 ἀληθινὴν ἀντίστασιν. Ὁ «ἐμπορος τῆς διαφθορᾶς»,
 μαθὼν παρὰ φίλου τὴν ἐπιδρομὴν, ἔλαβεν ἀνὰ χεῖ-
 ρας πυροβόλον καὶ σταθεὶς πρὸ τῆς θύρας ἀνέμεινε
 τὴν ἔφοδον. Ὅτε δὲ αἱ ἀμαξίνας εἶδον τὴν προετοι-
 μασίαν ταύτην συνεστάλησαν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεθάρ-
 ρύνθησαν· εἰς ἐνκντίας ταχθεῖσαι εἰς τῆσρας γραμ-
 μάς ἤρχισαν διαπραγματεῖσθαι. Ὁ ἔμπορος, ὅστις
 καθὼ Γερμανὸς ἦτο καὶ ἐπίμονος, ἀπεποιήθη πᾶσαν
 παραχώρησιν, καὶ μόνον συγκατετέθη ν' ἀναχωρή-
 σωσιν αἱ κυρταὶ μεθ' ὅλας τὰς τιμὰς τοῦ πολέμου.
 Ἐνθ' δὲ ἐθαύμαζε τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἐπιτηδειό-
 τητά μεθ' ὧν ἀπέκρουσε τὴν ἔφοδον, ὑπηρετῆς τοῦ
 ἐργαστηρίου σπεύσας ἀνήγγειλεν ὅτι ὅλα τὰ βα-
 ρέλια ἐτρυπήθησαν καὶ ὅτι ὁ οἶνος ἔρρεε ποτα-
 μηδόν. Ἰδοὺ τὸ στρατηγίημα τῶν κυριῶν· ἐνθ' ἡ
 στρατηγίνα διαπραγματεύετο μετὰ τοῦ ἐργαστη-
 ριάρχου, πέντε ἢ ἕξ ἄλλαι εἰσελθοῦσαι ἱεροκρυφίως
 δι' ἄλλης θύρας εἰς τὸ ἐργαστήριον, ἠδραγάθησαν
 τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο ἀνδραγάθημα.

Ἄλλ' ὁ περὶ ἐγκρατείας νόμος ἐγέννησεν ἄλλο
 περίεργον. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπὸ τινῶν χρόνων πί-
 νουσιν ἐνθουσιωδῶς *σα.Ισαπαρλίλια*, ὅπως καθαρι-
 σθῆ, λέγουσι, τὸ αἶμα αὐτῶν. Πότε δὲ καὶ διὰ τί
 εἰσεχώρησεν ἡ συνήθεια αὕτη; Ἰδοὺ ὁ ἐνδοξότα-
 τος, ὁ ἐμπειρότατος, ὁ φιλανθρωπότατος καὶ ὁ ἐκ-
 τοιμυριουχότατος ἱατρὸς K. Townsend, εἶναι ὁ ἐ-
 φευρετῆς τῆς λαμπρᾶς κατῳς Θεραπειᾶς. Ὅτε κατὰ
 πρῶτον ἐψηφίσθη ὁ περὶ ἐγκρατείας νόμος ὁ ἐξοχώ-
 τατος οὗτος ἱατρὸς, φίλος ἄκρος τῆς φιλανθρωπίας·
 ἄμα δὲ καὶ τοῦ βλακτικίου αὐτοῦ, ἐσπίσθη νὰ
 ἀναλύῃ τὸν καθαριστικὸν καὶ ἐδακθῆ χυλὸν τῆς βίβης
 τῆς *σα.Ισαπαρλίλιας* εἰς *genuine brandy*, ἡτοικαθὼν
 καὶ δυνατὸν ροῦμι· βλακὸν δὲ τὸ ἱατρικὸν εἰς φιά-
 λας ἐξέθετο εἰς πώλησιν. Μόλις ἐπιον οἱ Ἀμερικανοί,
 καὶ τοσοῦτω ἐθαύμασαν τὸ νέον τοῦτο ποτόν, ὥστε
 δὲν ἔμεινε οὔτε ψυχὴ γεννητῆ χωρὶς νὰ προστρέξῃ
 εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ ὑπερᾶνθρωπον ἱατρείαν. Ἐβρόφουν
 δὲ καὶ ἐθεραπεύοντο ἀδιακρίτως καὶ οἱ πάσχοντες
 πονοκέφαλον, καὶ οἱ θερμαινόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες
 καταρροὴν, καὶ οἱ πονοῦντες τοὺς ὀδόντας, καὶ οἱ μὴ
 θυνάμενοι νὰ περιπατήσωσιν ἕνεκα κάλων, καὶ οἱ λι-
 γνοὶ ἵνα παχύνωσιν, καὶ οἱ παγεῖς ἵνα λιγνεύσωσιν.
 Αἱ κυρταὶ μάλιστα ἐλοῦντο ἐντὸς τοῦ ὕγρου τοῦ ἐ-
 ζοχωτάτου, ὅπως ποτὲ ὁ δούξ de Clarence ἐντὸς
μορεμβασιόν οἴνου. Αἱ τροφαὶ ἐπινον ὅπως καταβῆ-
 σωσι γάλα, ἐπινον δὲ καὶ ὅσαι εἶχον πολὺ καὶ ἥθειλον
 νὰ μετριάσωσιν ἢ νὰ στερεώσωσιν αὐτό. Ἄλλαι πάλιν
 ἐπινον ὅπως τηρῶσι τὴν ὄψιν ἀνθρώπιν. Εἰς ἕνα λό-

γον πάντες καὶ πᾶσαι ἐπινον πρὸς δόξαν τοῦ πανευ-
 δαίμονος καὶ βαθυπλούτου ἱατροῦ.

Τὸ τερατωδέστερον ὅμως πάντων τῶν παραδόξων
 εἶναι τὸ τῶν δούλων. Καὶ μὲν ἡ δουλεία κατηγορήθη
 κατὰ τὸν τελευταῖον γιγάντειον πόλεμον, ἀλλὰ τὰ
 τῶν δούλων εἶναι οἰκτρὰ καὶ κατ' αὐτὰς εἶτι τὰς
 πόλεις, τὰς πλέον τῶν ἄλλων ἀγωνιζομένης κατὰ τῆς
 δουλείας. Ἡ κατάργησις αὐτῆς εἶναι καὶ τὴν ὥραν
 ταύτην λέξις κενή· διότι οὔτε ψηφοφοροῦσιν οἱ μζυ-
 ροί, εἰ καὶ πολιταί, οὔτε εἰς θέσεις δημοσίας εἶναι
 δεκτοί, οὔτε ἄλλης τινὸς τιμῆς ἀπολαύουσι· καὶ τὸ
 δεινότερον, οὔτε εἰς λεωφορεῖα δύνανται ν' ἀναβῶσιν,
 οὔτε εἰς τὰ καπηλαία, εἰς τὰ ὅποια φοιτῶσιν οἱ λευ-
 κοί, νὰ εἰσελθῶσιν, οὔτε εἰς ἐκκλησίαν, οὔτε εἰς νο-
 σοκομεῖον, οὔτε εἰς μουσεῖον, οὔτε εἰς θέατρον, οὔτε
 νὰ περιπατήσωσιν εἰς τὸ ὑπόστρωμα τῶν ἀτμο-
 πλοίων, οὔτε νὰ καθίσωσιν εἰς ἀτμημάζα· ἔχουσι
 τὴν ἄδειαν. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν τῶν βιομηχανικῶν
 ἐπαγγελμάτων, ὀλίγα τινα, καὶ τούτων τὰ εὐτελέ-
 στατα, ἐπιτρέπονται εἰς αὐτούς· οἶον τὸ ὑπηρετεῖν
 εἰς ξενοδοχεῖα, οὐχὶ εἰς ἰδιωτικὰ οἰκίαι, τὸ σπεί-
 ρειν, καὶ τὸ πλεῖν ὀστρεῖδινα ἢ καὶ οἰνοπνεύματα
 εἰς τὸν ὄχλον.

Οἱ λεγόμενοι ἐλεύθεροι μζυροὶ ἔχουσιν ἰδιαιτέρως
 δρόμους, καὶ ὁποῖους ἰδιαιτέρας καλύβας, ἰδιαιτέρα
 νοσοκομεῖα, ἰδιαιτέρας ἐκκλησίας ἂν καὶ προσκυ-
 νοῦσι τὸν αὐτὸν Θεόν, ἰδιαιτέρα *κἀβρα* εἰς τοὺς σι-
 θεροδρόμους, διακρινόμενα διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύ-
 τῆς· *For colored people*, ἦτοι διὰ τοὺς μζυροὺς·
 τέλος πάντων ἔχουσι κερτοαφεῖα ἰδιαιτέρα, ὡς ἂν
 τὰ κόκκαλα τῶν λευκῶν νὰ μὴ καταδέχοντο ν' ἀ-
 ναμιχθῶσι μετὰ τῶν μακκάλων τῶν μαζύρων μῆτε
 μετὰ θάνατον.

Εἰς τὴν ἱστορίαν ἀνεγνώσκοντες ὅτι βρασιλεῖς ἐ-
 νουμφεῦθησαν βοσκοπούλας· πιθανὸν δὲ καὶ βοσχοὶ νὰ
 ἐνουμφεῦθησαν βρασιλεῖς· ἀλλὰ παράδειγμα δὲν ὑ-
 πάρχει εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅτι μαζυρὸς ἔγενε ποτε σύ-
 ζυγος λευκῆς, ἢ λευκῆ μαζύρου· τοιαῦτα τις ἐνωπί-
 θὰ ἐθεωρεῖτο τερατώδης καὶ παρ' αὐτῆς τῆς συγ-
 γραφίδος τοῦ Μπαρμπά Θωμᾶ.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΚΟΡΙΤΣΑ Β (*).
 (Ἰδε τὴμ. 12'. σελ. 493.)

Ἡ Κοριτσά, μέχρι τῆς ἐλευθέρως ἐνταῦθα τοῦ Κο-
 τζιὰ Ἰμπραχάρη (Σταυλάρχου) τοῦ ἐξωμότης δη-

(*) Περὶ τῆς Κοριτσᾶς ἐγράφησαν ἱκανὰ ἐν τῇ Πανθώρα ὑπὸ
 τοῦ ἀγαθόμου συνδραμητοῦ, ὅστις εἰ καὶ ἐπιγράφει τὸ ἄρθρον αὐ-

λονότι πατριώτου, πρὸς τὸ ἔτος 1485, ἦτο χωρίον
 μικρὸν καλούμενον Ἐπισκοπή, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὰ
 βιβλία τοῦ εἰρημένου Ἰμπραχάρη, καὶ ἀπὸ τὰ σω-
 ζόμενα ἀρχαῖα ἐπίσημα πωλητήρια ἔγγραφα.

Ἀφ' οὗτου δὲ οὗτος ἐσύστησε τὴν ἔδραν τοῦ ἐνταῦ-
 θα ὡς ἡγεμονίσκου, ἔκτοτε βεβημηδὸν ἡ Κοριτσά
 προήχθη· ἡ δὲ τῶς πρωτεύουσα Ἰμπόρια, ἤρχισεν νὰ
 παρακμάζῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις κείνη ἐπὶ δημοσίας
 παρόδου, ὑπῆρχε τότε ἐνταῦθα καὶ ἐν ξενοδοχεῖον
 σημαντικόν. Τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐπινομήσθη ἀλ-
 βακιστὶ μὲν Κόρτσινα, Τουρκιστὶ δὲ Γαλιόρτζικ (1),
 ὀνόματα, ἄτινα, ὡς φαίνεται, ταυτίζονται κατ' οὐ-
 σίαν μὲ τινα προφορικὴν ἀλλοίωσιν, ἐνθ' ἡ ἀρχαῖα
 ὀνομασία τοῦ βορεινοῦ μέρους τῆς κοιλάδος, ὁ ὠ-
 ρας μακρὰν, εἶναι Ἐορδαία καὶ Ἐορδία.

Διελθὼν ἐντεῦθεν Μωάμεθ ὁ Β'. ἔκτισεν εἰς τὴν
 Ἰμπόριαν τὸ εἰσέτι σωζόμενον τζικίον καὶ τὸ λου-
 τρὸν. Φθάσας δὲ εἰς τὴν κομόπολιν Πεννάρτην, τῆς
 ἐπαρχίας Πρεμετῆς, ὑπεδέχθη τὸν ἐκεῖ προσεζήρον-
 τα τοῦ τόπου ἱερέα, ἀρχιμανδρίτην, ὅστις ἔσπευσεν
 εἰς προσκίνησιν τοῦ. Πειθαναγκάζόμενος δὲ οὗτος νὰ
 δεχθῆ τὸν ἰσλαμισμὸν, προσέφερε τὸν υἱὸν τοῦ πρὸς
 τὸν Σουλτάνον, παρακκάλεσας νὰ συγχωρηθῇ ὁ ἴδιος
 χάριν τῆς προσεθικῆς ἡλικίας τοῦ οὗτω· λοιπὸν ὁ
 Σουλτάνος τουρκέσας τὸν υἱὸν τοῦ ἀρχιμανδρίτου
 Ἠλίαν, μετωνόμασεν αὐτὸν Ἠλιάς Βένη, καὶ τὸν πα-
 ρέλας μεθ' ἐκτου. Ἰπηρετήσας δὲ οὗτος τὸν Μωά-
 μεθ, καὶ ἐξασκηθεὶς ἀρκούντως εἰς τὴν πολεμικὴν,
 ἤρτισεν εἰς διαφόρους μάχας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἄ-
 λωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κυριέσας τὰ Ἰψω-
 μαθεῖα, ἐνθα μετέβλεπε τὸν αὐτόθι ναβὸν τοῦ ἁγίου
 Κωνσταντίνου εἰς τζαμίον, Ἰμπραχάρ-Τζικισί, καὶ
 σήμερον καλούμενον καὶ παρὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ
 ἰδίου διατηρούμενον. Ἀπέναντι λοιπὸν τῶν ἐκδουλεύ-
 σεων τούτων ἀνεδείχθη Μιρχάωρ Εὐελ (Σταυλάρχος
 πρώτος). Ἐπὶ τέλους δὲ γηράσας ἐζήτησεν ἔδεικναι πα-
 ρὰ τοῦ ἐπιζώντος Σουλτάνου Βαγκιζίτου Β' νὰ ἐπι-
 στρέψῃ καὶ ν' ἀποθῆναι εἰς τὴν πατρίδα τοῦ. Ὁ δὲ
 Σουλτάνος, χάριν τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ, ἴσως δὲ καὶ
 διὰ νὰ ἐλπίσῃ καὶ ἄλλους εἰς τὴν ὀρθοκρίαν, τὸν
 κατέστησεν ἡγεμόνα διαδοχικὸν εἰς τὸν τόπον τῆς
 γεννήσεώς τοῦ, ἦτοι ὅπου ἤθελεν ἐγγράμειν τὸ πρόνομον
 δὲ τοῦτο διεσώθη καὶ μέχρι σήμερον εἰς τοὺς ἀπο-

τοῦ «περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Κοριτσᾶς», ἐν τῷ δημοσιεύθει
 ἡμῶς τευχίῳ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου (τὴμ. 12'. σελ.
 493) θεωρεῖ αὐτὴν μέρος ἀναπόσπαστον τῆς Ἠπείρου. Ἀλλ' ἐ-
 πειδὴ ἡ Κοριτσά κείνη εἰς τὴν αὐτὴν γεωγραφικὴν ἔπου καὶ ἡ
 μακεδονικὴ λίμνη Ὄθρις, καὶ ἐνδότερον μάλιστα, ἔπειτα ὅτι ἀ-
 ποτελεῖ μέρος τῆς χώρας ταύτης.

(1) Ὁ Λωρέντιος ἀναφέρει μίαν ἀρχαίαν ἐνταῦθα πόλιν, ὄρ-
 γος καλούμενην. Ἰσως λοιπὸν ἀπὸ τοῦ ὄργος, ἔλαθε τὴν ὀνο-
 μασίαν ἡ Κοριτσά.

γόνους του με τινὰς διαφορὰς (1). Ἐπανελθὼν δὲ Ἰμπραχώρης, γέρον ἤδη, ἐπροτίμησε τὴν Κοριτσᾶν πρὸς διακονίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ προῦπάρχοντος ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐνταῦθα, ἐκτίσας τζαμίον, ὅπου καὶ ἐνταφιάσθησαν μετὰ θάνατον αὐτός τε καὶ ἡ οἰκογένειά του. Ἐκ τούτου ὑπολογίζεται καὶ ἡ χρονολογία τῆς Κοριτσᾶς. Ἐπιτραπήτω μοι νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ βραβεύουσα οἰκογένεια, διηρημένη εἰς δύοδεκα κλάδους, δὲν ἔλειψέ ποτε τοῦ νὰ προστατεύῃ τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον, καὶ νὰ συμπληρῇ πρὸς αὐτό καὶ σήμερον δὲ, εἰ καὶ ἐξητλήθη ἠθικῶς τε καὶ ὀλικῶς, δὲν ἀπορεῖ εὐγενεῖας, οὕτε ἱσποτικῶς τινος χαρακτηῖρος.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς τε πόλεως καὶ τῶν περὶ πικθανὸν καὶ φθάνη μέχρι τῶν 3ῶ χιλιάδων ψυχῶν, εἰς ἴσου χριστιανῶν καὶ Τούρκων. Οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς τῶν θέσεως εἶναι φύσει εὐφυεῖς καὶ δραστήριοι, πολεμικοὶ καὶ ἀριμάνιοι, καὶ εἰς τὴν σκληραγωγίαν συνειθισμένοι. Καὶ οἱ μὲν χριστιανοὶ εὐποροῦσιν, οἱ δὲ Τούρκοι εἶναι πενέστῃτοι. Ἐμπόριον, τέχνας καὶ λοιπὰ, ἐνεργοῦσιν ἐν γένει οἱ χριστιανοὶ, ἐκ δὲ τῶν Τούρκων πολλὰ ὀλίγοι, καὶ οὗτοι εἶναι σκανδαλοποιοὶ, βυρσοδέφται, σχηματοποιοὶ, πεταλωταὶ καὶ γεωργοί.

Μεγά μέρος τῶν χριστιανῶν πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀποδημοῦντες εἰς Βλαχίαν, Αἴγυπτον, Ἑλλάδα καὶ τινὰ τῆς Τουρκίας μέρος, οὐχὶ τόσον ἐνεκα τῆς ἀφορίας τοῦ τόπου, ὅσον ἐκ τῆς παρημελημένης γεωργίας, καὶ ἐκ τῆς δυσφορήτου κοινωνικῆς θέσεως τῶν χριστιανῶν. Ἄλλως τε ἡ κοιλὰς εἶναι εὐφοροτάτη, καθότι ἐξάγει γεννήματα, καὶ στέλλει κατ' ἐξοχὴν καὶ πρὸς τὴν μέσην Ἀθωνίαν οἶνον ἐξάγει ἀφθονον, ἐλαφρὸν μὲν ἀλλὰ καλλίστης ποιότητος, μέλι δὲ καὶ κηρὸν ὀλίγον. Ἐσχάτως ἤρχισαν καὶ τὴν συκκηνοφυτείαν, ἥτις ἐπέτυχε κατ' ὀλοκληρίαν. Δέρματα ἄγρια καὶ ἡμερὰ ἐξάγει πολλὰ, μάλιστα δὲ ὀλίγα καταναλισκόμενα ἐπιτοπίως πρὸς κατασκευὴν σιγακελιῶν, φλοκατῶν, κιλμιῶν, βελαντζῶν κλπ. ἔχει πρὸς τούτους πλησίον τῆς πρὸς βορρᾶν καὶ τὰς εὐφύρου; κοιλάδας τῆς Γόρρας, ὅθεν ἐπέρχεται σημαντικὴ ἀφθονία.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Δεβόλιου, τῆς ὁποίας ἡ κοιλὰς συνέχεται μετὰ τὴν τῆς Κοριτσᾶς, ὑπάρχει πληθυσμὸς ὑπὲρ τὰς 40 χιλιάδας ψυχῶν, εἰς ὧν οἱ πλείστοι Τουρκαλθωνοὶ. Αἱ δύο αὗται ἐπαρχίαι διατέμνονται ὑπὸ τοῦ κλάδου τοῦ ἔρους Πίνδου (λεγόμενον ἐπιτοπίως Μωράβια, ὡς συγκοινωνουόντος

(1) Λαμβάνουν τὸν φέρον τοῦ δεκάτου καὶ ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῶν κτημάτων ἐν δικαίωμτι ἐκ 5 0/10 δίδοντες αὐτοὶ τὸ πηλοτήριον. Ἐκ τοῦ ἔλου δὲ τούτων πληρώνουν τὸ 1/8 εἰς τὴν Κοβέρνην. Αἱ εἰδικότεραι ἰδιότητες τῶν εἶναι ἐλεύθεραι περὶ τὸν φέρον. Πρὶν εἶχον καὶ τὴν δικαιοσύνην εἰ ἴδιοι.

μετὰ τῆς Ἑλλάδος), λήγοντος κατὰ τὸ χωρίον Τσαγκῶν, ἐνθα μεταξὺ τούτου τοῦ ὄντως Ἀγκῶνος καὶ τῆς ἀπέναντι ὄρεινης γραμμῆς τοῦ Ξηροβουνίου, σχηματίζεται τὸ στενὸν τοῦ ποταμοῦ Δεβόλ. ἡ ὄρεινὴ αὕτη ἔκρη τῆς Μωράβιας, κατοικεῖται ὅλη ὑπὸ ἄνδρειων πολεμιστῶν, ἀποδημοῦντων τῶν πλείστων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνεκα τῆς ἀκκρησίας τοῦ τόπου τῶν ἴνα πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἐκεῖθεν κατερχόμενός τις ἀνατολικῶς, ἀπαντᾷ τὴν εἰρημένην κοιλάδα τοῦ Δεβόλιου, ἀκολουθῶν δὲ προσχωρῶν ΑΒ. εἰς ἀπόστασιν δύοδεκα ὥρων, τὰ Γρεβενώχωρα, καὶ ἐπὶ Β—β, ὡρᾶς τὴν πόλιν Γρεβενά, ἀφῶν πρὸς τὸ διεξῶν μέρος τὴν Σιάτισταν κλπ. Πρὸς τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Κοριτσᾶς; 3—4 ὥρᾳ; μακρὰν, κείνται αἱ ὄρειναι ἐπαρχίαι τῆς Ὀπάρεως, Γόρρας, Μάκρας, καὶ Σακκαρίου, μεταξὺ δὴλονότι Κοριτσᾶς καὶ Βερατίου, αἵτινες κατοικοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὑπὸ Τουρκαλθωνῶν, ὀλίγων δὲ χριστιανῶν.

Ἐν τῇ ἐρεῇ Μητροπόλει τῆς Κοριτσᾶς διεσώθη εἰς Κώδην, φέρων χρονολογίαν αἰχρῶς=1676, ἀφιερωμένος παρὰ τοῦ τότε Πατριάρχου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιδῶν, Παρθενίου, τοῦ ἐκ Κοριτσᾶς καταγομένου, τοῦ καὶ Ἀρχιεπισκόπου συγχρόνως Κοριτσᾶς. Εἰς τὸν βιβλῆντα Κώδην ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς ἄξιον λόγου.

«Ὅτι κατὰ τὸ 1718 ἔτος, ἐπατριάρχευσεν εἰς Ἀχαρῶν δὲ ἐκ Βοσκοπόλεως Ἰωάσαφ, δικαίων προεδρικῶς καὶ τὴν Μητρόπολιν Κοριτσᾶς, φέρουσαν τὴν φήμην «Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου» (Σελασφόρος ἡ νῦν Σεβέρδα), ἀπέθανε δὲ τὴν 22 Ὀκτωβρίου, 1743, ἐν Ἀχαρῶν. Μεσιτεύσαντος τοῦ εἰρημένου Πατριάρχου Κυρίου Ἰωάσαφ διέθεσεν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Κοριτσᾶς ὁ τότε ἡγεμὸν πάσης Οὐγγροβλαχίας κύριος Ἰωάννης Νικόλαος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτος γροῖα 150, κατ' ἔτος, διὰ χρυσοβούλου αὐθεντικοῦ τοῦ ἔτους 1724 Ἀυγούστου 15.ῃ (Πότε ἀπολέσθη ἡ προσφορά αὕτη ἔδηλον.)

«Ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου πηγῆς φιλοδομήθη ἐκ θεμελιῶν κατὰ τὸ 1730, διὰ τῆς γενναίας προστασίας τῶν ἀειμνήτων Χατζῆ Κώστη, Μάκου Βασίλη, Μήτρου Γεζάντσου, καὶ τοῦ Μάντζου. Ὁ Χατζῆ Κώστης μάλιστα, ἐπειδὴ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις δὲν ἐπέτρεπε τότε νὰ οἰκοδομῶνται νέκι ἑκκλησίαι, ἡ δὲ κοινότης θέλουσα νὰ παρουσιάσῃ δῆθεν παλαιὰ θεμέλια ἐκκλησίας, ἐφ' ὧν ν' ἀνοικοδομηθῇ, ἐκτίθεν αὐτὰ λαθραίως καὶ διὰ νυκτὸς, καὶ ἐκ τούτου ἐδόθησαν ὑπόνοιαι, ἠγκυρᾶσθη νὰ ὑποβληθῇ εἰς ὄρκον, καὶ οὕτω γενόμενος ἐπιόρκος ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ἀπέθανε τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν ὄρκον. Αἱ εἰκόνες τῶν βιβλῆντων σώζονται ἐξογχορπισμέναι ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

ὅτι ὁ Μάκος Βασίλης τὸ 1736, ἔκαμν τὴν διαθήκην του.

Ἐπειδὴ οἱ κατὰ καιροῦ Πατριάρχαι Ἀρχιδῶν, φαίνεται ὅτι μετεβίβουν συνεχῶς εἰς τὴν Βοσκοπόλιν, ὡς εἰς ἐξοχὴν, διὰ τοῦτο ἴσως εὐρίσκονται εἰς τὸν διαλεθόντα Κώδην διάφορα πρακτικὰ αὐτῶν καταχεχωρισμένα, καὶ φέροντα τὴν ὑπογραφήν ἢ μονοκονδυλίαν τοῦ Πατριάρχου διὰ πρσίνης μελάνης.

Ἐν ἔτει 1743, φαίνεται ἐπιγραφή Πατριάρχου, ὡς ἑξῆς:

«Διονύσιος, ἔλεω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁ. Ἰουστινιανῆς Ἀρχιδῶν, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ἀλβανίας, Ἑ. Μακεδονίας καὶ τῶν λοιπῶν Πατριάρχης.»

Κατὰ δὲ τὸ 1678, ὑπογράφει ὁ ἐνταῦθα Ἀρχιερεὺς «Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου.» Τὸ ἄσφα=1781, Ἰωακείμ τις ὑπογράφει «Κοριτσᾶς καὶ Μοσχόπολεως» ἐνφ' παρὰ γερόντων λίαν προβεβηκότων τοῦ ἐνταῦθα κλήρου βεβαιούται ὅτι, ὁ Ἀρχιερεὺς Μελέτιος κατὰ τὸ 1816, εἶχε τὴν φήμην «Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου καὶ Μοσχόπολεως.» Τὸ δὲ, 1820, τὸν διεδέχθη ὁ Βησσαρίων, ὅστις ἐτίτλορορετο «Κοριτσᾶς καὶ Παιωνιανῆς» καὶ τὸ 1835 ἔλθων ὁ Κύριλλος ἔλαβε τὸν τίτλον «Κοριτσᾶς καὶ Πριμετής», ὅστις ἐπιμαρτεῖ καὶ μέχρι σήμερον.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1728, ἐπὶ γενικῆς συνλεύσεως, γενομένης εἰς τὸ χωρίον Βοβοστίτσα, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἀθανασίου Πρίφτη, πατρὸς τοῦ Μήτρου, ἐσυμφώνησαν διὰ γενικοῦ συμβολαίου ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἰπραχώρη χωρίου καὶ ἡ πόλις ὁμοῦ, ἵνα δικάζωνται πάντοτε εἰς τὴν Μητρόπολιν, καὶ ἔχει εἰς τὸ Τουρκικὸν δικαστήριον.

(Ἐπιτετα συνέχεια.)

Εἰς τῶν συνδρομητῶν.

ΝΒΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΜΙΚΤΑ.

ΔΕΙΣΙΑΙΜΟΝΙΑΙ.

(Ὁρα φολ. 416.)

Δ.

Φυλακτά. Γνωστὰ εἶναι πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ καὶ χαίμαλιὰ τουρκικώτερον λεγόμενα ταῦτα περιαιπτα.

Ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ αὐτοῦ Οἰδίκοδι ὁ Κίρχερ, ὁμιλῶν περὶ τῆς δεισδαίμονιας ταύτης, λέγει ὅτι μετεδόθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τοὺς Ἀραβίους, Ἑλληνας, Βαβυλωνίους, Ῥωμαίους καὶ ἄλλους τῆς ἀρχαϊότητος λαοῦς. Ἐκ τούτων φαίνεται παρέλαβον αὐτὴν καὶ οἱ Ἑβραῖοι, τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ ἐροῦντο ὁ Μωυσῆς μὴ ἐξοικείλων εἰς εἰδωλολατρείαν ἐνεκα

τῆς υπερμέτρου τῶν περιάπτων χρήσεως, ὥρισεν νὰ γράφονται ἐν αὐτοῖς ῥητὰ τινὰ τοῦ νόμου, τὰ ὁποῖα ἔπρεπον ἐπιμελεῖσθαι νὰ τηρῶσιν ὡς φυλακτήρια (α). Διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἰδαγγελιστοῦ Νικηταίου (β) ἀναφέρονται οἱ Φαρισαῖοι ἐνεκα ἐπιδειξέως πικτύοντες τὰ φυλακτήρια τῶν.

Ὡς ἐκ τοῦ Βαβυλωνίου Τεύχρου (γ) δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Βαβυλωνίοις, οἱ δακτύλιοι, ἐφ' ὧν ἐπιγράφονται διάφορα ἀστρολογικὰ σημεῖα, ὡσκότως καὶ οἱ λίθοι εἰς οὓς παρ' αὐτοῖς ἀπεδίδαντο πολλὰι παράδοξοι ἰδιότητες; (δ) καὶ αἵτινες; ἔλαμβανον διάφορα ὄνυματα ἐκ τῶν μερῶν, εἰς δ' ἀπεδίδετο θαυματουργὸς ἰδιότης θεοτήτων τινῶν (ε), ἐχρησίζεμεν ἀντὶ φυλακτηρίων.

Τὰ περιαιπτα προσέτι καὶ φυλακτήρια ἦσαν ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων γνωστὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Λευκοθέα παρ' Ὀμήρω (ζ) δίδει πρὸς τὸν ναυαγοῦντα Ὀδυσσεὺ τὸ ἄμβροτον κρήδεμνον τῆς, ἵνα θέσῃ αὐτὸ ὑπὸ τὸ στέρνον σου, ὡς ἀλεξιτήριον παντὸς κακοῦ· ὁ Ἐρμῆς δίδει εἰς τὸν Ὀδυσσεὺ τὸ φυτὸν μῶλυ, ἵνα κρητῶν αὐτὸ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιβροίαν τῶν μαγειῶν καὶ βασιανῶν τῆς Κίρκης (η). Λέγων δὲ ταῦτα ὁ Ὀμηρος θὰ ἀναφέροτο βεβαίως εἰς τὴν δημόδην περὶ τῶν φυλακτηρίων δόξαν, ἥτις φαίνεται μεταδοθεῖσα εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποικίσεως τῶν Αἰγυπτίων, ὡς εἶναι πιθανόν, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν ἑνω μαρτυρίαν τοῦ Κίρχερ. Ἐκ τοῦ Μενάνδρου (θ) μανθάνομεν ὅτι ἀπατεῶνες τινὲς περιήρχοντο πωλοῦντες ἐφέσια ἀλεξιφάρμακα εἰς τοὺς νεογάμους, αἵτινα, κατὰ τὸν πολυπαθῆ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπον (ι), ἦσαν μαγικὰ ἐπιβάδα ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτέμιδος λαμβανόμενα. Ἦσαν δηλαδή ὡς δυνάμεθα ἐκ τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἐξετάσωμεν, γράμματα πέντε ἢ ἑξ ἢ καὶ περισσότερα λαμβανόμενα ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀγάλματι ἐπιγραφῶν, κατὰ μαγικὸν τρόπον συναρμολογούμενα.

Τὸ κακὸν τῶν φυλακτηρίων ὑπερεπλέονσε κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, ὅτε κατεσκευάζον φυλακτήρια, θέτοντες ἐντὸς τῶν μεμβρανῶν ἢ φύλλα Ἐθαγγελίου, ἢ τεμάχια τοῦ ἔλου τοῦ σταυροῦ, διὰ τὸ ὅποιον κατακρίνει ὁ ἱερόνομος (κ) τὰ δεισδαίμονα γύναια (superstitiosae mulierculae.)

Θέλοντες νὰ καταστείλωσι τὸ κακὸν τοῦτο οἱ

(α) Ἐξοδ. 31. 9, 16—Λευτ. 19. 12—14. 18.
 (β) Ματθ. κγ. 5.
 (γ) Φολ. Παραδ. Ἀναγνωστ. ἐν Παραδ. γρ. σ. 148—3 West.
 (δ) Plin. Hist. Nat. XXXVII 34—XXXVIII 14.
 (ε) Αὐτ. LV. 8. 71—Macroh. Saturn. 1. 23.
 (ζ) Ὁδ. E. 346.
 (η) Ὁδ. K. 287—302 κέ.
 (θ) Meineke, Menandr. et Philem. critig. p. 132.
 (ι) Εἰστ. Παραδ. εἰς Ὁδ. σ. 1864.
 (κ) Παρὰ Martin Lexicum Philolog. Tomi 41 p. 246.

πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐμπόδιον διὰ διαφορῶν κανόνων (λ) τῶν κατὰ καιροὺς Συνόδων τὴν χρῆσιν αὐτῶν, «κελεύοντες βίπτεσθαι τῆς ἐκκλησίας τοῦς ταῦτα φέροντας» ἕτινα δεσμοζήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν ὀνομάζουσιν.

Εἰς μνημόνεον ἐκ τῶν ἐξηγητῶν τῶν κανόνων τούτων, τὰ φυλακτήρια δὲν κατασκευάζοντο ὑπὸ αὐτῶν τῶν φερόντων, ἀλλ' ἦσαν ἄνθρωποι, ἰδιαιτέρον ἔργον τὴν κατασκευὴν τούτων ἔχοντες, εἰδὸς τι μάγων, οἵτινες φυλακτήρια ὀνομάζοντο. Φυλακτήρια δὲ, λέγει ὁ Βαλαμῶν ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ ξά κανόνου τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, λέγονται οἱ κατ' ἀπάντην δαιμονικῆν διδόντες τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἀπατωμένοις δέματά τινα ἐκ σαρκῶν νημάτων ὑφασμένα καὶ πούγγια λεγόμενα, ἔχοντα ἔσωθεν ποτὲ μὲν γραφὰς, ποτὲ δὲ ψευδῆ τινα ἔτερα, τὰ παρατυχόντα, καὶ λέγοντες, ὁρεῖλαιν ταῦτα δινηεῖς ἐκ τῶν τραχήλων τῶν λαμβανόντων αὐτὰ ἐξαιρηθῆναι εἰς φυλακὴν παντὸς κακοῦ. Εἴπερ οὖν εἶχον καιρὸν ἀφηγήσασθαι, ὅσα εἶδον τοιαῦτα συνοδικῶς ἐκδικηθέντα, μεγάλην ἂν τὴν περὶ τούτων ἐπισησάμην ἀφήγασιν' εἰρήσεται δὲ ὀλίγα.

Ἀὐτίκα πρώτος τις τοῦ ὁσίου περὶ τοιούτων τινῶν κατηγορηθείς, εδρεύει ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλίπιον ἔχον ἐνδομα νεογεννοῦς παιδίου, καὶ εἶπε τούτο δοθῆναι αὐτῷ παρὰ τινος γυναικὸς εἰς ἀποτροπὴν καὶ ἐπιστοιμισμὸν τῶν ἐπιχειρούντων κατ' αὐτοῦ λέγειν διὸ καὶ κησοισίαις ὑπέπεσαν.

Ἐτέρος ἱερέως αἰτιαθείς ὡς ἐπιδοῦς τὸν ἅγιον ἄρτον τῆς μεγάλης Πέμπτης διαφοροῖς γυναικοῖς καὶ ἀνδράσιν, ἐφ' ᾗ ἐλεγχθῆναι τὸν ἀποσυλήσαντα τὸδε τι πρᾶγμα, ἐκ τοῦ μὴ βρόδιως τοῦτο καταποιεῖν, κησοισίαις ποτήριον ἔπιε.

Καὶ ἄλλος ἱερέως, μετὰ εὐαγγελίου ξύλω συνδεζόμενος, καὶ κυκλικῶς περιστρεφομένου, κατηγορηθείς ἐρωτήσεις ποιεῖν περὶ τινῶν ὑποθέσεων διὰ ψαλμῶν Δαβιθικῶν καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς ἀναιτίως εἰς μεγάλας ἀγλήσεις ἀγαγὼν, ἀσύγνωστος ἔμεινε.

Μοναχοὶ δὲ πολλοὶ, καὶ ταῦτα καθηγῆται, συνοδικῶς ἐκολάσθησαν, ὅτι προσήλθον γυναικί τισι, μετὰ κριθαρίων ἀπαγγελλούσας τὰ παρὰ τινῶν ἀγνοούμενα (μ).

Εἶναι γνωστὸν, λέγει ὁ Σκαλίγερὸς (ν), ὅτι ὄχι μόνον οἱ Μωαμεθανοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μεταχειρίζονται σημεῖα ἢ δακτύλικα μαγικῶς γεγλυμμένα «casque imagines φυλακ-

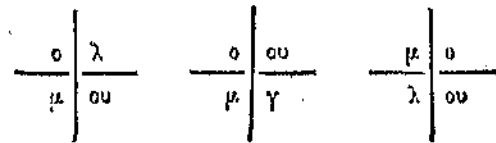
(λ) Καν. ε' συν. ξά. Αποδ. λς'. Ἀριστ. ἔξη. εἰς κδ'. Ἀγ. (μ) Περιβόσασθαι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Βαλαμῶνος, διότι ἐν αὐτῷ καταδεικνύεται, ὅτι καὶ ἀμυδρῶς καὶ διὰ βραχείων, ἢ κατὰ τὰς τῆς ἐκ δαισιδαμονίας κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, καὶ τῶν κληρικῶν.

(ν) Scallig, Epist. 230.

τηρίων et amuletorum loco habere, verbi grati adversus ictus scorpionis nunnulos, horoscopante, scorpione cum imagines scorpionis signat.»

Λέων ὁ ἐκ Μοδένης περιγράφει (ξ) λεπτομερῶς τὰ φυλακτήρια τῶν Ἑβραίων, τὸ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς, ἀρσόμενος τὴν περιγραφὴν ταύτην ἐκ τῶν ἐκτεταμένων καὶ γελοίων παραγγελιῶν τῶν Ἑαβθίων, ἐν τῷ Ταλμούδ, περὶ κατασκευῆς φυλακτηρίων.—Τὰ δὲ φυλακτήρια τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων κατασκευάζονται ἐξ ἐρυθροῦ ἢ μαύρου δέρματος, βραχτομένου τριγωνοειδοῦς. Ἐν αὐτῷ τίθεται μεμβράνα περιέχουσα ἄνωθεν μὲν οἰνοεῖ σύμβολον ἀγνοθδαίμονος, σταυρὸν ἐν τοῦ ὁποίου τοῖς βραχίοσι γέγραπται συντετημημένος Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾶ (IC. XC. NI. KA.) Οἱ βραχίονες τοῦ σταυροῦ οὗτοι ἀπολήγουσι κατὰ τὰ ἄκρα εἰς δύο ἄγκιστρα ἕκαστος, τινὲς δὲ αὐτῶν ἔχουσι δύο γραμμὰς τεμνομένας εἰς τὸ μέσον, τὴν μὲν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, τὴν δὲ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ, σύμβολον τῆς λόγγης καὶ τοῦ καλάμου. Κάτωθεν δὲ τρεῖς πεντάγρας, τὸ μαγικὸν καὶ μυστηριώδες σχῆμα τῶν Ἑβραίων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑπάρχει ἡ εὐχὴ γεγραμμένη δι' ἀναποδογραμμάτων, ἀναγραμματιζομένης δηλ. ἐκάστης λέξεως.

Παραθέτομεν ἐνταῦθα ὑπόδειγμα φυλακτηρίου ζώου, λαβόντες αὐτὸ ἐκ τινος ἱεροσολίτου (ο), ἵνα γίνῃ σαφεστέρα ἢ ἐρημνεῖα.

Ὁ αἰσιβιεῖς λ νωτ βαισιλευονντο ικκ Κροσυ νωτ κρουουσντν. ο;

Ἰδοὺ δὲ καὶ γενικὸν φυλακτήριον ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων, προσφυλακτικῶν παντὸς κακοῦ.

(ξ) Cérémonies et coutumes, qui s'observent aujourd'hui, parmi les Juifs. Part. I. chap. II, not. 4.

(ο) Περὶ ἱεροσολίτων καὶ ἱεροσολιστῶν βλ. Κερ. Ἀτακτα IV. σ. 182. Ἐν τῶν ἱεροσολίτων τούτων ἐκδόσει τις ἐν Πανατῆ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωπονηδὸν, ἔν καὶ τὸ ἀπῆλλαξε τῶν δαισιδαμόνων καὶ μωρῶν ἰδρυτῶν περὶ κατασκευῆς φυλακτηρίων, ἄφρονος ὅμως ἐν αὐτῷ εἶσι δαισιδαμονεστέρως καὶ πρὸς τὴν θρησκείαν ἀντιβαίνουσας ἐπιφάδας, καὶ ἄλλας διαφορὰς παραγγελλίας, μὴ ἀπαλλαγμένας τῶν περὶ μαγείων καὶ δαιμόνων δοξασιῶν τοῦ αἰῶνος ἐν ᾧ ἐγράφη τὸ ἱεροσολίτων, καὶ τοῖς ὄν μοναχῶς ὁ ἐκδότης Ἀγάπιος, ἔν δὲν μὲ λαμβάνει ἢ μνήμη; δ. Κρήσ.

Λάο ατ ναμ νοτιλακ θιαουσ εδαθίνου εθμυδσε σπατ ρκειυ ιυος (γρ. ιυος) χιρες βιοι θσαν (γρ. βοηθσαν) ιακ φλυανοξ τνο δυολνουςο (τάδε) απο αρεηοκ εθμρι εθμρι (γρ. η) ακυνοσα εναμυκεργ αθαλασ (γρ. σα) ορτια (γρ. ω) ιακ ναπισοτ ησουδ ΚΑΚΟΥ.

(Ἐνταῦθα κείνται τρεῖς πεντάγρας.)

Τὸ ἱεροσολίτων βρῖθει τοιοῦτων, καταδεικνυόντων πρὸς τὸ ἀνελφάβητον τοῦ γράψαντος καὶ ἀπομιμησιν δοξασιῶν ξένων ἔθνων' διὰ τοῦτο καὶ ἀλλότριον τοῦ σκοποῦ τῆς πραγματείας ταύτης.

Ἡ δι' ἀναποδογραμμάτων ἐπίκλησις τοῦ διαβόλου ἦτον ἐκπαλαι συνήθης εἰς πολλὰ ἔθνη. Οἱ Ἑβραῖοι, κατὰ τὸν Πέτρον Βῆρον (π) ἐν τῇ Θεμουρῆ, εἶδος Καθόλας, μετεχειρίζοντο τὸν ἀναγραμματισμὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μαγείωντων. Αἱ μάγισσαι τῆς Σκωτίας, κατὰ τὸν Walter Scott (ρ) ἔλεγον ἀνάποδα τὴν προσευχὴν τῶν ὁσάκις ἤθελον νὰ καλέσωσι τὸν διάβολον. Τοῦ μὲν δ' εἶπεν ὅτι τοιαύτης φύσεως εἶναι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ, αἱ ἐπὶ τῆς ἀστρολογικῆς σφαίρας, τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις εὐρεθείσης, ἀναγραμματισθείσης τῆς συνήθους γλώσσης (σ) τῶν ἐν Ἀθήναις μαγικῶν, ἵνα εἴπωμεν οὕτως, ἀστρολόγος.

Ἰποδείξαντες λοιπὸν (τ) τινὰς τῶν δαισιδαμονικῶν, αἵτινες εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, περαινόμεν τὸν περὶ τούτων λόγον, ἀναφανοῦντες μετὰ τοῦ Κικέρωνος «Superstitio tollenda, religio non tollitur.»

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Ο ΣΧΕΔΙΟΓΡΑΦΟΣ.

Δύο συγγενεῖς ψυχαί.

4

Εἰς τὰς πρὸς Δυσμὰς ἐσχατίας τῆς μικρῆς κοιλάδος τὴν ὁποίαν διαβρέει ὁ Σόδακ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Τρίκκης, ὑφίστανται τὰ ἐπίσημα τῆς Πελοποννήσου ὄρη, ἢ Κυλλήνη καὶ ἡ Χελυδορέα, ἐξ ὧν ἡ

(π) Peter Beer, Geschichte, Lehren u. Meinungen aller bestand, und noch bestehenden religioesen Sekten d. Juden u. d. Geheimlehre oder Kabbalah. 1823.

(ρ) Ἡ Μνηστὴ τοῦ Λαμπερού. Μετ. Βίωμας, κεφ. ΚΓ'. σ. 251. Τόμ. Παρδ. 15'.

(σ) Οἶαν λ. χ. μεταχειρίζεται ὁ μάγος Θαλάσσανδρος ἐν τῇ Νεατέρῳ Ἀμηρηίῳ τοῦ Μίσχου (Ἑλληνομν. Τέρμ. Α'. φυλ. γ'. σ. 433).

(τ) Περὶ Βασκανίας, ἐπιφθῶν καὶ ἐτέρων τινῶν δαισιδαμονικῶν θείλομεν κάμῃ ἰδιαιτέρως λόγον ἐν τοῖς ἐφεξῆς' ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἄλλων δαισιδαμονικῶν, αἵτινες εὐδελίαν ἢ Ἐφίραν πρὸς τὰς ἀρχαίας ἔχουσι σχέσιν.

μὲν πρώτη ἐξάπλοῦται πρὸς Ν. μέχρι τῶν Ἀραονίων ὄρεων, ἡ δὲ δευτέρα πρὸς Β. μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Τὰ μέρη αὐτίνα ὑπὸ τῶν ὄρεων τούτων ἐν μέρει μὲν περικυκλοῦνται, ἐν μέρει δὲ σχηματίζουσι τὴν ἄμμοσον αὐτῶν περιοχὴν, εἰσι τὰ ὠρκεότερα τῆς Κορινθίας. Εἰς ἀναλόγῳ, τόσον μικρὸν διάστημα δὲν δύναται τις βεβαίως ἀλλαχού νὰ ἀπαντήσῃ τοσαύτην πληθὺν μαγευτικῶν φυσικῶν σκηνῶν, αἵτινες αἰφνιδίως μεταβάλλουσι καὶ μορφήν καὶ πληθὺν τόπων, μεθ' ὧν συνδέεται τόσον πλήθος ἱστοριῶν καὶ ἀρχαίων μύθων, ὡς εἰς τὰ ἐπὶ τῶν ὄρεων τούτων μέρη, μάλιστα δὲ τὰ πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Τρικκίων καὶ τὴν τῆς παραλλῆλης ἐστραμμένα, ὅπου οἱ γείτονες λόφοι λαμβάνουσι γραφικώτατον σχῆμα, καὶ ἀποτελοῦσι θέαν ὅτε μὲν καταπληκτικὴν, ὅτε δὲ βωμαντικὴν.

Ἐνταῦθα λοιπὸν ἡ μυστηριώδης δύναμις τῆς φύσεως, καὶ ἡ ἀκάματος τῶν κατοίκων ἐπιμέλεια, ἐπιβοηθουμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ὠραίου κλίματος καὶ τῶν ἀφθόνων ὑδάτων, μετέβαλε τὴν γῆν ταύτην εἰς μέγαν ὠρατον κήπον, ἐν ᾧ εὐρίσκει τις πάντας σχεδὸν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ φυτὰ. Αὐξάνουσιν, ἀνοθοῦσι καὶ ὀριμαζοῦσιν εἰς τὴν νέαν ταύτην ἔδωμ, ἐκτός ὧλων τῶν ἄλλων εἰδῶν τῶν ὀπωρῶν, ὀρειώτατα μήλα, κεράσια καὶ κάρυα' τὸ μεγαλύτερον ὅμως μέρος τῆς θέσεως ταύτης καλύπτουσι αἱ σταφιδάμπελοι καὶ αἱ ἄμπελοι, διὰ τὰς ὁποίας ὁ τόπος οὗτος ἀπολαύει τῆς μεγαλειτέρας φήμης παρ' ἀπάσις σχεδὸν ταῖς χώραις τῆς Ἑβρώπης, ἰδίᾳ δὲ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ληθοῦντα πολίχνη καὶ ἄπειρα χωρία, αἵτινα ἀλλαχού μὲν διαλάμπουσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν λόφων, ἀλλαχού δὲ ὑποφάνονται μεταξὺ τῶν δασῶν, περιέχουσι τὰς κομψὰς ὀικοδομημένας οἰκίας τῶν γεωργῶν, καὶ τοὺς ὠραίους χειμερινοὺς οἴλους τῶν Τρικκαλιτῶν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ οἰκοδομὰς πολυτελεῖς, αἵτινες ἀναγγέλλουσι τὸν φαιδρὸν καὶ εὐάρεστον βίον τῶν κατοίκων τοῦ μέρους τούτου' τὰ δὲ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν, καὶ οἱ σεσκαθωμένοι πύργοι τῶν Τούρκων μαρτυροῦσι περὶ τῶν ποικίλων περιπετειῶν, ὅσας ὁ τόπος αὐτός ὑπέστη διαπρέψας ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τυραννιθεῖς ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Πραγματικῶς οὐδεὶς τῶν ἐχόντων αἰσθησθαι τοῦ ὠραίου τῆς φύσεως ἐπισκεψθῆναι τὸ μέρος τοῦτο, χωρὶς νὰ κορευθῆ ἀπὸ τὴν χάριν καὶ τὴν ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν ὁ τόπος ὅλος ἐν γίνει καὶ ἕκαστον αὐτοῦ μέρος ἰδίᾳ ἀποπνεύουσιν' εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔαρος ἰδίᾳ ἀποπνεύουσιν' εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔαρος ἐπισκεψθῆναι τις αὐτὸν, ὅτε τὰ πάντα εἶναι πλήρη ἐσπῆς καὶ ἀνθέων, εἴτε κατὰ τὸ θῆρος, ὅτε ἡ μεγάλη τῶν δένδρων, τῶν σπορίμων γαιῶν καὶ τῶν σταφιδάμπελων εὐτυχία τέρπει τὸν ὀδοιπόρον, εἴτε κατὰ τὸ φθινόπωρον ὅτε πρεσμειδίᾳ ὁ εὐγενὴς τῆς

αμπέλου καρπός, άπας δ' λαός άναπνέει ζώνη και χαράν.

Είς τήν ώραίαν και δροσεράν ταύτην φάσιν επί μιξ των κλιτύων των όρειων κείται ή κωμόπολις Τρίκαλλα εν τω μέση πολλών και μεγάλων Ιεσών, και πλήθους άλλων όπωροφόρων δένδρων και σπορίμων γαιών κειμένα, παρέχει, μακρόθεν θεωρουμένα, μαγικήν θέαν, τήν όποιαν καθιστάσι γραφικωτέρην αι υπερέχουσκι χιονοσκεπαστοι κορυφαί των όρειων, και οι κατά τά διάφορα διαστήματα προέχοντες υπερμεγέθεις βράχοι σεβαστοτέρην δε τή προκείμενον οικοδόμημα τής μονής του άγιου Βλασίου, τή όποιον άνωθεν τής κωμοπόλεως επί πινος ύψώματος κείμενον, έμψνεί όχι όλίγον σεβασμόν εις τους επισκεπτομένους ταύτην.

Διά τής κωμοπόλεως ταύτης, ήτις μακρόθεν και έξωθεν θεωρουμένη, είναι ώραϊότερα, παρά έσωθεν και εκ του πλησίον διά τας άνωμάλους και σχεδόν άβάτους όδούς τής, βέουσι διάφοροι ρύακες, τή ήδη κελύφισμα των όποιων, συννοούμενον, εν ύψη μάλισσιν νυκτός, με τή μελιδύτον κελύφισμα των τήν θέαν τούτων επισκεπτομένων άηθόνων, άποτελει μελωδίαν θελατικωτάτην, τή δε κρυστάλλινον αυτών ύδωρ δροσίζει και ζωογονεί και του πυρέσσοντος τήν καρδίαν, ως ποτέ άπεδίωκε τās άσθενείας των εις τον ίαματικόν τούτον τόπον εν τω νωθ του άσκληπιοϋ τήν ίαση των πωθών των επιζητούντων άσθενών. Μ'όλας δε τās περιπετειάς τās όποιās τή Τρίκαλλα ύπέστησαν, διατηρούνται εισέτι όπωςούν φαιδρά και άκμαία, διά δε τήν φιλοπονίαν των κατοίκων των, τās ώραϊκας σταφίδας τας, τή λαμπρόν και ίαματικόν ύδωρ και τους χάριν τούτων επισκεπτομένους τον τόπον ξένους, διακρίνεται μεταξύ των κωμοπόλεων τής Κορινθίας.

Όλος άλλως και ζωηρός γίνεται όμως ο βίος ενταύθα κατά τήν έορτήν των γενεθλίων τής Θεοτότου, ή τήν πανήγυριν των μαλλίνων ύρασμάτων ή του Κοκορετζίου, ήτις τελείται έτησίως κατά τή φθινόπωρον (τήν 2 ή Σεπτεμβρίου), συνερχομένων πολλών χιλιάδων ανθρώπων εκ των περιγύρων, και εξ άλλων μακρην κειμένων έμπορικων πόλεων.

Η καθ' άπασιν τήν Κορινθίαν περίφημος αυτη πανήγυρις του Κοκορετζίου ήρχισε να τελείται κατά τή τέλη τής παρελθούσης έκατονταετηρίδος, δεσ αποδομήθη εις τήν επάνω λεγομένην συνοικίαν των Τρικαλλών ή εκκλησίαν των γενεθλίων τής Θεοτότου, διάφοροι δε προσκυνηταί επισκέπτονται αυτην κατά τήν ήμέραν τής έορτής ταύτης. Κατά τους αρχαίους εκείνους χρόνους έγινετο ή πανήγυρις επί του ύψώματος του καλουμένου του άγιου Βλασίου, κατά δε τή τέλη τής παρελθούσης έκατονταετηρί-

δος, μετηνέχθη εις τήν μεταξύ των δύο συνοικιών πλατείαν.

Αλλά πόθεν τή άσθεϊ; τούτο όνομα παιήγυρις του Κοκορετζίου, άφου ή σύστασις αυτης όφείλεται εις ιερήν σκοπόν;

Περί τούτου δύνανται να άμφισβάλλη μόνον όστις δεν γνωρίζει καλώς τή ήθη των όρειων Ελλήνων, οιτινες μετά τής λατρείας συνδέουσι και τήν ευωχίαν, και διά τούτο μετά τήν θέαν λειτουργίαν άσχολούνται τρώγοντες τήν προσφιλεστέρην αυτοίς τροφήν, τή κοκορέτζι και τās ψιτάς αίγας. Η έορτή λοιπόν των γενεθλίων τής Θεοτότου έλαβε τή όνομα «πανήγυρις των μαλλίνων ύρασμάτων και του κοκορετζιά», επειδή εις τή πλείστα μέρη τής πλατείας, εν ή έγινετο ή πανήγυρις, τή κοκορέτζι και αι ψιμένα αίγας άπετέλουν τήν κυριωτέρην και προσφιλεστέρην τροφήν των προσκυνητών, τή δε μάλλια ύρασματα, εις τήν τήν κατασκευήν επιτηδεύονται, ως οι έρχοντες Πελλήνηϊς, τή κυριώτερον έμπόρευμα.

Η πανήγυρις αυτη του κοκορετζιά έτελείτο μετ' ήλης τής απαιτουμένης μεγαλοπραπειας, χιλιάδες εύθύμων ανθρώπων περιεφέροντο εδω και εκει γελώντες και άστειζόμενοι, έδοντες και βοώντες, εδω έβλεπε τις εύθυμοϋντας και πίνοντας, εκει δολοκλήρους οικογενείας με τή παιδική και τή σκυλιά των απη του πάπου μέχρι του εγγόνου, κυλιόμενους επί τής πρασινώδας, άλλαχοϋ συνωθούντο οι πανηγυρισται μέχρις άπωλείας και τής τελευταίας αυτών πνοής έμπροσθεν βυπαρου τινος πραπήγματος, τή όποιον διά τής ώραϊκας του όσμης αποδιώκει μίαν ώραν μακρην πάντα ξένον, τίς πρώτος να προλάβη να άγοράση τηγανητόν μπουμπάρι και κορπυζαλιάτικον. Πλησίον του παραπήγματος τούτου ήδων τρομακτικαί τινες φωναί, συνοδεύμεναι από τους τρομακτικωτέρους ήχους των εν Ναρμάς νταουλιών φονικήν τινα διήγησιν, άναφερμένην εις τās πράξεις του αρχηγιστου Καβουριου. Είς τās πέριξ ήχων τās πλήρη επιτοπίου οίνου πατήρια των εύθύμων πανηγυριστών. Ενταύθα ενηγκαλίζοντο υπό του οίνου βεβηρημένοι αρχαίοι φίλοι, οιτινες ύστερον από πολλά έτη συνητηθήσαν πάλιν εις τήν πανήγυριν. Εκεί ήδον νεανίαι τινές ήρωικά τής επαναστάσεως ήσματα, τās όποις ήρωώντο πλείονες ή έκκατον δολοζόντες νεοί.

Η άτμοσφαιρα ήτο πλήρης όλολυγμών, ουτω δε έπρωχόρει ή ήμέρα εν ήσμασι, χοροί και συμποσίαις, άτινας άπεδείκνυσον τήν εύθυμίαν των πανηγυριστών.

Εύθυμος χώρα, ο Θεός να σε διαφυλάττη! άνεφώνησεν αϊφνης ύψηλός τις και ισχνός άνήρ, όστις εβάδιζε βραδέως πλησίον άλλου τινός, όμοίως απομεικρομένου, μικροτέρου όμως κατά τή άνάστημι

ανθρώπου. Περιήλθον μέχρι τούδε πολλά του κάσμου μέρη, τόνον εύθυμον όμως λαόν, ως τούτον. εδω δεν ειχον άπαντήσει. Είμι ύπερευχαριστημένος, διότι ή τύχη με έφερε πάλιν εις τον εύδαίμονα τούτον τόπον. Νομίζω μάλιστα ότι τέλος πάντων θα δειγθώ και εις έμέ εύνοική ήδη.

Έτσι νομίζω και εγώ — εάν θέλη ο Θεός, — άπεκρίθη ο άλλος τριών τās χειράς του, και στρέφω τή βλέμματά του μετ' εύλαθείας προς τον εύρητόν.—Ο κύριος θεός μας, ο Θεός να μακαρίση τήν ψυχήν του, πιστεύω ως καλός χριστιανός όπου ήτον, έχει διαθέσει αρκετά χρήματα και ύπερ ήμων.

Ελπίζω, έπρόσθεσεν ο ύψηλός, διά τούτο έχω κάμει ήδη και τās σχεδιά μου. Λαμπρότατα ιδέαι! ο κύριος θεός ήτο δα και πλούσιος άνθρωπος.

Και εσοείης χριστιανική ψυχή προσέθηκεν ο χαμυλότροπος.

Και δεν ήκούσθη τίποτε περι τής διολήνης του; Αύριον θα δημοσιευθώ, αν θέλη ο Θεός.

Βέβαια. Και διά τούτο προσήλθον άπαντες οι έχοντες κληρονομιάς αξιώσεις, επί τής περιουσίας του Οείου μας.

Καθώς ήκουσα, εκτός ήμων των δύο, ο εκ Πατρών μεγαλέμπορος φιλοθέου και ή εκ Καλαθούτων γραϊκ θεία μας.

Εί τή όλιον γύναιον με τή σκυλολόγι τής! Έλεγεν ο μικρόσωμος συστέλλων τās όφρας και σκυθρωπάζων. Αν θέλη ο Θεός ο κύριος θεός μας—ο Θεός ής μακαρίση τήν ψυχήν του—ουδέ καν έσυλλογίσθη τους μηδαμινούς αυτούς ανθρώπους διαθέτων τήν περιουσίαν του, άφου και ενόσω έζη, ουτε ήθελε να ειζέξη καν τι περι αυτών.

Όσον διά τή ουτιδανόν αυτὸ γύναιον, τήν θεϊαν μας, μη φροντίξης, έλεγεν ο ύψηλός σταθείς και μετά σεβαστότητος θέσας τον δάκτυλον του επί τής ρινός, έχω κατά νοϋν λαμπρότατον τι σχεδίον δια να άπομακρύνω τās όχληρά ταύτα όντα. Άκουσον με...

Ο μικρόσωμος όμως τον διέκοψε προτείνας αυτῶ να καθήσασί που δια να στυλώσωσιν όλίγον τή από τήν πείναν και δίψαν άποκαμδον σώμα των' ο ύψηλός συγκάτενευσε, με δυσκολίαν όμως, επειδή τή βαλάντιόν του ήτο κενώτερον του κεντρικού μας ταμείου, και του βαλαντιου κομψευομένων τινών των Χυκτωίων. Επειδή όμως δεν έπεθύμει να εννοήση ο σύντροφός του τήν κατάστασιν ταύτην, ήκολούθησεν αυτόν, έπρόσταξεν όμως να του φέρωσιν όλίγον ψωμί και τουλουμοστύρι, επί τέλους δα και εν πενηντάρι κρυσίου, εν ή ο σύντροφός του έδωκεν εις τή μπουμπάρι και εις τήν ψιμένην γήδα, τās μεγαλοπραπή και πολύτιμα τής πανηγύρεως φαγητά να καταλάβωσιν.

Οι δύο ουτοι άνθρωποι ήσαν παράδοξα πρόσωπα.

Ο ύψηλός τεσσαράκοντα και πέντε έτων ηλικίας άνήρ, εκλειτο Δαμιανός Αναργύρου, αν και ήτο γνωστός μάλλον υπό τή επώνυμον Σχεδιογράφος. Οι άμυδροί χαρκατήρες του προσώπου του, αι πολλαί και μεγάλαί επί του μετώπου του, περι τους όφθαλμούς και τή στόμα του ρυτίδας έπρόδιδον, ότι ο άνθρωπος διήνυσεν βίον ταραχώδη και πλήρη στερησεων. Όλίγισται, άυχηρηαι και ύπόλευκοι τρίχεις εκάλυπτον τήν κορυφήν του, ή δε ισχνότης του σώματος του, οι κοίλοι, άμυδροί και πάσης ζωορότητος, έστερημένοι όφθαλμοί του, καθως και αι κοίλαι αυτου παρειαι ήσαν τή κάτοπτρον, εν ή έβλεπε τις τās δυστυχίας, βσας ο Δαμιανός ειχεν υπομείνει. Και ή ενδύμασίκα του αυτη έχρησίμευεν ως μάρτυς τής καστασίας του. Ητο μεν αυτη έντελώς, κατά τήν νεωτερισμόν, τόνον όμως παλαιά και πολυφορεμένα, ώστε άμα παρεθήρει τις αυτην εκ του πλησίον άμέσως συνελάμβανε τήν ιδέαν ότι ήγοράσθη εις τήν κατάστασιν εύρίσκετο, άπη τον παλαιωτήλην' εκείνο όμως όπερ τή ύψηλόν, ισχνόν και ήλιον τούτο εν καθίστα γελοιοιδέστατον, ήτο ή προσπόθεια του να παίζη τον κομψευόμενον ίππότην έφρει διά τούτο πανταλόνι εκ μαλλίνου ύρασματος με τετραγωνίδια λευκά και φαινα βελάδων πλήρη πτυχών και χωρίς χνούδι εκ κωνής τσόχας, τής όποιας ή τάλια έφθινε μόνον μέχρι τής ώμοπλάτης, τήν κεφαλήν του εκάλυπτεν ύψηλός κατατοκακιμένος στακτής καστύρινος πέλος.

Ο Δαμιανός συνείηζε να τινάξη πάντοτε τās σκοτισμένα φορέματά του, έπραττε δε τούτο δια να ξεκουμβώνεται και δεικνύει τήν με ώραϊκας μεν πτυχής, άδιακρίτου όμως λευκού χρώματος τραχηλίαν του, και τās επιχειρίδας του ύποκαμίσου του. Όταν έτελείονε τήν εργασίαν ταύτην ήρχιζε να διευθετή τον λαμουδέτην του, του όποιου τās άκρα ήσαν με τήσιν τέχνην περιετατυλιγμένα, ώστε ήτο αδύνατον να διακρίνη τις τās ξεσχίσματα του. Διά να δώση εις τή πανταλόνι του τή άνάλογον μήκος, ο Δαμιανός έφερε σταφας, αιτινες έφθανον υπεράνω των άστραγάλων' άλλους δε από ψευδή χνούδιν έδείκνυε τήν θέαν, εις τή άλλοι άνθρωποι συνειθίζουσι να θέτωσι τās ώρολόγια των' ο Δαμιανός εταμβάκιζε τόνον πολύ, ώστε ή ταμβακοθήκη του δεν έμενε ποτέ εις άργίαν, διά τούτο οι δύο δάκτυλοι τής δεξιής χειρός, ο μέγας και ο λιχνός, εύρίσκοντο εις αιώνιον κίνησιν από τής ταμβακοθήκης μέχρι τής μικράς, ισχνής και γρυπής ρινός του' ύποκαμίσον και ενδύματα έφερον διά τούτο σημεϊα άπαρκαγνώριστα τής εργαίας ταύτης' ο Δαμιανός ήτο εν τούτοις πολύπειρος άνθρωπος, όστις θα ήτο βεβικός του πολυτάλαντου Σίχα πλουσιώτερος, αν αι επιχειρήσεις και τās σχεδιά του δεν άπετόγγανον παντού και πάντοτε.

ως υἱός ξενόδοχου ἐμισθώθη τὸ πρότερον εἰς τι ξενοδοχεῖον ὑπερέτης, ἐσχεδιάζε δὲ, ἕμα ἐκμάθει τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἐμπορίου, νὰ ἀνοίξῃ ξενοδοχεῖον εἰς μέρος τι ἐκ τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ἀμερικῆς, νὰ διοργανώσῃ δὲ καὶ διακοσμήσῃ τοῦτο ἐσωτερικῶς κατ' ἰνδικὸν τρόπον, ὥστε τοιοῦτοτρόπως νὰ προσελκύσῃ τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ οὕτω νὰ κατορθώσῃ νὰ τοὺς ἐκπολιτίσῃ· τοῦ Δαμιανοῦ ὅμως τὸ σχέδιον ἐναυάγησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἔνοσεται πρὶν κατορθώσῃ νὰ ἐκμάθῃ τὴν ξενοδοχεικὴν τέχνην. Ἐπειδὴ σκεπτόμενος πάντοτε τὸ ἰνδικὸν τοῦ ξενοδοχεῖον παρεμέλει ἐντελῶς τὸ ἔργον του, καὶ δὲν περιποιεῖτο τοὺς ξένους, διὰ τοῦτο ἀπεβλήθη ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ ὁ διωγμὸς ὅμως αὐτὸς δὲν ἐφόβισε τὸν νεανίαν μας. Ἐπειδὴ ὡς ὑπερέτης ξενοδοχεῖου δὲν ἐπρόκοπτεν, ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ ὑποκριτής, ἀφοῦ μάλιστα ἐβλεπεν ὅτι πολλοὶ τῶν συμπολιτῶν του φοιτῆται ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν σκηνήν. Ἐσχεδιάζε λοιπὸν, ἀν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἐπιδοσῇ, νὰ ἀναλάβῃ μόνος του τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐγκατάστασιν τοῦ ἐλλείποντος ἐπιτοπίου Θεάτρου ὁ ἀτυχὴς ὅμως καὶ ὡς ὑποκριτῆς δὲν ἠδυνήθη τίποτε νὰ κατορθώσῃ, ἐπειδὴ δυστυχῶς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἰσχυρὸν σῶμα, ὁ ζηρὸς λάρυγγός του καὶ ἡ ἀβλία του μνήμη τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραιτήσῃ καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην.

Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει πάντοτε νὰ πράττῃ κἄτι τι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον διὰ νὰ ζῆ, ὁ δὲ Δαμιανὸς ἦτο ἄνθρωπος δραστήριος καὶ μὲ ζωηρὰν φαντασίαν, συνέλαθε τὴν ἰδέαν νὰ γίνῃ ὑπάλληλος· ἀφοῦ ἐβλεπεν ὅτι ἄλλα τοιαῦτα ὄντα, καὶ αὐτοῦ μάλιστα εὐτελέστεροι, κατῴρωσαν διὰ τῶν συνήθων τοῖς τοιοῦτοις μέσων, νὰ προαχθῶσι τάχιστα εἰς τὰς ἀνωτέρας τοῦ κράτους θέσεις, καὶ νὰ σταυρωθῶσιν ἤρχισε διὰ τοῦτο νὰ ἀναδοκαταβαίη τὰς βαθμίδας τῶν ὑπουργείων, μεχρισὸς κατῴρωσσε καὶ ἐγένετο γραφεὺς ἐντὶν αὐτῶν. Ἐσχεδιάζε λοιπὸν ἕμα γίνῃ ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργὸς νὰ συνδέσῃ σχέσεις μετὰ τῆς Ἀβυσσινίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, νὰ ἐξελληνίσῃ τοὺς ἀυτοκράτορας αὐτῶν, καὶ οὕτω διὰ τῆς βοήθειας αὐτῶν, καὶ ὡς ἕλλος Μέγας Ἀλέξανδρος, νὰ ἐξαπλώσῃ τὸν ἑλληνισμὸν μὲχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ γνωστοῦ κόσμου· ἐσχεδιάζε διὰ τῶν συμβάσεων μετὰ τῶν ἀυτοκρατόρων τούτων νὰ ἀποξήρῃ τὴν Μεσόγειον, ὄχι πλέον τὴν Κωπαΐδα, διότι αὕτη εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τοὺς Γάλλους, καὶ νὰ συνδέσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ σιδηροδρόμων μετὰ τῶν νήσων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου· νὰ ἀναζητήσῃ δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὀχλοκρασίαν μεταλλεῖα, ἀφοῦ ἐβλεπεν ὅτι τὰ ἐν τῇ ζήρῃ κατῴρωσσε νὰ ἀποκτήσῃ ξένη ἐταιρία, καὶ νὰ τὰ ἐκμεταλλεύσῃ διὰ τῶν ὑπὸ ταύτης δωροδοκουμένων. Τὰ σχέδιά του πραγματικῶς ἦσαν λαμπρὰ καὶ μεγαλεπίβολα· βεδουμισμέ-

νος ὅμως πάντοτε εἰς ταῦτα, δὲν προσεῖχεν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν διδομένων αὐτῷ ἐγγράφων, ἔγραψεν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεβλήθη τῆς ὑπηρεσίας, ὥστε ἐναυάγησε καὶ ἐνταῦθα.

Τότε ἀπελισθίσει συνέλαθε τὴν ἰδέαν νὰ μετέλθῃ τὸν ναυτικόν, καθόσον μάλιστα τότε διεδίδετο ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀποκτήσῃ καὶ πυργωτὰ θωρακιστὰ πλοία· ἤρχισε λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦτο τὸ πρότερον ὡς ναύτης, μετὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι ταχέως θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ πλοιοάρχου. Ἄμα ἐγένετο πλοιοάρχος τότε εἶχε κατὰ νοῦν μεγάλα σχέδια. Νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς θωρακιστοῦ, δι' αὐτοῦ νὰ λύσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Κρήτης, νὰ πλεύσῃ ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸν τουρκικὸν στόλον, ὡς ἐπραξῆ τοῦτο σύμπας ὁ στόλος τῶν δυνάμεων ἐν τῇ Πύλῳ. Δυστυχῶς ὅμως καὶ ἐνταῦθα ἀπέτυχε, ἐπειδὴ τὸ σῶμά του δὲν ἀντεῖχεν εἰς τὰς σκληραγωγίας τοῦ ναυτικοῦ βίου. Τὸ πρῶτόν ὄφειλε νὰ ἐγείρεται κατὰ τὰς τρεῖς ἢ τέσσαρας, αὐτὸς δὲ εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἐξυπῆ πάντοτε μετὰ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, ὄφειλε νὰ ἐργάζεται πολὺ καὶ βαρείας ἐργασίας, ἐνῶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης του νεότητος ἀπέφευγε πᾶσαν ἐργασίαν.

Καὶ ἐντεῦθεν ἀποδιωχθεὶς ἐξ ἡ χρόνον τινὰ, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἶχε λάβει καὶ τὴν πατρικὴν του κληρονομίαν, ἐν μεγάλῃ εὐθυμίᾳ εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὰ σχέδιά του προέθετο νὰ ἀρχίσῃ ἐνταῦθα μικρὸν τι ἐμπόριον, τὸ δυστύχημα ὅμως ἦτο, ὅτι καὶ τοῦτο μόνον μὲχρι τοῦ σχεδίου ἔμεινε, ἐπειδὴ τὴν μικρὰν κληρονομίαν, τὴν ὅποιαν εἶχε λάβει, κατησώτευσσε τάχιστα μετὰ τῶν ἀκολάστων φίλων του. Τοῦτο ἦτο βεβαίως πολὺ δυσάρεστον, μὲλα ταῦτα ἐγένετο. Ὁ Δαμιανὸς μετενόησε διὰ τὴν μοῖραν του ταύτην, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά· διὰ τοῦτο ἐσχεδιάζε πρὸ παντός ἄλλου νὰ ἀρχίσῃ τέλος πάντων νὰ γίνῃ καλλίτερος καὶ χρησιμώτερος ἄνθρωπος.

Ἰπάρχουσιν ἐν τούτοις εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἄνθρωποι, οἵτινες παντοῦ καὶ πάντοτε ἀποτυγχάνουσιν, εἰς τούτους δὲ ἀνήκει καὶ ὁ Δαμιανός. Καθ' ἐκαστὴν ἀπεφάσισεν ἐν Ἀθήναις διαμένων νὰ κατασταθῇ καλλίτερος, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ. Διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο αὐτῷ παρὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἴδῃ ἴσως ἄλλα· χού που εὐρεθῆ ἐπιχειρήσῃ τι δι' αὐτόν· πολλὸς χρόνος παρήλθε, καὶ οὐδέμια εὐρέθη, ὥστε ὁ Δαμιανὸς κατήντησεν εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν, εἰς τοιαύτην, ὥστε ἡ μεγάλη του ἀνάγκη τὸν ἐβίασε νὰ μισθωθῆ παρὰ τινι γέροντι φθισικῶ ὡς ὑπερέτης. Παρ' αὐτῷ μόνων ἔκαμνε τὰ καλλίτερα καὶ λογικώτερα σχέδια τοῦ κόσμου. Ἐν πρώτοις ἀπεφάσισε νὰ ὑπηρετῆ τὸν κύριόν του τόσον προσεκτικῶς καὶ πιστῶς,

ὥστε νὰ γένη εἰς αὐτὸν ἀναγκαῖος, ὡς ἀναγκαῖος θὰ ἐγένετο καὶ προσφιλῆς παρὰ τῷ γέροντι κυρίῳ του. Τὸν αὐτῷ προσφιλῆ ὁ γέρον, μετὰ τὸν ταχέως περιμενόμενον θάνατόν του, βεβαίως θὰ συμπεριελάμβανε μεταξὺ τῶν κληρονόμων του εἰς τὴν διαθήκην. Μετὰ τὰ κληρονομηθέντα χρήματα ἐσχεδιάζειν ὁ Δαμιανὸς νὰ ἀγοράσῃ ἰκανὰς μερίδας τῆς Τραπεζῆς, μετὰ ταῦτα νὰ κατορθώσῃ κατὰ μικρὸν νὰ ἀυξήσῃ τὰ κεφάλαιά του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ μόνος τοῦ τὴν μακταιωθείσαν πραγματοποιήσῃ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς γεωργικῆς Τραπεζῆς τοῦ Μεπατατζῆ· τότε πλέον θὰ ἐγένετο ὁ πλουσιώτερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ζῆ ὡς πρίγκηψ.

Τὸ ἐξαιρετὸν τοῦτο σχέδιον ἦτο δυνατὸν πραγματοποιῆσαι, ἀν ἡ τύχη τὸ συνέδραμε, νὰ ἐπιτύχῃ ἡ τύχη ὅμως ἐδείχθη καὶ πάλιν τόσον σκληρὰ πρὸς αὐτόν, ὥστε ἐνήργησε νὰ ἀποθάνῃ ὁ γέρον φθισικῶς· ἔνευ διαθήκῃς, ὁ δὲ Δαμιανὸς νὰ κυλιέται καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐδοὺς ὡς ἐπικίτης.

Ὁ Δαμιανὸς ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἀηδίαν καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του, διὰ νὰ πλησιάσῃ δὲ ὀλίγον καὶ εἰς τὰς τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἐμαίνετο, ἐγένετο ὑπερέτης εἰς ὑποκατάστημά τι τῆς Τραπεζῆς, κατῴρωσσε δὲ μετὰ τινὰ χρόνον νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦ γραφέως αὐτοῦ. Τοιοῦτος δὲ ἦτο ἀκόμη, ὅτε αἰφνης ἤκουσε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του. Ὁ Δαμιανὸς ἔλεγε τότε καθ' ἑαυτόν· ὁ θεὸς μου ἦτο πλούσιος ἄνθρωπος, ἐπόμενον λοιπὸν εἶναι ὅτι τὴν περιουσίαν του διέθεσον ὑπὲρ τῶν συγγενῶν του, ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ εἶμαι ἐκ τῶν πλησιεστέρων, ἔχει διαθέσει ἰκανὴν καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὅτι δὲ ὁ θεὸς μου εἶχε διαθέσει τὴν περιουσίαν του, τοῦτο ἐγνωρίζεν ἐκ τῆς προκηρῆξεως τοῦ ἑβραϊκοῦ Τρικκάλων, δι' ἧς προσκελυόντο πάντες οἱ ἔχοντες κληρονομικάς ἀξιώσεις νὰ προσέλθωσιν εἰς Τρίκκαλα εἰς ὡρισμένην ἡμέραν, καθ' ἣν ὠρίσθη νὰ δημοσιεῖθῃ ἡ διαθήκη αὐτοῦ. Οὕτως εἶχε διατάξει ἀποθνήσκων ὁ μακαρίτης υἱός.

Φυσικώτατον ἦτο ὁ Δαμιανὸς νὰ τρέξῃ ἐκεῖ· ἔλλογον δὲ τὴν προτεραιάν εἰς Τρίκκαλα εἶχε τὴν κεφαλὴν του πλήρη ἀπὸ τὰ λαμπρότερα σχέδια διὰ τὸ μέλλον. Συγχρόνως δὲ εἶχεν ἔλθει καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ μὲ γιγαντιαίαν ὄρεξιν τρώγων τὸ μπουμπάρι καὶ τὴν ψιτῆν αἶγα ἐξ' ἀδελφός του.

Οὗτος ἦτο ὁ Μαστρολευθέρης Χαύτας, ὁ υἱὸς τῆς ἐξαδέλφου τοῦ ἀποθνήσκοντος, ὑποδηματοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἀποκαταστημένος εἰς Πειραιᾶ τὸ ἐξωτερικὸν του ἐδείκνυνεν αὐτόν μικρόσωμον καὶ ἰσχυρόν. Ἄν τις ὅμως ἐκρινεν ἐκ τῆς ὀρέξεως, μετὰ τὴν ὅποιαν ἠδῆ, καθὼς καὶ πάντοτε, ἔτρωγε τὸ διπλάσιον ἀφ' ὅσον τρώγει πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος, θὰ ὑπέθετεν ὅτι

ἡ ὑγεία του ἦτο ἀρίστη. Μολοταῦτα ἐφαινετο ἄθλιος καὶ πεινασμένος, ἔτι δὲ μάλλον ὅταν ἔκαμνε μορφασιμὸς τινὰς διὰ τοῦ προσώπου του, καὶ διεστραφε μετ' εὐλαβείας τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ὡς πάντες οἱ προσποιούμενοι τὸν εὐσεβῆ· μάλιστα δὲ ὅτε ἀπετύπου ἐπὶ τῶν χαρακτῆρων τοῦ προσώπου του ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκφρασίαν τινὰ τῆς δεινοπαθείας.

Ὅσκις σὺν τούτοις ἔκαμνε χρῆσιν ψευδευλαβοῦς τινος ῥήσεως, ἐσυνηθίξε δὲ νὰ συνοδεύῃ πᾶσαν σχεδὸν φράσιν του μετὰ τὸ ἄν θέλῃ ὁ Θεὸς, ὕψωνε τὰς βλεφαρίδας του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐφάνινοντο οἱ ὑπόγλαυκοί, ἀμυδροί, τὴν αἰοῖαν αὐτοῦ προδίδοντες ὀφθαλμοί του, ὑποκρύπτοντες ἐν τῷ στερόφῳ βλέμματι περιδείε τι καὶ μυστηριώδες. Καὶ τοῦ Μαστρολευθέρη τὰ οικονομικὰ εὐρίσκοντο εἰς κακὴν κατάστασιν, ἀφ' ἐνός μὲν διὰ τὴν πολυἀριθμὸν οἰκογενεάν του,—εἶχε δεκατέσσαρα ζῶντα τέκνα· ἀφ' ἑτέρου δὲ, ὡς εἰς Πειραιᾶ ἔλεγον, διὰ τὸ χαρτοπαίγνιον, τὸ ὅποιον ἐμπροσθὸν ἠγάπη· ἄλλως ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἐπιμελέστατος, καὶ ἤσκει τὸ ἐπάγγελμα του μετ' ἐπιτηδειότητος.

Τοιοῦτοι λοιπὸν ἦσαν οἱ δύο ἄνδρες, οἵτινες πλησίον ἀλλήλων καθήμενοι διεβουκολοῦντο ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. Ὅτε μετὰ παρέλευσιν ὥρων τινῶν ἐκένωσαν ἀρκετὰ ποτήρια οἴνου, καὶ ἤρχισαν νὰ ἐξοικειῶνται πρὸς ἀλλήλους, τότε ὁ Μαστρολευθέρης ἤκρατο μὲ ἀνοιχτὸν στόμα τὰ τερατώδη καὶ τολμηρὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐπροσδοκῆε ὁ Δαμιανὸς ἐπὶ τῆς κληρονομίας.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ζῶμεν, καθὼς ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει, εἶναι ἐποχὴ ὕλικῆ, ἐποχὴ ποριστικῆ χρημάτων· οἱ βιομηχανικοὶ νόες, οἵτινες διὰ τῆς ἐμφανίσεώς των, καὶ διὰ τῆς φύσεώς των αὐτῆς, ἢ διὰ τῆς διανοίας, ἢ διὰ τῶν πράξεων των ἐνσωματοῦσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀξιοσέβαστον τάσιν τοῦ νὰ γένωσιν ἄνθρωποι ζῶντες ἐκ τῶν προσόδων τῶν ἐπιχειρησῶν των, εἶναι διὰ τοῦτο τὰ μόνα κατάλληλα τῆς ἐποχῆς προϊόντα, εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἵτινες γνωρίζουσιν τὸν προορισμὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης, γνωρίζουσι τὴν τρόπον ἀφείλουσι νὰ ἐπωφελοῦνται τῶν περιπτώσεων. Ὁ Δαμιανὸς, ὡς δὲ ὁ βίος του ὅλος ἀπέδειξεν ἡμῖν, ἦτο τοιοῦτός τις, ἡ δὲ κλίσις του, τοῦ νὰ κόμῃ σχέδια, διὰ τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ ἀποκατασταθῆ μίαν ἡμέραν πλούσιος εἶχε φθάσει μὲχρι μονομανίας, διὰ τοῦτο εἶχον ἀποκαλέσει αὐτόν Ὑπερδιογράφον· αὐτοῦ δὲ διὰ νὰ μὴ θεωρῶνται οἱ ἀνάδοχοί του ἠπατημένοι, ἐφρόντιζε νὰ ἐπικυρῶνῃ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ζῶν πάντοτε μετὰ τὰ σχέδια.

Λοιπὸν, ἔλεγε μετὰ τινὰ διακοπῆν, ἐὰν λάθωμεν τὴν κληρονομίαν μας θὰ σοὶ εἶπω, ἐξ' ἀδελφῷ μου, πῶς θὰ ἐκμεταλλεύωμεν αὐτὴν ἐπωφελέστερον.

Πώς νομίζεις; ήρώτησε μετά περιεργείας ο Μαστρολευθέρης.

Ο Δαμιανός έθεσε τόν λιχανόν τής άριστερής χειρός επί τής βινός του, παρατήρησε με βλέμμα μυστηριώδες τόν πλησίον του καθήμενον εξαδέλφόν του, και είπε μετά σοβαρότητος:

Τότε αρχίζομεν ήμείς οι δύο διηλύ τήν έκδοσιν έφημερίδος.

Ημείς... έφημερίδα; ανέκραξεν έκπληκτος και βατταρίζων ο υποδηματοποιός.

Και έφημερίδα, επανέλαθε κρατών έτι τόν διάχυτόν του επί τής βινός, με τήν μεγαλειότητα απάθειαν και σοβαρότητα ο Δαμιανός.

Αλλά, κύριε μου, εγώ μόν είμαι υποδηματοποιός; υμείς δε... είπατε...

Τούτο είναι αδιάφορον, απερίθη ο σχεδιογράφος, ήμεις δε ζητήσωμεν τήν συνδρομήν πολιτικού τινος κόμμικτος, ως πράττουσι τούτο και οι πλείστοι τών παρ' ήμιν έφημεριδογράφων. Εάν δε μόνον θέσωμεν καλόν τι ήνομα εις τήν έφημερίδα μας, ήνομα, τó όποσον να ύπόσχεται πολλά, ήνομα κατάλληλον εις τήν εποχήν... ούτω π. χ... τó ήνομα συντελεί πολύ λέγω δε ήνομα όχι εκ τών συνήθων και τετραμμένων, άλλ' όλωσ νέον και άσυνηθιστον π. χ. *Aul Caesar aut nihil.*

Τί θα είπη τούτο; ήρώτησεν όλωσ έκπληκτος ο Μαστρολευθέρης.

Ολ είπη τó Πάν ή ούδέν, απερίθη ο Δαμιανός, ή ή άλλο ήνομα ως τó Πολιτικόν μεταλλείον, ή ή Έλευθερία τών έθνικότητων, ή ο Σωτήρ του λαού ή... έχω πληθόν ήνομάτων εις τόν νούν μου.

Αί, είπεν ο Μαστρολευθέρης, όστις άκούων τά όνόματα ταύτα ήρχισε να σκοποδιναί. Και είναι με μόνον τó ήνομα ή ύπόθεσις βλα τετλεσμένη;

Ο Δαμιανός παρατήρη αυτόν με βλέμμα έκφράζων τόν οίκτον του' έπειτα τύψας με σοβαρότητα και απάθειαν δια τού όστραειδού; λιχανού τής άριστερής; τó μέτωπόν του, είπε με μεγαλοπρέπειαν. Η ιδέα... έπειτα τó ήνομα, αυτά είναι τά ούσιωδέστερα.

Ενδέχεται, είπεν ο Μαστρολευθέρης. Εγώ ως βιομήχανος δεν δύναμαι να ένοήσω. Αλλά είπέ μου παρακαλώ. Δυναμέθα να κάμωμεν χρήσιν έπωφελη τών χρημάτων μας, εξοδεύοντες αυτά εις έκδοσιν έφημερίδος; και ποιος θα τήν γράφη;

Όσον δια τήν σύνταξιν μιθόνομέν τινα τών επαγγελλομένων τόν δημοσιογράφον. Βλέπεις πόσοι παρυσιάζονται καθ' έκάστην, ως συντάσσεται έφημερίδων, τού δίδομεν και χιλίας δραχμάς κατ' έτος...

Τί λέγεις; ανέκραξεν όλω; ώχρός από έκπληξιν ο Μαστρολευθέρης. Χιλίας δραχμάς κατ' έτος; Αν θέλη ο Θεός είμαι ύπερευχαριστημένος, εάν ο Θεός

μας, ο Θεός να τόν μακαρίση, εις έκαστον ήμών άφινε χιλίας δραχμάς.

Τί με τούτο;

Τί με τούτο; Δέν θα δυνηθώμεν να πληρώσωμεν εις τόν συντάκτην τής έφημερίδος χιλίας δραχμάς κατ' έτος, εάν και οι δύο έχωμεν μόνον δύο χιλιάδας.

(Επεται συνέχεια.)

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

Φυλ. 407.

Σελ. 542, στήλ. α, σ. 45, γραφή: τήν άρετήν. — σ. 47 μετακεκλιωτο — σ. 28, τó του δημ. χρυσίου — σ. 44, και ή εν τή — στήλ. β', σ. 36, Λέοντος.

Σελ. 543, στήλ. α, σ. 6, έγινετο — σ. 44, τού του γενικού.

Φυλ. 408.

Σελ. 553, στήλ. α, σ. σημ. 2, Πιττακίων — στήλ. β', σ. σημ. 12, εμφόρεται.

Σελ. 554, στήλ. α, σ. σημ. 3, μεγαλοπρεπεστάτη — σ. 44, γίνεται — σ. 28, Ποι. — στήλ. β', σ. σημ. 4, κάκείλους.

Σελ. 555, στήλ. α, σ. 2, προσκείμενοι — σ. 44, ήραμαίδρ τε — σ. 24, έγγραμμάσει; — στήλ. β', σ. 49, χαρτουλαρίων — σ. σημ. 4, Πανδώρας — εν τέλει τής 44 σημειώσεως πρόσθεσι; και ίσως ήρ τó: δέη.

Σελ. 556, στήλ. α, σ. σημ. 5, θαδεκάτης — σ. 8, προσθετέαν — σ. 44, οι από — στήλ. β', σ. 48, σιτηρεσιού — σ. σημ. 4, Μιλιαρίσιον.

Σελ. 557, στήλ. α, σ. σημ. 40 ομεινέτις.

Σελ. 558, στήλ. β', σ. 44, ελήθει — σ. 31, τήγματι — σ. 44 σημ. προσθετέαν.

Σελ. 559, στήλ. α, σ. 34, εκ οιασθήτινος — στήλ. β', σ. 6, συνέλθου — στήλ. β', εν τέλει τής 7 σημειώσεως πρόσθεσι; ίσως μόν τοι έγγραπτο: και γνώμη ενδιάθετον.

Σελ. 560, στήλ. α, σ. 2, εις τó: άνωτέρου πρόσθεσι; εν ταις σημειώσεσι: Γραπτέον ίσως: άνωτερον — στήλ. β', σ. 45, τής βασιλείας μου — σ. σημ. 9, εκδοσμένη.

Όχι ανήσουμεν δε και τά λοιπά του τών χρυσοβούλων κειμένου παροράματα διορθώσαι, όπόταν γίνηται ή αντιπαραβολή πρός τά εν τή Νεκρόνη τής Χίου άποκείμενα αντίγραφα' περι ού έμέλησεν ήμιν ήδη.